कर्नाटक सरकार

शाळा शिक्षण आणि साक्षरता

पाठ्यक्रम आधारित मूल्यमापन सामग्री

2025-26

विषय - मराठी

इयत्ता -6वी

राज्य शिक्षण संशोधन व प्रशिक्षण संस्था,

बनशंकरी 3 रा टप्पा, बेंगळूरु560085

जिल्हा शिक्षण आणि प्रशिक्षण संस्था मण्णूर, बेळगावी

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷರತಾ ಇಲಾಖೆ

ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಸಾಮಗ್ರಿ

2025-26

ವಿಷಯ-ಮರಾಠಿ

ವರ್ಗ-6

"ಬದಲಾವಣೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ"

ರಾಜ್ಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬನಶಂಕರಿ 3ನೇ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560085

ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಳಗಾವಿ

कर्नाटक सरकार

शाळा शिक्षण आणि साक्षरता विभाग

पाठ्यक्रम आधारित मूल्यमापन सामग्री

2025-26

विषय - मराठी
इयत्ता – 6 वी

राज्य शिक्षण संशोधन व प्रशिक्षण संस्था,
बनशंकरी 3 रा टप्पा, बेंगळूरु-560085

जिल्हा शिक्षण आणि प्रशिक्षण संस्था मण्णूर,बेळगावी

Concept and Guidance

Smt. Rashmi Mahesh V, IAS
Principal Secretary to Government
Department of School Education and Literacy

Dr. Trilok Chandra K.V, IAS Commissioner Department of School Education, Bangalore	**Shri. Gopalakrishna H.N** Director, DSERT Bangalore

DIET Co-operation

Shri. Basavaraj Nalatawad D.D.P.I (Dev) DIET, Belagavi	**Smt. Bharati B. Dasog** LBA Nodal Diet

COMPOSITION

Smt. Radha P.
Senior Assistant Director
DSERT Banglore

Mentors and Examiners

Shri. B. N. Caachadi
Block Resource Person
Khanapur, Tq. Khanapur, Dist. Belgavi

Smt. Nazanin J. Patel
Cluster Resource Person
Nilawade, Tq. Khanapur, Dist. Belgavi

Smt. Roopali B. Pawar
Cluster Resource Person
Ramgurwadi, Tq. Khanapur, Dist. Belgavi

Shr. Vithoba M. Dalavi
Cluster Resource Person
Jamboti, Tq. Khanapur, Dist. Belgavi

Shri. Sunil S. Sherikar
Cluster Resource Person
Londa/Mohishet, Tq. Khanapur, Dist. Belgavi

Lesson Based Assesment Material Creation Resource Team

Smt. Sudipa Hande, Govt. Higher Primary School, Katagali. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Smt. Namrata Kulkarni, Govt. Higher Primary School, Gunji. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Smt. R D Chigare, Govt. Higher Primary School, Bailur. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Smt. Seema Kamble, Govt. Higher Primary School, Bailur. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri.Maruti Patil, Govt. Higher Primary School, Amboli. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. Yallappa Kukdolkar, Govt. Higher Primary School, Angadi. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. M V Patil, Govt. Higher Primary School, Idalhond. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. Maruti Chavan, Govt. Higher Primary School, Nerase. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. Sandip Kamble, Govt. Higher Primary School, Golyali. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. L I Desai, Govt. Higher Primary School, Kasaba Nandgad. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. M N Patil, Govt. Higher Primary School, Jalage. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi
Shri. Bhairuji Patil, Govt. Higher Primary School, Karambal. Tq.Khanapur. Dist. Belagavi

State Department of Education Research and Training
Banashankari 3rd Stage, Bengluru- 560085
And
District Institute of Education And Training, Belgavi

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

2025 26 ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರ ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನದ 4**ನೇ** , 5 **ನೇ** , 6 **ನೇ** , 7 **ನೇ ತರಗತಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಮರಾಠಿ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು** 16 **ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ರಚನೆ ಕಾರ್ಯ ಬೆಳಗಾವಿ ಡಯಟ್ ಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಅದರಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ**.

ತರಗತಿ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮೌಲ್ಯಂಕನ ಕಲಿಕಾ ಫಲ ಆಧಾರಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದಿನ ಜಾಗತಿಕದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಹಾಗೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಲಿಕಾ ಫಲ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಯಶಸ್ವಿಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆರಂಭದ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕಾ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂದರೆ ಉತ್ತಮ, ಮಧ್ಯಮ, ಸಾಧಾರಣ ಮತ್ತು ಸುಲಭ, ಕಠಿಣ, ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಠಿಣತೆಯ ಮಟ್ಟ ಆಧರಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹು ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಕಿರು ಉತ್ತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ವಿವರಾಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಅನ್ವಯಿಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಓದು ಬರಹದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾಠವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

ಪಾಠ ಆಧರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೋಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ನೋಡಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಡಿ.ಎಸ್.ಇ.ಆರ್.ಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು (**ಆ**) **ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಬೆಳಗಾವಿ, ಹಿರಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾದ ಶ್ರೀ ಆಂಜನೇಯಲು ಆರ್ ಕೆ, ಶ್ರೀ ಯು ಡಿ ಹುನಕುಪ್ಪಿ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಡಿ ನದಾಫ್ ಮತ್ತು ವರ್ಗ ವಿಷಯವಾರು ನೋಡಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಎಲ್ಲ ಡಯಟನ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು ಖಾನಾಪುರ್, ಬೆಳಗಾವಿ ಗ್ರಾಮೀಣ, ಬೆಳಗಾವಿ ನಗರ , ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ , ಬಿ.ಆರ್.ಪಿ, ಸಿ.ಆರ್.ಪಿ, ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ ಪಾಠ ಆಧಾರಿತ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನದ ನೋಡಲ ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿ.ಭೀ.ದಾಸೋಗ ಹಾಗೂ ಡಯಟಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಶ್ರುತಿ ದುಗ್ಗಾಣಿ, ದ್ವಿ.ದ.ಸ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸದುಪಯೋಗವಾಗಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರಲು ಕಾರಣೀಭೂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು “ಬದಲಾವಣೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ” ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ, ಅನುಷ್ಠಾನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ.**

ಶುಭ ಹಾರೈಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ,

ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಜ. ಎಮ್. ನಾಲತವಾಡ

ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರು (**ಅ**)

ಡಯಟ್ ಬೆಳಗಾವಿ

ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಎಚ್ ಎನ್

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಡಿ.ಎಸ್.ಇ.ಆರ್. ಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು

• अनुक्रमणिका (प्रथम सत्र) •

• अनुक्रमणिका (द्वितीय सत्र) •

1. देह मंदिर चित्त मंदिर

अध्ययन निष्पत्ती:

- भाषा शैलीकडे लक्ष देत त्या जाणून घेतात.
  उदा. कवितेतील यमक, लय, कथा, वाक्प्रचार, म्हणी, इत्यादी.

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	21	26	40%
2	आकलन	18	23	35%
3	अभिव्यक्ती	8	10	15%
4	प्रशंसा	5	7	10%
	एकूण	52	66	100%

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	34	42	65%
2	सामान्य	13	17	25%
3	कठीण	5	7	10%
	एकूण	52	66	100%

प्र.1ला. योग्य उत्तर निवडा.

1) नित्य कोणती उपासना झाली पाहिजे? (सुलभ)

अ) सत्य ब) सुंदर क) मंगलाची ड) वरील सर्व

2) मानवाच्या जीवनाला कशाचा वेध लागला पाहिजे?

(सुलभ)

अ) सुखाचा ब) विश्रांतीचा क) सुंदराचा ड) सुवासाचा

3) कोणाचे दुःख जावो असे कवीला वाटते? (सुलभ)

अ))आळश्यांचे ब) नास्तिकांचे क) श्रीमंतांचे ड) दुःखितांचे

4) या कवितेत मंदिर असे कोणाला संबोधले आहे? (कठीण)

अ) मन - प्रार्थना ब) देह - चित्त क) सत्य - सुंदर ड)आराधना – संवेदना

5) कवीला काय मावळावे असे वाटते?
(सामान्य)

अ) बंधन, कल्पना, मुक्तता. ब) सत्य, सुंदर, मंगल क) शौर्य, धैर्य ,संशोधन ड) भेद, वैर ,वासना

6) पौरुषाची साधना कोणाच्या रक्षणाला हवी असे कवीला वाटते?
(सुलभ)

अ) सबल ब) सुखी क) दुर्बल ड) आनंदी

7) देह या शब्दाचा अर्थ
(सामान्य)

अ)शरीर ब) काया क) तन ड) वरील सर्व

8) दुर्बल या शब्दाचा अर्थ (सामान्य)

अ) सशक्त ब) अशक क) सदृढ ड) सबल

प्र.2रा.

अ) पहिल्या दोन शब्दांच्या संबंधासारखा तिसऱ्या शब्दाशी संबंधित शब्द लिहा.

9) चित्त : मन , नित्य : -------------
(सामान्य)

10) सत्य : खरे , तेज :--------------
(सामान्य)

11) वेध : लक्ष , कल्पना : -----------
(सामान्य)

ब) पुढील शब्दांचे अर्थ लिहा.

12) बंधु-
(सुलभ)

13) आराधना -
(सुलभ)

14) सद्भावना - (सामान्य)

15) वेदना - (सुलभ)

16) जाणावे -
(सुलभ)

17) भेद - (सुलभ)

18) मुक्त – (कठीण)

प्र.3रा.

अ) समानार्थी शब्द लिहा. ((सुलभ))

19) मंदिर- 20) कामना - 21) वैरी - 22) शौर्य- 23) धैर्य-

ब) विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

24) नित्य (सुलभ)

25) सुंदर

(सामान्य)

26) सत्य (सुलभ)

27) दुःख (सुलभ)

28) दुर्बल (सामान्य)

29) अंतरंग (सामान्य)

30) मुक्त (कठीण)

प्र.4था. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

31) वेदना जाणवयाला काय केले पाहिजे?

(सुलभ)

32) एकतेची कल्पना पूर्ण होण्यास काय विसरले पाहिजे?

(सुलभ)

33) देह मंदिर चित्त मंदिर या कवितेचे कवी कोण?

(सुलभ)

34) दुर्बलांच्या रक्षणासाठी कशाची साधना हवी?

(सुलभ)

35) सत्याच्या शोधासाठी कशाची आवश्यकता आहे?

(सुलभ)

प्र.5वा. खालील चक्र कवितेतील प्रासयुक्त शब्दांचा वापर करून पूर्ण करा .

36) 37). 38) 39)

40) 41) 42)

प्र.6वा. खालील शब्दांचा वाक्यात उपयोग करा.

43. सुंदर.

(सामान्य)

44. प्रार्थना. (सामान्य)

45. संशोधन. (सामान्य)

46. रक्षण.

(सामान्य)

47. आराधना

(सामान्य)

प्र.7वा.

अ) खालील कवितेच्या ओळी पूर्ण करा.

(सुलभ)

48) दुःखितांचे---------------------------------

-----------------------------------आराधना.||

ब) खालील कवितेच्या ओळींचा भावार्थ लिहा.

(कठीण)

49) भेद सारे--

-----------------------------------आराधना||

प्र.8वा. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

50) दुःखितांच्या वेदना दूर करण्यास काय काय केले पाहिजे असे कवीला वाटते?

(सुलभ)

51) कवींच्या मते बंधुत्वाची भावना कशी दूर करता येईल?

(सुलभ)

52) एखाद्या गरीबाच्या मुलाला तुम्हाला कशी मदत करता येईल?

(सामान्य)

2. वीर राणी चन्नम्मा

अध्ययन निष्पत्ती :

- वाचलेले विषय आणि आपल्या दैनंदिन जीवनात स्वतः अनुभवलेले प्रसंग मिळवून त्यातून निर्माण झालेल्या भावना आणि विचार तोंडी अथवा लेखी स्वरूपात बोली भाषेत अथवा पुस्तकी भाषेत व्यक्त करतात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	36	48	40%
2	आकलन	31	42	35%
3	अभिव्यक्ती	13	18	15%
4	प्रशंसा	9	12	10%
	एकूण	89	120	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	58	78	65%
2	साधारण	22	30	25%
3	कठीण	9	12	10%
	एकूण	89	120	100%

प्र.1ला. योग्य पर्याय निवडा.

1) वीर राणी चन्नमाचा जन्म कोणत्या साली झाला? (सुलभ)

अ) 1798 ब) 1878 क) 1678 ड) 1778

2) बेळगाव जिल्ह्यातील कोणत्या गावी राणी चन्नमाचा जन्म झाला? (सुलभ)

अ) कडोली ब) कुडची क) काकती ड) कंग्राळी

3) मल्लसर्जाला प्रजेकडून काय मिळाले?

(सुलभ)

अ) द्वेष ब) प्रेम क) राग ड) कपट

4) राजा मल्लसर्ज केव्हा निधन पावले ?

(सामान्य)

अ) 1816 ब) 1818 क) 1816 ड) 1716

5) 'थॅकरे' हा कोणत्या ठिकाणचा कलेक्टर होता?

(सुलभ)

अ) बेळगावी ब) हुबळी क) मुंबई ड) धारवाड

6) राणी चन्नमाचा अंगरक्षक कोण होता?

(सामान्य)

अ) सय्यद बाळासाहेब ब) संगोळी रायण्णा क) मल्लसर्ज ड) गुरु सिद्धाप्पा

7) राणी चन्नम्मा आणि तिच्या परिवारास कैद करून कोठे ठेवले?

(सुलभ)

अ) धारवाड ब) बैलहोंगल. क) संगोळी ड) बेळगावी

8) राणी चन्नमाला कोणत्या भाषा अवगत होत्या?

(सामान्य)

अ) मराठी ब) कन्नड क) उर्दू ड) वरील सर्व

9) कित्तूर संस्थानाचा राजा कोण होता?

(सुलभ)

अ) संगोळी रायण्णा ब)मल्लसर्जा क)सय्यद बाळासाहेब क) गुरु सिद्धाप्पा

10) संगोळी रायांनांना कोठे फाशी देण्यात आली?

(सुलभ)

अ) बैलहोंगल ब) चंदगड क) भीमगड ड) नंदगड

प्र.2रा. योग्य जोड्या जुळवा.

	अ	ब
11)	चन्नम्मा (सुलभ)	सरदार
12)	मल्लसर्जा (सुलभ)	अंगरक्षक
13)	सय्यद बाळासाहेब (सुलभ)	राणी
14)	संगोळी रायान्ना (सुलभ)	कलेक्टर
15)	थॅकरे (सुलभ)	राजा

प्र.3 रा. खालील शब्दांचे अर्थ लिहा.

16) तरबेज -

(सुलभ)

17) कलेक्टर -

(सुलभ)

18) दृष्टी -

(सुलभ)

19) गुप्तहेर -

(सामान्य)

20) प्रजा -

(सामान्य)

21) हुकूम -

(सुलभ)

22) शिर -

(कठीण)

23) चिरस्मरणीय -

(सुलभ)

24) सूड -

(कठीण)

25) रक्षक-

(सामान्य)

प्र.4था. समानार्थी शब्द लिहा.

26) घोडा -

(सामान्य)

27) तलवार -

(सामान्य)

28) हात -

(सुलभ)

29) घर -

(सुलभ)

30) वडील-

(सुलभ)

प्र.5वा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

31) ज्ञान × (सुलभ) 36) सुंदर ×

(सुलभ)

32) प्रिय × (सुलभ) 37) सुप्रसिद्ध ×

(सामान्य)

33) विस्मरण × (सामान्य) 38) स्तुती ×

(सामान्य)

34) स्वातंत्र्य × (सामान्य) 39) यश ×

(सुलभ)

35) शेवट × (सामान्य) 40) आशा × (सुलभ)

प्र.6वा. वचन बदला .

41) घोडा (सुलभ) 46) तलवार (सुलभ)

42) तळी (कठीण) 47) पुतळा (सुलभ)

43) घर (सुलभ) 48) कालवे (सुलभ)

44) भाला (सुलभ) 49) मुलगा (सुलभ)

45) विहिरी (सामान्य) 50) रस्ते (सुलभ)

प्र. 7 वा. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

51) राणी चन्नम्मा ------ आणि -------- होती. (सुलभ)

52) मल्लसर्जा -------- संस्थांनचा राजा होता. (सुलभ)

53) कित्तूरच्या राजाच्या निधनानंतर राजकारभार --------- पाहत होती. (सुलभ)

54) धारवाडचा कलेक्टर --------- हा होता. (सुलभ)

55) थॅकरेच्या पत्राला -------- ने उत्तर पाठविले नाही. (सुलभ)

56) कित्तूर संस्थान -------- ठेवण्याचा सर्वांनी निश्चय केला. (कठीण)

57) राणी चन्नम्माने ---------- स थॅकरे वर गोळी झाडण्याचा हुकूम दिला. (सुलभ)

58) राणी चन्नम्माच्या -------- ची कित्तूरच्या प्रजेने स्तुती केली. (सुलभ)

59) ---------- हा राणीचा सेनापती होता (सुलभ)

60) देशाच्या इतिहासात राणी चन्नम्माचे नाव ---------- झाले. (कठीण)

प्र 8 वा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

61) राणी चन्नम्माने कोणकोणते ग्रंथ वाचले होते?
(सुलभ)

62) राणी चन्नम्मा कोणकोणत्या युद्धकलेत तरबेज होत्या?
(सुलभ)

63) प्रजेच्या हितासाठी मल्लसर्जाने कोणते कार्य केले
(सुलभ)

64) कित्तूरच्या किल्ल्यातील हालचालींची माहिती मिळविण्यासाठी कोणी गुप्तहेर नेमले?
(सुलभ)

65) थॅकरेच्या सैन्याने किल्ल्यात कसा प्रवेश केला?
(सुलभ)

66) राणी चन्नम्मा कोठे उभे राहून हुकूम देत होती?
(सुलभ)

67) दाही दिशा कशाने दुमदुमू लागल्या?
(सुलभ)

68) कोणाचे शिर भाल्याच्या टोकावर ठेवून किल्ल्याभोवती फिरविले?
(सुलभ)

69) राणीने आपले शेवटचे दिवस कसे घालविले?
(सुलभ)

70) राणी चन्नम्मा इंग्रजांविरुद्ध कशासाठी लढली?
(सुलभ)

71) स्वरांच्या तीन प्रकारांची नावे लिहा.
(सुलभ)

72) अ,इ,उ,ऋॡ हे कोणते स्वर आहेत?
(सुलभ)

73) आ,ई,ऊ हे कोणते स्वर आहेत?
(सुलभ)

74) ए,ऐ,ओ,औ यांना कोणते स्वर म्हणतात?
(सुलभ)

75) अं व अ: यांना काय म्हणतात?
(सुलभ)

प्र. 9 वा. अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

76) हित जोपासणे (सामान्य) 80) ठाण मांडणे
(सुलभ)

77) ऊर भरून येणे (सामान्य) 81) माघार घेणे
(सुलभ)

78) तोंड देणे (सामान्य) 82) तुटून पडणे
(सामान्य)

79) पराकाष्टा करणे (कठीण)

प्र. 10 वा. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

83) राजा मल्लसर्जा प्रजेला कसा प्रिय वाटत असे?
(सामान्य)

84) थॅकरेचा मुख्य हेतू काय होता?
(सुलभ)

85) सैन्याला लढण्याची स्फूर्ती राणी कशी देत होती?
(सामान्य)

86) राणी चन्नम्माचे साहस कोणत्या प्रसंगातून दिसून येते?
(कठीण)

87) राणी आणि सैन्यास कोणकोणती शिक्षा झाली?
(सामान्य)

88) “ कोणत्याही परिस्थितीला तोंड देण्यास तयार रहा.” असे कोणी कोणाला म्हटले?
(सुलभ)

89) वीर राणी चन्नम्मा बद्दल माहिती लिहा.
(कठीण)

3. निसर्गातील चमत्कार वीज

अध्ययन निष्पत्ती:

- वेगवेगळे ऐकलेले आवाज व त्यांचा अनुभव (उदा.पाऊस, वारा, रेल्वे, बस, पक्षांचे आवाज) वेगवेगळया वस्तूंना केला स्पर्श घेतलेल्या चवींचे अनुभव इत्यादी स्वतःच्या पद्धतीने लिखाणातून व्यक्त करतात.
- गणित, विज्ञान, समाज विज्ञान, नृत्य, चिकित्सा विज्ञान इत्यादी वेगवेगळया विषयांमध्ये उद्योगांमध्ये कलेमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या शब्दांच्या स्वरानुसार अर्थ जाणून घेऊन संदर्भ आणि अनुकूलतेनुसार लिखाणात वापर करतात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	42	40	42%
2	आकलन	31	33	35%
3	अभिव्यक्ती	5	10	11%
4	प्रशंसा	4	12	12%
	एकूण	80	95	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा

1	सुलभ	42	44	65%
2	साधारण	23	25	25%
3	कठीण	15	26	10%
	एकूण	80	95	100%

प्र 1 ला) प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा

1) आकाशात चमकणारी वीज कोणत्या वळणाची असते?
   (सुलभ)
2) ढग कशापासून तयार होतात?
   (सुलभ)
3) नेहमी एकमेकाकडे आकर्षिले जाणारे विद्युत भार कोणते? (सामान्य)
4) ढगांमधील इलेक्ट्रॉनचा प्रवाह किती रुंद असतो? (सामान्य)
5) ढगांवर विद्युत भार केंव्हा जमायला लागतो?
   (सुलभ)
6) ढगांमधून इलेक्ट्रॉनचा प्रवाह केंव्हा वाहू लागतो? (सुलभ)
7) फोर्कड् लाइटनिंग म्हणजे काय?
   (सामान्य)
8) विद्युत ऊर्जा कशापासून मिळवली जाते? (सुलभ)
9) मानवाने विद्युत व सौर ऊर्जेचा उपयोग कशासाठी केला आहे?
   (सामान्य)
10) वीज निर्माण झाल्यावर काय काय निर्माण होते?
    (सामान्य)

प्र 2 रा) खालील पर्यायामधील योग्य पर्याय निवडून उत्तर लिहा.

11) ढग यापासून तयार झालेले असतात.
    (सुलभ)
    अ) हवा ब) धूर क) वाफ ड) कापूस
12) पृथ्वीवर असलेला विद्युतभार ढगांवर असलेल्या विद्युतभाराच्या....... असतो.
    (सामान्य)
    अ) उलट ब) कमी क) जास्त ड) सारखा
13) विरुद्ध जातीच्या विद्युतभारात ....होते.
    (सामान्य)
    अ)आकर्षण ब) अपसरण क) स्फोट ड) यापैकी नाही
14) विद्युत रस्ता असा असतो. (सुलभ)
    अ) सरळ ब) नागमोडी क) मोठा ड) यापैकी नाही
15) पृथ्वी व ढग या दोन टोकांमधील विद्युतभारामध्येइतका फरक झाला की वीज चमकते.
    (सामान्य)

अ) एक दशलक्ष ब) दहा दशलक्ष क) शंभर दशलक्ष ड) एक लक्ष

16) नायट्रोजन वायूमध्ये वीज चमकल्यास ती अशी दिसते.
(सुलभ)
अ) लाल ब) पिवळी क) तेजस्वीशुभ्र ड) निळी

17) विजा रंगीत दिसण्याचे कारण
(सुलभ)
अ) वातावरणातील अनेक वायू ब) पाऊस क) आकाश ड) यापैकी नाही

18) वीज ऑक्सिजन वा ओझोनमध्ये चमकल्यास ती या रंगाची दिसते.
(सामान्य)
अ)निळया ब) पांढऱ्या क) लालभडक ड) पोपटी

19) हायड्रोजन वायूमध्ये वीज चमकल्यास ती या रंगाची दिसते.
(सुलभ)
अ) पांढऱ्या ब) निळया क) लालभडक किंवा गुलाबी ड)तेजस्वी शुभ्र

20) वातावरणात धूळ जास्त असल्यास या रंगाच्या विजा चमकतात.
(सुलभ)
अ) तेजस्वी शुभ्र ब) निळया क) हिरव्या ड) पिवळया किंवा नारंगी

21) सेंट एल्मो ची आग यावेळी दिसते. (सुलभ)
अ) फक्त रात्री ब) दिवसा क)दिवसा व रात्री ड) यापैकी नाही

22) यातील शुद्ध शब्द ओळखा. (कठिण)
अ)अंधकार ब)आंधकार क)अंध:कार ड)अधंकार

23) क्ष व ज्ञ यांना असे म्हणतात. (सुलभ)
अ) मृदू वर्ण ब)अनुनासिके क)उष्मे ड)संयुक्त व्यंजने

24) यातील शुद्ध शब्द ओळखा. (कठिण)
अ)निरीक्षण ब)नीरिक्षण क) निरिक्षण ड) निरक्षण

प्र 3 रा. खालील रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

25) पावसाळयात ढगांच्यावर …….. विद्युतभार निर्माण होतो.
(सुलभ)

26) आकाशातील वीज ……. ते ………… या वेळेत निर्माण होते.
(सामान्य)

27) वीज ……….. ते …………… फुट लांब विद्युत रस्ता तयार करते.
(सामान्य)

28) निळया रंगाची वीज ……… व ………. मध्ये चमकल्यास दिसते.
(सुलभ)

29) सूर्यापासून मिळणाऱ्या उर्जेला ……………. असे म्हणतात.
(सुलभ)

30) कृत्रिम विजेलाच ……………. असेही म्हणतात.
(सुलभ)

31) विद्युत प्रवाह ढगापासून पृथ्वीपर्यंत एक लांबच लांब असा ……… तयार करतात.
(सुलभ)

32) संस्कृत भाषेत विजेला ……… असे संबोधतात.
(सुलभ)

33) विजा रंगीत दिसण्याचे कारण म्हणजे वातावरणात अनेक ……… असतात.
(सुलभ)

34) पाश्चात्य कोळ्यांची एक श्रद्धा आहे की ……….संत हा कोळी लोकांचा पाठीराखा आहे.
(सुलभ)

35) विरुद्ध जातीच्या विद्युतभारात …….. होते.
(सामान्य)

प्र4 था. चूक की बरोबर लिहा.

36) काळया किंवा भडक रंगाकडेही वीज आकर्षिली जाते. ( )
(सुलभ)

37) वीज फक्त पावसाळ्यातच चमकते. ( ) (सुलभ)

38) विद्युत रस्ता नागमोडी असतो. ( )
(सुलभ)

39) सेंट एल्मोची आग फक्त रात्रीच दिसते. ( )
(सुलभ)

40) वाळवंटात वीज पडत नाही. ( )
(सुलभ)

प्र 5 वा. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात लिहा.

41) वीज कशी निर्माण होते? (सुलभ)

42) विजेचे प्रकार किती व कोणते?
(सामान्य)

43) वीज कोण कोणत्या रंगात दिसते? (सुलभ)

44) वीज जास्तीत जास्त कोठे आकर्षिली जाते? (सामान्य)

45) विजेबद्दलच्या गैरसमजुती कोणत्या?
(कठिण)

46) तुम्ही पाहिलेल्या विजेचे वर्णन करा. (कठिण)

47) विजेपासूनची सावधानता तुम्ही कशी बाळगाल?
(कठिण)

48) विजेचे वहन कसे होते? त्याचा परिणाम काय होतो?
(कठिण)

प्र 6वा . टीपा लिहा.

49) कार्पेट लाइटनिंग (कठिण)

50) विद्युत उर्जा (कठिण)

51) अल्पप्राण व्यंजने (कठिण)

52) महाप्राण व्यंजने (कठिण)

प्र 7वा. जोड्या जुळवा (अणुप्रकल्प व राज्य)

अ)	ब)	
53) तारापूर	अ)) राजस्थान	(सुलभ)
54) लोहा	ब) उत्तर प्रदेश	(सामान्य)
55) कल्पक्कम	क) महाराष्ट्र	(सामान्य)
56) नरोरा	ड) तामिळनाडू	(सुलभ)
57) काक्रापारा	इ) कर्नाटक	(सामान्य)
58) कैगा	उ) गुजरात	(सुलभ)

प्र 8 वा. व्याकरण

अ) वर्ण ओळखा –

59) 'क' वर्ग व्यंजने कोणती आहेत? (सुलभ)

60) ऱ्हस्व स्वर कोणती आहेत? (सुलभ)

61) दीर्घ स्वर कोणती आहेत? (सुलभ)

62) संयुक्त स्वर कोणती आहेत? (साधारण)

63) 'अं' व 'अः' यांना काय म्हणतात? (सुलभ)

64) कठोर वर्ण कोणती आहेत? (कठीण)

65) मृदू वर्ण कोणती आहेत? (कठीण)

66) अनुनासिक वर्ण कोणती आहेत? (सामान्य)

67) अर्धस्वर कोणती आहेत? (सामान्य)

68) उष्मे कोणती आहेत? (सामान्य)

69) 'ळ' हा वर्ण कसा आहे? (सुलभ)

70) 'क्ष' व 'ज्ञ' यांना काय म्हणतात? (सुलभ)

ब) विरुद्धार्थी शब्द लिहा -

71) अंधार × (सुलभ)

72) प्रचंड × (सामान्य)

73) स्वच्छ × (सुलभ)

74) लांब × (सुलभ)

75) जवळची × (सुलभ)

76) कृत्रिम × (कठीण)

क) समानार्थी शब्द लिहा

77) पृथ्वी - (सुलभ)

78) हवा - (सुलभ)

79) नृत्य - (सामान्य)

80) चमत्कार - (कठीण)

4. पाऊस

अध्ययन निष्पत्ती:

- वाचलेले विषय आणि आपल्या दैनंदिन जीवनात स्वतः अनुभवलेले प्रसंग मिळवून त्यात निर्माण झालेल्या भावना आणि विचार तोंडी अथवा लेखी स्वरूपात बोली भाषेत अथवा पुस्तकी भाषेत व्यक्त करतात.
- भाषाशैलीकडे लक्ष देत त्या जाणून घेतात उदाहरणार्थ कवितेतील यमक, लय, कथा, वाक्यप्रचार, म्हणी इत्यादी

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1.	ज्ञान	28	28	36%
2.	आकलन	25	25	31%
3.	अभिव्यक्ती	8	16	21%
4.	प्रशंसा	5	10	12%
	एकूण	66	79	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1.	सुलभ	34	34	43%
2.	सामान्य	22	25	32%
3.	कठीण	10	20	25%
4.	एकूण	66	79	100%

प्र.1ला. खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

1. दर्यावरची दौलत कोण लुटून नेत आहे? (सुलभ)
2. मोती केव्हा ओघळतात?
   (सुलभ)
3. गवताची पाती कशी न्हात आहेत?
   (सुलभ)
4. चिमणी कोठे दडून बसते?
   (सुलभ)
5. बाग बहरल्यामुळे काय झाले? (सामान्य)
6. गुलाब कलिका कोणाची राणी आहे? (सुलभ)
7. वळचण म्हणजे काय? (सामान्य)
8. जलधारा म्हणजे काय? (सुलभ)

9. ढग कसे जात आहेत? (सामान्य)
10. गवताची पाती कशी आहेत? (सुलभ)
11. हिरवा शेला लेवून कोण बसले आहे? (सुलभ)
12. चिमणी वळचणीत बसून काय करत आहे असे कवी म्हणतो? (कठीण)

प्र.2रा. योग्य पर्याय निवडून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

13. जलधारा अशा पडत आहेत.
(सुलभ)
अ) झिम झिम ब) धड धड क) सळ सळ ड) खळ खळ
14. दर्यावरची दौलत हे लुटून नेत आहेत.
(सुलभ)
अ) वारा ब) ढग क) माणसे ड) सैनिक
15. ओणवी या शब्दाचा अर्थ-
(सुलभ)
अ)उभी ब) पळत असणारी क) वाकलेली ड)बसलेली
16. ढग असे जात आहेत.
(सुलभ)
अ) डौलाने डुलत ब) थरथरून क)लपत ड) बहरून
17. दडून कोण बसले आहे?
(सुलभ)
अ)कावळा ब) मोर क) चिमणी ड) यापैकी नाही
18. ही ओणवी होऊन न्हात आहेत. (सामान्य)
अ) झाडे ब) गवताची पाती क) पाखरे ड) बाग
19. बाग अंगावरती हे लेवून बसली आहे. (सामान्य)
अ) चादर ब)हिरवा शेला क) मखमल ड)फुले
20. पानोपानी नवा तजेला यावेळी पहावयास मिळतो.
(सुलभ)
अ) उन्हात ब) हिवाळ्यात क) पावसात ड)यापैकी नाही
21. गुलाब कलिका यांची राणी आहे.
(सुलभ)
अ) फुलांची ब)फळांची क)गुलाबाची ड) पक्षांची
22. चिमणाताई येथे दडून बसली आहे.
(सामान्य)
अ) घरट्यात ब) झाडावर क)वळचणीत ड) बागेत
23. “पाखरे” या शब्दाचा समानार्थी शब्द (सामान्य)
अ) प्राणी ब)पशु क)पक्षी ड)झाडे
24. यातील शुद्ध शब्द ओळखा.
(कठीण)

अ) मुकुट ब) मूकुट क) मुकूट ड) मकुट

प्र.3रा.समानार्थी शब्द लिहा.

25. जल - (सुलभ)
26. ढग - (सुलभ)
27. पाखरे - (सामान्य)
28.वारा - (सुलभ)
29. दर्या - (सामान्य)
30.फुल - (सुलभ)
31.दौलत - (सामान्य)

प्र.4था. कंसातील योग्य शब्द निवडून प्रासयुक्त शब्दांच्या जोड्या तयार करा.

(दौलत, न्हाती, शेला, राणी, बसल्या)

32. पाती- (सुलभ)
33. सानुल्या- (सुलभ)
34. डोलत - (सुलभ)
35. गेला - (सुलभ)
36. पाणी - (सुलभ)

प्र.5वा. खालील अर्थाचे कवितेत आलेले शब्द लिहा.

37. पाने - (सामान्य)
38. अंघोळ - (सामान्य)
39. लपणे - (सामान्य)
40. कळी - (सामान्य)
41. पुष्प - (सामान्य)
42. खग - (सामान्य)

प्र.6वा. उदाहरणार्थ दाखविल्याप्रमाणे मूळ शब्द ओळख.

उदा. दर्यावरची-दर्या

43. कौलारूच्या - (सुलभ)
44. वळचणीत - (सुलभ)
45. घराकडे - (सुलभ)
46. वाटेवरती - (सुलभ)

प्र.7वा. नमुन्याप्रमाणे जोडशब्द बनव.

जसे- पानोपानी

47कपडा- (सुलभ)

48.धन- (सुलभ)

49.जमीन - (सुलभ)

50.सोने - (सुलभ)

51.भाजी - (सुलभ)

52.पाऊस - (सुलभ)

(दौलत, जुमला, लत्ता, नाणे, पाणी, भाकरी)

प्र.8वा. अनेक वचन लिहा

53. पातं- (सामान्य)
54. चिमणी- (सामान्य)
55. फुल- (सामान्य)
56. मोती- (सामान्य)
57. पाखरू- (सामान्य)

प्र.9वा. दिलेले शब्द वापरून वाक्य तयार करा.

58.ओणवी- (कठीण)

59.जलबिंदू- (कठीण)

60.दर्या - (कठीण)

प्र.10वा. असे कवीने का म्हटले ते सांगा.

61. लेवून बसली हिरवा शेला, जणू अंगावरती.
    (कठीण)
62. गवताची तरतरीत पाती ,पहा ओणवी होऊन न्हाती.
    (कठीण)

प्र.11वा. खालील ओळींचा अर्थ स्पष्ट करा.

63. हसू खेळू नाचू या रे, भिजू पावसामध्ये सारे|
    फुलाप्रमाणे झेलून घेऊ ,जलबिंदू हाती||
    (कठीण)
64. बाग बघा हा बहरून गेला, पानोपानी नवा तजेला
    लेवून बसली हिरवा शेला, जणू अंगावरती|| (कठीण)

प्र.12वा. सूचनेप्रमाणे लिहा.

65. पावसाळा या विषयावर दहा ते पंधरा ओळी निबंध लिही.
    (कठीण)
66. कवितेच्या ओळी पूर्ण करा.
    (सामान्य)
    दर्यावरची दौलत …………….………..
    ……………………………………..
    ………………………………………
    …………………………..थरथरून वरतीII

5.बुद्धिबळ

अध्ययन निष्पत्ती:

1) लयबध्द शब्द ओळखणे
2) का? कसे, कोठे यावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे देणे
3) जोडशब्द ओळखता येणे.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1.	ज्ञान	18	18	39%
2.	आकलन	14	17	30%
3.	अभिव्यक्ती	09	25	20%
4.	प्रशंसा	05	10	11%
	एकूण	46	70	100%

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1.	सुलभ	23	23	50%
2.	सामान्य	14	28	30%
3.	कठीण	9	19	20%
4.	एकूण	46	70	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

प्र. 1. खालील मोहरे व त्यांची चाल यांच्या जोड्या जुळव.

मोहरे चाल

1. प्यादे (सैनिक) उभा आडवा (सुलभ)
2. उंट उभा शत्रूला मारताना तिरकस (सुलभ)
3. घोडा उभा, आडवा, तिरकस (सुलभ)
4. हत्ती कसाही मात्र एकच घर (सुलभ)
5. प्रधान फक्त तिरकस (सुलभ)
6. राजा अडीच घरांची चाल (सुलभ)

प्र. 2. रिकाम्या जागा भर.

7. वजीराला ------------------- असेही म्हणतात.
(सुलभ)

8. पटाच्या प्रत्येक बाजूला ----------------------------- मोहरे असतात .
(सुलभ)

9. बुध्दिबळाच्या पटावर ---------------------- एवढी घरे असतात.
(सुलभ)

10. राजा वजीर उंट घोडे या योद्ध्याना ------------ अशी संज्ञा आहे.
(सुलभ)

11. मोहोऱ्यांच्या किंवा प्याद्यांच्या डोकीवरून ------------ हा मोहोरा उडी मारून जाऊ शकतो.
(सुलभ)

प्र. 3. खालील पर्यायातून योग्य उत्तर निवडून लिही.

12. खालीलपैकी मैदानी खेळ ओळखा (सुलभ)
1) बुद्धिबळ 2) सापशिडी 3) क्रिकेट 4) लुडो

13. बुद्धिबळ या खेळाचा उगम प्रथम या देशात झाला
(सुलभ)
1) श्रीलंका 2) हिंदुस्थान 3) पर्शिया 4) अरबस्थान

14. बुद्धिबळ खेळात एकूण असलेली अंगे
(सुलभ)
1) एक 2) दोन 3) तीन 4) चार

15. बुद्धिबळ खेळात याला प्रमुख मानतात
(सुलभ)
1) उंट 2) वजीर 3) हत्ती 4) राजा

16. खालीलपैकी कंठ्य वर्ण कोणते?
(सुलभ)
1) प 2) क 3) ड 4) त

17. खालीलपैकी ओष्ठ्य वर्ण कोणते?
(सुलभ)
1) ब 2) घ 3) न 4) द

18. डी गुकेश हा भारताचा खेळाडू कोणत्या खेळाशी संबंधित आहे?
(सुलभ)
1) क्रिकेट 2) कब्बडी 3) बुद्धिबळ 4) हॉकी

प्र. 4. खालील शब्दांचे समानार्थी शब्द लिही.

19. करमणूक (सुलभ)
20. राजा (सुलभ)
21. प्रधान (सुलभ)

22. सामर्थ्य
(सुलभ)
23. चतुरंग
(सुलभ)

प्र. 5. खालील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग कर.

24. घोडे मारणे (सामान्य)
25. बेत करणे (सामान्य)
26. मात करणे (सामान्य)
27. तोंड देणे
(सामान्य)
28. चाल करणे (सामान्य)

प्र. 6. खालील प्रश्नांना एका वाक्यात उत्तरे लिही.

29. खेळाचे मुख्य प्रकार किती आहेत? (सामान्य)
30. बुद्धिबळ हा कोणत्या प्रकारचा खेळ आहे?
(सामान्य)
31. बुद्धिबळ या खेळाला कोणत्या नावाने ओळखतात? (सामान्य)
32. बुद्धिबळाची सुरवात केंव्हा झाली?
(सामान्य)
33. बुध्दिबळात किती प्रकारची सेना उपयोगात आणली जाते?
(सामान्य)
34. बुद्धिबळ या खेळाची सुरवात कोण करतो ? (सामान्य)
35. उंटाची चाल कशी असते?
(सामान्य)
36. जागतिक स्थरावर भारताचे नाव उज्वल करणाऱ्या बुद्धिबळ खेळाडूंची नावे लिहा ?
(सामान्य)
37. अनुनासिके म्हणजे काय?
(सामान्य)

प्र. 7. खालील प्रश्नांना एक दोन वाक्यात उत्तरे लिही.

38. बुद्धिबळ खेळामुळे कोणते गुण वाढीस लागतात?
(कठीण)
39. बैठ्या खेळांची चार उदाहरणे लिही? (कठीण)
40. मैदानी खेळांची चार उदाहरणे लिही?
(कठीण)

41. बुद्धिबळ या खेळाला चतुरंग असे का म्हणतात ?
(कठीण)

42. राजाचे रक्षण कोण कोण करतात ?
(कठीण)

43. बुध्दिबळाचे सामने कोणत्या प्रकारांनी खेळते जातात ?
(कठीण)

44. पटावर मोहोऱ्यांची मांडणी कशी करतात?
(कठीण)

45. प्याद्यांची चाल कशी असते? (कठीण)

46. बुध्दिबळातील सर्वश्रेष्ठ मोहोरा कोणता व का ?
(कठीण)

6. सत्यकाम

अध्ययन निष्पत्ती:

1) पाठातील गुणविशेषण ओळखणे .
2) जोडाक्षरे तयार करणे.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1.	ज्ञान	28	30	53%
2.	आकलन	11	11	21%
3.	अभिव्यक्ती	8	20	15%
4.	प्रशंसा	06	10	15%
	एकूण	53	71	100%

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1.	सुलभ	33	33	62%
2.	सामान्य	6	10	11%
3.	कठीण	14	28	27%
4.	एकूण	53	71	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

प्र. 1 पाठाच्या आधारे जोड्या जुळव.

अ ब

1. झाडे आनंद, सुगंध देतात (सुलभ)
2. नदी सतत क्रियाशील,दूरदृष्टीपणा ठेवते (सुलभ)
3. डोंगर स्वत: उन्हात राहून दुसऱ्यांना सावली देतात (सुलभ)
4. फुले जीवनात सतत पुढे जाण्याचा मार्ग शोधते (सुलभ)
5. मुंगी संकटासमोर धैर्याने उभा राहतो (सुलभ)

प्र. 2 नमुन्याप्रमाणे जोडून येणारे शब्द शोधून लिही

नमुना – डोंगर – दऱ्या

6. नदी (सुलभ)
7. फुले (सुलभ)

8. पशु (सुलभ)
9. झाडे (सुलभ)
10. कृमी (सुलभ)
11. ऊन (सुलभ)

प्र. 3 विरूध्दार्थी शब्द लिही

12. प्राचीन X (सुलभ)
13. कामसू X (सुलभ)
14. ज्ञान X (सुलभ)
15. विश्वास X (सुलभ)
16. प्रश्न X (सुलभ)
17. उपकार X (सुलभ)
18. शुध्द X (सुलभ)
19. सुगंध X (सुलभ)

प्र. 4 उदाहरणाप्रमाणे लिही.

उदा – दुर्वाची – जुडी

20. फुलांची (सुलभ)
21. द्राक्षांचा
(सुलभ)
22. फुलांचा (सुलभ)
23. केळयांचा
(सुलभ)
24. करवंदांची (सुलभ)
25. लाकडाची (सुलभ)
26. बकऱ्यांचा (सुलभ)
27. चाव्यांचा
(सुलभ)
28. धान्याची
(सुलभ)

प्र. 5 खालील शब्दांचा स्वत:च्या वाक्यात उपयोग कर.

29. विद्याभ्यास (सुलभ)
30. जबाबदारी (सुलभ)
31. निरीक्षण
(सुलभ)
32. सहनशीलता (सुलभ)
33. धैर्य (सुलभ)

प्र. 6 खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिही.

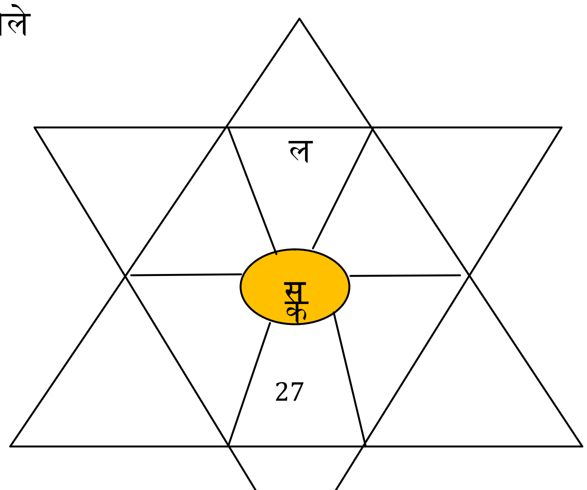
34. सत्यकाम हा कोणाचा मुलगा होता? (सामान्य)
35. गौतम ऋषींनी त्याच्यावर कोणते काम सोपविले होते?
(सामान्य)
36. सत्यकामाचा स्वभाव कसा होता ? (सामान्य)
37. सत्यकाम गायी राखताना काय करीत असे ? (सामान्य)
38. इतर शिष्य कोणत्या गोष्टीकडे अधिक लक्ष देत असत?
(सामान्य)
39. गुरुजींनी सत्यकामाला कोणता आशीर्वाद दिला ?
(सामान्य)

प्र. 7 खालील प्रश्नांची एक दोन वाक्यात उत्तरे लिही.

40. तू घरी करत असलेल्या कामांची यादी कर.
(कठीण)
41. तुला माहित असलेल्या औषधी वनस्पती कोणत्या?
(कठीण)
42. आंबटगोड फळांची नावे लिही.
(कठीण)
43. पूर्ण गोड असलेली फळे कोणती ?
(कठीण)
44. पिवळ्या रंगाच्या फळांची नावे लिही. (कठीण)
45. हिरव्या रंगाच्या फळांची नावे लिही. (कठीण)
46. लाल रंगाची फळे कोणती ? (कठीण)
47. तुझ्या परसात असणाऱ्या झाडांची नावे लिही.
(कठीण)

प्र. 8 खाली अर्थ वाचून त्याला समान शब्द शोधून "स" चा तारा पूर्ण कर.

48. पूर्ण – सगळा (कठीण)
49. प्रभात – प्रात:काळ (कठीण)
50. पौष्टिक – सत्वयुक्त (कठीण)
51. चित्रांनी - शोभीवंत केलेले
(कठीण)
52. खोल – खोलगट
(कठीण)
53. प्रामाणीकपणा (कठीण)

7.जात कोणती पुसू नका

अध्ययन निष्पत्ती :

1. या कवितेच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांची राष्ट्रीय एकात्मतेची भावना वाढीस लागेल.
2. वेगवेगळ्या जाती-धर्माचे लोक भारतामध्ये एकत्रितपणे व गुण्यागोविंदाने कसे राहतात हे विद्यार्थी सहजतेने समजून घेतील.
3. विविधतेमधून एकात्मता वाढीस लागेल.
4. विद्यार्थ्यांच्या मनामध्ये कष्टाची भावना निर्माण होईल.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	24	24	52%
2	आकलन	11	14	24%
3	अभिव्यक्ती	6	12	13%
4	प्रशंसा	5	5	11%
	एकूण	46	55	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	28	28	61%
2	सामान्य	13	26	28%
3	कठीण	5	5	11%
	एकूण	46	55	100%

प्र.1ला. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा .

1) जात कोणती पुसू नका या कवितेचे कवी ------------ हे आहेत. (सामान्य)

2) या कवितेतील कमळ फुलाचा रंग-------आहे.
(सुलभ)

3) कवीतेमध्ये डाव्या आणि उजव्या------मध्ये भेद मानू नका असे सांगितले आहे.
(सुलभ)

4) --------- व रहीम दयाळू आहेत असे कवी सांगतो.
(सुलभ)

5) आम्ही सर्वजण------मातेची सुपुत्र आहोत.
(सुलभ)

6) पुसणे या शब्दाचा अर्थ------असा होतो.
(सुलभ)

7) बाग याला समानार्थी शब्द--------हा आहे.
(सुलभ)

8) उद्यानातील फुलाला त्याचा-------विचारू नका असे कवी म्हणतात.
(सामान्य)

9) ------------असले सवाल करू नका असे कवी म्हणतो. (सुलभ)

10) कवीने चाफ्याचा रंग-----सांगितलेला आहे.
(सुलभ)

प्र.2रा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

11) उद्यानातील फुलाला काय विचारू नका असे कवी म्हणतो? (सुलभ)

12) चाफा व कमळ यांच्यात कोणते साम्य आहे? (सुलभ)

13) रहिम प्रमाणे आणखी कोण दयाळू आहे? (कठीण)

14) जात कोणती पुसू नका या कवितेच्या कवीचे नाव लिहा? (सुलभ)

15) डसने या शब्दाचा अर्थ काय? (कठीण)

16) फुल या शब्दाला समानार्थी शब्द कोणता आहे? (सामान्य)

17) एकच न्याय कशाचा आहे असे कवी या कवितेमध्ये सांगतो? (कठीण)

18) आपण सर्वजण कोणत्या मातेचे सुपुत्र आहोत? (सुलभ)

19) भू हा शब्द वापरून स्वतःचे वाक्य तयार करा? (सामान्य)

20) या काव्यामध्ये कोणकोणत्या जाती धर्माबद्दल सांगितलेले आहे? (सुलभ)

प्र.3रा. जोड्या जुळवा

21) हिंदू.	अ) विहार	(सुलभ)
22) मुस्लिम.	ब) चर्च	(सुलभ)
23) शीख.	क) मंदिर	(सुलभ)
24) ख्रिश्चन.	ड) गुरुद्वार	(सुलभ)
25) बौद्ध.	इ) मस्जिद	(सुलभ)

प्र.4था. खालील शब्दांची विरुद्धार्थी शब्द लिहा

26) धर्म × (सुलभ)

27) डाव्या × (सुलभ)

28) दयाळू × (सुलभ)

29) सुपुत्र × (सुलभ)

30) सवाल × (सुलभ)

प्र.5वा. खालील शब्दांचे अर्थ सांगून ते स्वतःच्या वाक्यामध्ये लिहा.

31) धर्म (सामान्य)

32) बाग (सामान्य)

33) जमीन (सामान्य)

34) परका (सामान्य)

35) उद्यान (सामान्य)

प्र.6वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे चार पाच वाक्यामध्ये लिहा(सुलभ)

36) "राष्ट्रीय एकात्मता" या विषयावर लिहा? (सामान्य)

37) तुम्ही तुमच्या शाळेमध्ये कोणकोणते राष्ट्रीय सण साजरे करता त्याबद्दल लिहा? (सुलभ)

38) तुमच्या गावांमध्ये कोणकोणते सण साजरे केले जातात त्यांची यादी बनवा? (सुलभ)

39) जात कोणती पुसू नका या कवितेतील लयबद्ध शब्द शोधून लिहा? (सामान्य)

40) तुम्ही कोण कोणत्या रंगाची फुले पाहिली आहेत त्या फुलाचे नाव व रंग लिहा? (कठीण)

41) फुलांचा उपयोग कोणकोणत्या ठिकाणी केला जातो? (सुलभ)

42) तुम्ही पाहिलेल्या उद्यानाबद्दल सविस्तर माहिती लिहा? (सुलभ)

43) 'सुखद सुमांचे गंध मळे' या ओळीचा अर्थ तुमच्या वाक्यातून स्पष्ट करा? (सामान्य)

44) कवी कोणता भेद मानून फसू नका असे सांगतो आहे? (सुलभ)

45) काव्यपंक्तीमध्ये मंदिर मस्जिद मंगलधाम असे का म्हटलेले आहे? (सामान्य)

46) या कवितेमधून तुम्ही कोणकोणत्या चांगल्या गोष्टी शिकला ते लिहा? (कठीण)

8.माझे ध्येय

अध्ययन निष्पत्ती :

1. प्रत्येक विद्यार्थी स्वतःचे ध्येय ठरविण्यासाठी सक्षम बनतील.
2. पाठाच्या अध्ययनानंतर आपले ध्येय गाठत असताना आपण नेमके कोणते प्रयत्न केले पाहिजे हे विद्यार्थी जाणून घेतील.
3. विद्यार्थी आपल्याला न समजलेल्या विषयाबद्दल वर्गामध्ये शिक्षकांच्याशी चर्चा करून समजून घेतील.
4. या पाठाच्या ध्यानानंतर विद्यार्थी वेगवेगळे व्यवसाय आणि वेगवेगळया कलाक्षेत्रात असणाऱ्या दिग्गज व्यक्तींच्या बद्दल माहिती मिळवतील.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	27	33	37%
2	आकलन	16	24	27%
3	अभिव्यक्ती	17	23	25%
4	प्रशंसा	10	10	11%
	एकूण	70	90	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	51	51	74%
2	सामान्य	12	25	16%
3	कठीण	07	14	10%
	एकूण	70	90	100%

प्र.1ला. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

1) सरांनी -----मध्ये प्रवेश करताच विद्यार्थ्यांचे चेहरे उजळले. (सुलभ)
2) वर्गामध्ये-------या विषयावर चर्चा होणार होती. (सुलभ)
3) शिक्षकांनी वर्गामध्ये------ला प्रथम प्रश्न केला. (सुलभ)
4) कर्ज या शब्दाला-------असेही म्हणतात. (सामान्य)
5) श्रेयाला---------व्हावेसेवाटते. (सुलभ)
6) शेती व्यवसाय---------ला करायचा होता. (सुलभ)
7) कोणत्याही क्षेत्रात प्रगती करावयाची असल्यास----------शिवाय पर्याय नाही. (सुलभ)
8) श्रेया दररोज-------पिते. (सुलभ)
9) आपले शरीर---------असायला हवे. (सामान्य)

प्र.2रा. खालील प्रश्नाची एका वाक्यात उत्तर द्या.

10) वर्गामध्ये शिक्षकांनी माझे ध्येय या विषयावर चर्चा होणार असे केव्हा सांगितले होते? (सुलभ)
11) वर्गात कोणत्या विषयावर चर्चा होणार होती? (सुलभ)
12) सैनिकांच्या अंगी कोणते गुण हवेत? (कठीण)
13) शारीरिक तंदुरुस्ती म्हणजे काय? (सामान्य)
14) तंत्रज्ञान म्हणजे काय? (सामान्य)
15) देशाला प्रगतीच्या वाटेवर कोणी आणले आहे? (कठीण)
16) उजळणी या शब्दाचा अर्थ काय? (सामान्य)

17) 'आहुती' हा शब्द स्वतःच्या वाक्यात उपयोग करा.

18) चूल आणि मूल म्हणजे काय? (सुलभ)

19) कोंबड्यांची निगा राखणे व त्यांचे पालन करणे यासाठी एक शब्द कोणता?
(सुलभ)

20) कोणाचे आजोबा शिक्षक होते? (सुलभ)

21) महिलांसाठी परंपरागत चालत आलेली पद्धती कोणती?
(सुलभ)

22) देशाला प्रगतीच्या वाटेवर कोणी आणले आहे?
(सुलभ)

23) नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर कोण कोणत्या ठिकाणी आपण करू शकतो?
(कठीण)

24) तुझे ध्येय काय आहे? (सुलभ)

प्र.3रा. खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायातून शोधा.

25) सूर्य या शब्दांमध्ये कोणता शब्द जोडशब्द आहे?
(सामान्य)
अ) स ब) य क) र ड) ऊ

26) सूर्य या शब्दाचा समानार्थी शब्द हा नाही.
(सामान्य)
अ) रवी ब)भास्कर क)भानू ड)मस्कर

27) शिक्षकांनी आपले ध्येय बद्दल वर्गामध्ये..... (सुलभ)
अ)दुसऱ्या दिवशी सांगितले **ब)**त्याच दिवशी सांगितले **क)**आदल्या दिवशी सांगितले **ड)**अचानकपणे सांगितले

28) वर्गामध्ये कोणती चर्चा होणार होती?
(सुलभ)
अ) माझे ध्येय ब)तुझे ध्येय क)ध्येय नाही ड)ध्येय आहे

29) श्रेया वर्गात म्हणाली की मी व्यायामाबरोबर दररोज
(सुलभ)
अ) दूध घेते ब)चहा घेते क)पेय घेते ड) पाणी पिते

30) तनवी ला वाटते की छान पैकी (सुलभ)
अ) खेळ खेळावा ब)नोकरी करावी क)सैनिक व्हावे ड)शेती करावी

31) श्रेयाचे ध्येय होते
(सुलभ)
अ)खेळाडू bशिक्षिका क)सैनिक d]कलाक्षेत्र

32) परंपरागत चालत आलेली रुढी म्हणजे (सामान्य)
अ) चुलीवरील स्वयंपाक ब)चूल आणि मुल क)शिक्षण घेणे ड)शिक्षण देणे

33) तनवी ला कोणता छंद होता? (सुलभ)
अ)गायनाचा ब)खेळाचा क)वाचनाचा ड) लेखनाचा

34) यापैकी स्त्री समाज सुधारक कोण आहेत?
(सुलभ)
अ) बाबा आमटे ब)आगरकर क)महात्मा फुले ड)मदर तेरेसा

35) ग्राम स्वच्छता आंदोलन मधकरणे आहे
(कठीण)
अ)घर स्वच्छ करणे ब)शाळा स्वच्छ करणे क)मैदान स्वच्छ करणे ड)गाव स्वच्छ करणे

36) शेतकऱ्यांच्या हक्कासाठी या लढल्या....
(सुलभ)
अ)मदर तेरेसा ब)मेधा पाटकर क)लता मंगेशकर ड)सानिया मिर्झा

37) आपल्या आवडत्या विषयात रस घेऊन त्यामध्ये जास्तीत जास्त पारंगत होणे म्हणजे...
(सुलभ)
अ)जेवण करणे ब)नोकरी करणे क)कला जोपासणे ड)व्यवसाय करणे

38) वर्गामध्ये माझे ध्येय याबद्दल कोण शिकवत होते?
(सुलभ)
अ)अध्मित्र ब)शिक्षक क)विद्यार्थी ड) मित्र

प्र.4था. खालील वाक्य कोणी कोणाला म्हणाले?

39) "मला माझ्या भारत देशा बद्दल फार अभिमान आहे"
(सुलभ)

40)" मला खेळाडू व्हावेसे वाटते" (सुलभ)

41) "स्त्री ही कोणत्या क्षेत्रात पुरुषांपेक्षा कमी नाही " (सामान्य)

प्र.5वा. खालील खेळ व खेळाडूंच्या जोड्या जुळवा.

42) पी टी उषा — वेटलिफ्टिंग (सुलभ)
43) अंजुम चोप्रा — टेनिस (सुलभ)
44) सायना नेहवाल — धावपटू (सुलभ)
45) के मल्लेश्वरी — क्रिकेट (सुलभ)
46) सानिया मिर्झा — बॅडमिंटन (सुलभ)

प्र.6वा. कोणाला काय बनायचे आहे या आधारावरती जोड्या जुळवा

47) तनवीर — सैनिक
48) रजत — खेळाडू (सुलभ)
49) आनंद — नोकरी (सुलभ)
50) वेदांत — समाज सुधारक (सुलभ)
51) कॅथरिना — कलाक्षेत्र (सुलभ)
52) श्रेया — शेती व्यवसाय (सुलभ)
53) वैभव — शिक्षिका (सुलभ)

प्र.7वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ते तीन वाक्यात द्या.

54) माझे ध्येयपटामध्ये कोणकोणत्या थोर स्त्रियांची नावे आलेली आहेत? (सामान्य)

55) नवीन तंत्रज्ञानामध्ये कोणकोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो? (सुलभ)

56) माझे ध्येय या पाठांमध्ये कोणकोणत्या खेळाडू स्त्रियांची नावे आलेली आहे त्यांची यादी बनवा? (सुलभ)
57) समाज सुधारक कसा असावा असे शिक्षकांनी सांगितले? (सुलभ)
58) 'कुक्कुट पालन' बद्दल माहिती लिहा? " (सामान्य)
59) शेतकऱ्यामुळे आपल्याला कोण कोणते फायदे होतात? (सुलभ)
60) तुम्ही तुमचे ध्येय पूर्ण करण्यासाठी काय कराल? (सुलभ)
61) कला कशाप्रकारे जोपासली जाते? (सामान्य)
62) कोण कोणत्या कलाकारांचा उल्लेख पाठांमध्ये आला आहे? (सुलभ)
63) श्रेयाच्या डोळ्यासमोर कोणत्या खेळाडूचा आदर्श आहे? (सुलभ)
64) समाज सुधारक कसा असावा असे शिक्षक सांगतात? (कठीण)
65) कलाक्षेत्रात करिअर करण्यास कोणत्या गोष्टींची जरुरी आहे? (कठीण)
66) शेतीमध्ये नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर कसा करता येईल? (कठीण)
70) आपले ध्येय पूर्ण करण्यासाठी कोणत्या गोष्टींची जरुरी आहे? (सुलभ)

9.राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

अध्ययन निष्पत्ती :

1) व्यक्ती माहात्म्य जाणून घेतात.
2) ग्रामविकासात परस्पर सहकार्याची भावना निर्माण होते.
3) विद्यार्थी वैयक्तिक स्वच्छता, परिसर स्वच्छता, पाण्याची स्वच्छता, कचरा व्यवस्थापन आणि आरोग्याच्या चांगल्या सवयी जाणून घेता.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	24	32	40%
2	आकलन	18	18	23%
3	अभिव्यक्ती	12	16	20%
4	प्रशंसा	11	14	17%

	एकूण	65	80	100%

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	28	35	45%
2	साधारण	20	24	30%
3	कठीण	17	20	25%
	एकूण	65	80	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

प्र.1ला. खालील बहुपर्यायी प्रश्नातून अचूक/योग्य पर्याय निवडा.

1] तुकडोजी महाराजांचे पूर्ण नाव काय होते?
(सुलभ)
अ) ज्ञानेश्वर विठ्ठलपंत कुलकर्णी ब) माणिक बंडोजी ब्रह्मभट्ट
क) त्र्यंबक बापूजी ठोंबरे ड) गजानन दिगंबर माडगूळकर

2] तुकडोजी महाराजांचा जन्म केव्हा झाला?
(सुलभ)
अ) 19 मार्च 1909 ब) 29 एप्रिल 1909 क) 10 जून 1996 ड) 29 एप्रिल 1990

3] भक्त पुंडलिकाप्रमाणे आई-वडिलांची सेवा केल्यास कोण दर्शन देईल?
(सुलभ)
अ) शंकर ब) गणपती क) पांडुरंग ड) ज्ञानेश्वर महाराज

4] राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या वडिलांचे नाव काय होते? (सुलभ)
अ) बंडोजी ब) रावजी क) दत्ताजी ड) देवाजी

5] राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या आईचे नाव काय होते?
(सुलभ)
अ) कमलाबाई ब) लक्ष्मीबाई क) यशोदा ड) मंजुळादेवी

6] तुकडोजी महाराज यांचे लहानपणीचे नाव काय होते?
(सुलभ)
अ) माणिक ब) यशवंत क) डेबूजी ड) पुंडलिक

7] माणिकला लोक कोणत्या नावाने बोलवू लागले?
(सुलभ)
अ) गाडगे बाबा ब) रामदेव बाबा क) देव बाबा ड) देव माणूस

8] राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांनी कोणता संदेश दिला?
(कठीण)
अ) शिका व संघटित व्हा ब) जिंकू किंवा मरू
क) खतातून अन्न व अन्नातून खत ड) व्यसनमुक्ती

9] देशाचा खरा आधार कोण आहे?
(सामान्य)
अ) छोटी छोटी खेडी ब) छोटी छोटी शहरे
क) मोठी मोठी जिल्हे ड) मोठी मोठी राज्य
10] संपूर्ण भारतभर स्वच्छते संदर्भात कोणते अभियान सुरू आहे?
(सामान्य)
अ) भ्रष्टाचार मुक्त अभियान ब) स्वच्छता अभियान
क) साक्षरता अभियान ड) लिंग समानता अभियान
11] स्वच्छतेची सुरुवात कुठून केली पाहिजे?
(सामान्य)
अ) घरापासून ब) शाळेपासून क) परिसरापासून ड) वरील सर्व
12] माणिकला लहानपणापासून कशाची आवड होती?
(कठीण)
अ) खेळाची व पोहण्याची ब) ईश्वरचिंतनाची व भजनाची
क) अभ्यासाची व खेळाची ड) यापैकी नाही
13] शब्दांच्या जाती किती आहेत? (सुलभ)
अ) पाच ब) सहा क) सात ड) आठ
14] खालीलपैकी कोणता नामाचा प्रकार नाही? (सामान्य)
अ) सामान्य नाम ब) विशेष नाम क) भाववाचक नाम ड) सर्वनाम
15] यापैकी सामान्य नाम नसलेले उदाहरण ओळखा.
(सामान्य)
अ) नदी ब) मुलगा क) दूध ड) यमुना
16] यामध्ये विशेष नाम नसलेला शब्द ओळखा. (सामान्य)
अ) भारत ब) राधा क) गरीबी ड) जानेवारी
17] ज्या शब्दातून गुण, भाव, स्थिती, व्यवसाय यांचा बोध होतो त्याला काय म्हणतात?
(सामान्य)
अ) भाववाचक नाम ब) व्यक्तिवाचक नाम क) विशेष नाम ड) सर्वनाम
18] `भित्यापाठी ब्रह्मराक्षस´ या म्हणीचा अर्थ ओळखा.
(कठीण)
अ) एखाद्या व्यक्तीचा स्वभाव किती जरी प्रयत्न केला तरी बदलत नाही.
ब) बाहेरचा भपका मोठा, पण कृतीच्या नावाने शून्य.
क) भिऊन वागणाऱ्यालाच, अधिक त्रास भोगावा लागतो.
ड) केवळ बडबड करणारी व्यक्ती, कोणत्याही कामाची नसते.
19] लेखन नियमानुसार अचूक शब्द ओळखा? (कठीण)
अ) महात्म्य ब) माहात्म्य क) महात्मय ड) माहत्म्य
20] “राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज” या पाठाला योग्य शीर्षक द्या ?
(कठीण)

अ) स्वच्छतेचे महत्व एक संतवाणी ब) एकात्मता क) खेळाचे महत्व ड) समानता

प्र.2रा. कंसातील शब्दांचा वापर करून रिकाम्या जागा भरा.

[यावली, स्वच्छ, पुरस्कारांची, निर्मल ग्राम, राष्ट्रसंत]

21] लोकशिक्षणामुळे तुकडोजी महाराजांना_______नावाने ओळखले जाऊ लागलं. (कठीण)

22] कर्नाटक शासनाने सुद्धा खेडी सुधारावी या हेतूने_____स्वच्छता अभियान सुरू केले आहे. (सुलभ)

23] कर्नाटक शासनाने आर्थिक सहकार्य व _______घोषणा केली आहे. (सामान्य)

24] आपण दररोज अंगण______केले पाहिजे. (सुलभ)

25] तुकडोजी महाराजांचा जन्म अमरावती जिल्ह्यातील____ या गावी झाला. (सुलभ)

प्र.3रा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

26] प्रगती × _______ (सुलभ) 27] स्वच्छ × __________ (सामान्य)

28] विकसित × ______ (कठीण) 29] आळशी × ________ (सामान्य)

30] आनंद × _________ (सुलभ) 31] देशभक्त × ________ (कठीण)

प्र. 4था. समानार्थी शब्द लिहा.

32] देव - _________ (सामान्य) 33] आई - _________ (सुलभ)

34] शहर - ________ (सामान्य) 35] लोक - _______ (कठीण)

36] सफाई - _______ (सुलभ) 37] झाडू - ________ (सामान्य)

प्र. 5वा. खालील शब्द नमुन्याप्रमाणे लिहा. नमुना : आई - वडील

38] हवा - ________ (कठीण) 39] केर - ________ (कठीण)

40] साफ - ________ (सुलभ) 41] अन्न - ________ (सामान्य)

42] रोग - __________ (सामान्य) 43] साधू - ________ (सुलभ)

प्र. 6वा. खालील शब्दांचा अर्थ लिहून वाक्यात उपयोग करा.

44] सहकार्य - ____

(सुलभ)

45] पुरस्कार - ____

(सुलभ)

46] निर्मल ग्राम - ____

(कठीण)

47] जागृत - ____

(सामान्य)

48] स्वावलंबी - ____

(सुलभ)

49] अभियान - ____

(सामान्य)

50] उद्योग - ____

(सामान्य)

51] प्रशिक्षण - ____

(कठीण)

प्र. 7वा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

52] धर्म सेवाश्रमाची स्थापना का केली? (कठीण)

53] कर्नाटक शासनाने खेडी सुधारावी यासाठी कोणती योजना सुरू केली आहे?

(सुलभ)

54] शब्दांच्या जातीचे दोन गट कोणते? (सुलभ)

55] नाम म्हणजे काय? (सुलभ)

56] भाववाचक नामाची दोन उदाहरणे लिहा.

(कठीण)

57] विशेष नाम म्हणजे काय?

(सामान्य)

58] सामान्य नाम म्हणजे काय? (सामान्य)

प्र. 8वा. खालील प्रश्नांची दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

59] लोक शिक्षणाची का गरज आहे?

(सुलभ)

60] तुकडोजी महाराजांना राष्ट्रसंत म्हणून का ओळखले जाते? (सामान्य)

61] तुकडोजी महाराजांचे विचार काय होते?

(कठीण)

62] नामाचे प्रकार किती व कोणते?

(सुलभ)

प्र. 9वा. खालील प्रश्नांची चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

63] संघटनेचे कार्यकर्ते स्वच्छता कशी करत असत?
(कठीण)

64] तुकडोजी महाराजांच्या स्वच्छता संदेशाचे महत्त्व लिहा?
(सामान्य)

64] शब्दाच्या जाती किती व कोणत्या? (सुलभ)

प्र. 10वा. सविस्तर महिती लिहा

65] "आपलं गाव निर्मल ग्राम" बनविण्यासाठी तू काय करशील याच्यावर थोडक्यात टिपा लिहा.
(सुलभ)

10. विद्यार्थ्यांना बोध

अध्ययन निष्पत्ती :

1) नीती व जीवन शिक्षणाचा बोध होतो

2) लेखन शैली मध्ये आत्मविश्वास वाढवतो.

(3विद्यार्थी अक्षरातील चूका सुधारून सुंदर हस्ताक्षर काढतो.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अनु क्रमांक	उद्दिष्टे	प्रश्न	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	14	15	30%
2	आकलन	12	14	28%
3	अभिव्यक्ती	08	11	22%
4	प्रशंसा	06	10	20%
	एकूण	40	50	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अनु क्रमांक	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न	गुण	शेकडा
1	सुलभ	20	27	54%
2	सामान्य	11	13	26%
3	कठीण	09	10	20%
	एकूण	40	50	100%

प्र.1ला. खालील बहुपर्यायी प्रश्नातून अचूक / योग्य पर्याय निवडा.

1) साधे अक्षर कसे सुंदर करावे? (सामान्य)

अ) पुन्हा पुन्हा लिहून ब) वाचून क) पाठांतर करून ड) यापैकी नाही

2) अक्षर पाहताक्षणी कोणाला आवडावे? (सुलभ)

अ) मुलांना ब) मुलींना क) शिक्षकांनाड) चतुर व्यक्तींना

3) अक्षर कसे असावे?
(सामान्य)

अ) सुटसुटीत ब) गिचमीड क) वर खाली ड) शाई ओतल्यासारखे

4) बाळबोध सुंदर अक्षर पाहताच कोण समाधान पावतील?
(सुलभ)

अ) चतुर ब) मित्र क) शिक्षक ड) समर्थ रामदास

5) अक्षरांना काना, मात्रा, वेलांटी व उकार कसे असावे? (कठीण)

अ) हव्या तशा ब) नीटनेटक्या क) एकमेकात गुंतलेल्या ड) यापैकी नाही

6) 'वळी 'या शब्दाचा अर्थ काय होतो? (सामान्य)

अ) माणिक ब) केळी क) ओळी ड) माळी

7) मराठी लेखन नियमांमध्ये वेलांटीचे प्रकार किती आहेत?
(सुलभ)

अ) दोन ब) चार क) आठ ड) तीन

8) अक्षर सुरुवातीपासून ________ एकसारखे असावे? (सामान्य)

अ) मध्यापर्यंत ब) शेवटपर्यंत क) थोडे ड) गुंतागुंत केलेले

9) चतुर या शब्दाचा अर्थ काय होतो?
(सुलभ)

अ) प्रामाणिक ब) हुशार क) चोर ड) धाडसी

10) अक्षर लिहिताना उकार व मात्रा _______.
(सुलभ)

अ) एकमेकात घुसू नये ब) एकमेकात घुसावे क) वेडेवाकडे लिहावे ड) फार मोठे लिहावे

11) ______अक्षर_______ ओळीस स्पर्श करू नये.
(कठीण)

अ) लहान, खालच्या ब) लांबट, मधल्या क) लांबट,खालच्या ड) लहान, वरच्या

12) ‘वोतले ’या शब्दाचा अर्थ काय होतो?
(कठीण)

अ) सांडले ब) पडले क) ओतले ड) घेतले

13) पान कशाने रेखाटावे? (सुलभ)

अ) खडूने ब) शिष्याने क) पेन्सिलीने ड (पेनाने

14) दोन ओळीतील अंतर कसे असावे?
(सामान्य)

अ) समांतर ब) कमी अधिक क) फारच कमी ड) खूप जास्त

15) “ विद्यार्थ्यांना बोध” या कवितेचे कवी कोण आहेत?
(सुलभ)

अ) केशवकुमार ब) यशवंत देव क) वसंत बापट ड) समर्थ रामदास

प्र.2रा. शब्दांच्या अर्थानुसार जोड्या जुळवा.

	अ	ब	
16)	बाळबोध	मोकळे	(सुलभ)
17)	मसीचे	साधे	(सुलभ)
18)	घडसूनी	नेमून	**(कठीण)**
19)	नेमस्त	शाईचे	(सामान्य)
20)	पैस	घटवणे	(सुलभ)

प्र. 3रा. खालील शब्दांमध्ये लेखनदृष्ट्या अचूक शब्द ओळखा.

21) पेन्सिल, पेनसील, पेन्सील, पेनशील
(सामान्य)

22) सुवाच्च, सुवाच्छ, सुवाच, सुवाछ
(कठीण)

23) डिपावली, दिपावली, दीपावली, दिपावळी
(सुलभ)

24) अभ्यास, आभ्यास, अब्यास, अभ्याश
(सुलभ)

25) शुद्धलेखन, शूद्धलेखन, शुद्धलेखण, शुदलेखन (सुलभ)

प्र. 4था. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

26) समर्थ रामदासांचे पूर्ण नाव काय?
(सुलभ)

27) चतुर केव्हा समाधान पावतील?
(कठीण)

28) मनाचे श्लोक कोणी लिहिले आहेत? (सामान्य)

29) अक्षर सुंदर कसे असावे?
(सुलभ)

30) काना मात्रा वेलांटी संबंधी समर्थ काय सांगतात ?
(कठीण)

31) ओळी लिहिताना कोणती काळजी घ्यावी?
(कठीण)

32) जपून लिहिण्याचा संदेश कोणाला दिला आहे?
(कठीण)

33) अक्षराला‘ आ’ चे उच्चारण येत असेल तर कोणते लेखन चिन्ह द्यावे? (सुलभ)

34) अक्षराला दुसरा उकार कधी द्यावा? (सामान्य)

35) सुंदर अक्षर कशासारखे वाटले पाहिजेत ?
(सामान्य) **प्र. 5वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन तीन वाक्यात लिहा.**

36) विद्यार्थ्यांनी लिहिताना कोणती काळजी घ्यावी असे समर्थ रामदासांना वाटते?
(सुलभ)

37) सुंदर हस्ताक्षरासाठी तू कोणते प्रयत्न करतोस?
(सामान्य)

38) समर्थ रामदासांच्या बद्दल थोडक्यात माहिती लिहा. (सुलभ)

39) हस्ताक्षरातील होणाऱ्या चुका कशा टाळाव्यात ?
(कठीण)

प्र. 6वा. खालील कविते च्या ओळी पूर्ण करा.

(सुलभ)

40) बाळबोध अक्षर ________________________ |

____

____

________________________मुक्ता माळा जैशा ||2||

प्र 7वा. सूचनेप्रमाणे लिहा.

41) खाली दिलेला परिच्छेद पाहून जसाच्या तसा सुंदर हस्ताक्षरात लिहा.

(सुलभ)

मोहनदास करमचंद गांधी ज्यांना महात्मा गांधी म्हणून ही ओळखले जाते. लोक त्यांना प्रेमाने बापूजी म्हणत. यांचा जन्म 2 ऑक्टोबर 1869 रोजी गुजरात मधील पोरबंदर या ठिकाणी झाला .ते एक वकील, राजकारणी, सामाजिक कार्यकर्ते आणि लेखक होते. त्यांनी भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात महत्त्वाची भूमिका बजावली. सत्य, अहिंसा व स्वदेशी या मार्गाने ब्रिटिशांविरुद्ध लढा देऊन भारताला स्वातंत्र्य मिळवून दिले म्हणून आपण त्यांना ‘राष्ट्रपिता’ असे म्हणतो.

------------×××××------------

11. माझी शाळा

☑ **भाषिक कौशल्ये (Language Skills):**

1. कविता वाचून अर्थ समजतो व समजावून सांगतो.
2. कविता आत्मविश्वासाने, योग्य लयीत व योग्य उच्चाराने वाचू शकतो.
3. कविता पाठ करू शकतो व मनापासून सादर करू शकतो.

🎨 **सृजनात्मकता व अभिव्यक्ती (Creativity & Expression):**

4. स्वतःच्या शाळेचे वर्णन कविता स्वरूपात करू शकतो.
5. चित्राद्वारे शाळेचे दृश्य रेखाटू शकतो.
6. आपल्या भावना शाळेविषयी व्यक्त करू शकतो.

📖 **वाचन आणि समज (Comprehension):**

7. कवितेतील शब्दांचा अर्थ सांगू शकतो.
8. कवितेतील प्रमुख कल्पना/भाव ओळखू शकतो.

💬 **संवाद कौशल्ये (Speaking & Listening):**

9. शाळेतील आठवणी शेअर करू शकतो.
10. कविता ऐकून त्यावर आधारित प्रश्नांची उत्तरं देतो.

□ **मूल्यमापन उद्दिष्टे (Assessment Goals):**

11. शाळेविषयी कृतज्ञता व प्रेम व्यक्त करतो.
12. शिस्त, मैत्री व शिक्षणाचे महत्त्व समजतो.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	47	56	72%
2	आकलन	10	14	15%
3	अभिव्यक्ती	5	12	8%
4	प्रशंसा	4	4	5%
	एकूण	65	86	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	47	50	72%
2	सामान्य	10	18	15%
3	कठीण	9	18	13%
	एकूण	65	86	100%

प्र.1ला.योग्य पर्यायी शब्द निवडा.

1. कवितेत कशाबद्दल प्रेमाने वर्णन केले आहे?
   (सुलभ)
   अ) घराचे ब) शाळेचे क) खेळण्यांचे ड) झाडांचे
2. माझी शाळा कशी वाटते?
   (सुलभ)
   अ) मोठी व भव्य ब) रागीट व कठोर क) गोड आणि आपलीशी ड) शून्य लोकांची
3. शाळेत कोण शिकवतात?
   (सुलभ)
   अ) आई ब) मित्र क) शिक्षक ड) आजी
4. कवितेतील ‘दुधावरची साय’ ही उपमा कोणाला वापरली आहे?
   (सुलभ)
   अ) वर्गाला ब) शाळेला क) झाडाला ड) पुस्तकाला
5. शाळेत कोणते मूल्य शिकायला मिळते?
   (सुलभ)
   अ) फसवणूक ब) राग क) मैत्री आणि शिस्त ड) आळशीपणा
6. कवितेतील लेखकाचे शाळेविषयीचे भाव काय आहेत? (सामान्य)
   अ) कंटाळवाणे ब) द्वेषयुक्त क) प्रेमपूर्ण ड) उदास
7. कविता कोणत्या प्रकारची आहे?
   (सुलभ)
   अ) हास्य ब) देशभक्ती क) शाळेविषयीची ड) ऐतिहासिक
8. माझी शाळा कोणासारखी वाटते?
   (सुलभ)
   अ) आईसारखी ब) घरासारखी क) झाडासारखी ड) मैत्रिणीसारखी
9. शाळेत आपण काय शिकतो? (सुलभ)
   अ) झोपायला ब) ओरडायला क) शिस्त आणि ज्ञान ड) भांडायला
10. कवितेत शाळेचे वर्णन कसा आहे?
   (सामान्य)

अ) कठोर ब) प्रेमळ क) घाबरवणारी ड) उदास

11. शाळेची ओळख कोणत्या शब्दांनी दिली आहे?
(सुलभ)
अ) थोडीशी रागीट क) गोड आणि आपुलकीची C) कंटाळवाणी ड) दूरची

12. शाळेत कोणत्या गोष्टी शिकायला मिळतात? (सुलभ)
अ) आळशीपणा ब) फसवणूक क) मैत्री, ज्ञान, शिस्त ड) झोप

13. "माझी शाळा" या कवितेचा भाव कोणता आहे?
(सामान्य)
अ) द्वेषाचा ब) प्रेमाचा क) भीतीचा ड) रागाचा

14. माझी शाळा या कवितेचे लेखक
(सामान्य)
अ) दयाराम गिलानकर ब) श्रीधर कुलकर्णी क) संत नामदेव ड) शांता शेळके

प्र.2रा. योग्य शब्द भरा.

15. शाळा म्हणजे माझे _____ घर.
(सुलभ)

16. शाळेत मला _____ आणि ज्ञान मिळते.
(सुलभ)

17. माझी शाळा ______ वाटते. (सुलभ)

18.गुरु हे …………….. असतात.
(सुलभ)

19. शाळेमध्ये………….. जंगी असतो
(सुलभ)

20. आई मुलांच्या वरती जीव……………
(सुलभ)

21.दरवर्षी आम्ही क्रीडा …………साजरा करतो
(सुलभ)

22. मातीचा गोळा……….. घडतो
(सुलभ)

प्र.3रा. योग्य वाक्याला ✔करा आणि चूक वाक्याला ✕ करा:

23. माझी शाळा फारच कठोर वाटते. □
(सुलभ)

24. शाळेत मला खेळायला, शिकायला मिळते. □ (सुलभ)

25. शाळा ही आपली दुसरी आई आहे. □
(सुलभ)

26. शाळेमध्ये मला काहीच आवडत नाही. □
(सुलभ)

प्र.4था. लघू उत्तर लिहा.

27. तुला तुझी शाळा का आवडते? (सुलभ)

28. शाळेत तुला काय शिकायला आवडते?

(सुलभ)

29. माझी शाळा या कवितेचे कवी कोण आहेत? (सुलभ)

30. दुधावरची साय अशी उपमा कोणाला दिली आहे?

(सुलभ)

31. झाड कशाचे आहे? (सुलभ)

32. शिष्य कसा असावा? (सुलभ)

33. ज्योत कशाची पेटवावी?

(सुलभ)

34. कलेचे माहेर कोणते? (सुलभ)

35. तू शाळेत कोणकोणते खेळ खेळतोस? (सुलभ)

36. तुला शाळेत काय काय शिकवतात? (सामान्य)

प्र.5वा. खाली दिलेल्या उदाहरणाप्रमाणे कवितेतील शब्द शोधून लिहा.

नमुना:- आनंदाचे – झाड

37. यशाचं………..

(सुलभ)

38. संस्काराची…………….

(सुलभ)

39. कलेचा………………..

(सुलभ)

40. छंदांचा…………………

(सुलभ)

41. शब्दांची………………..

(सुलभ)

42. भावनांचं………………

(सुलभ)

43. निसर्गाचं…………….. (सुलभ)

44. विद्येचे………………..

(सुलभ)

45. पंढरीची……………….

(सुलभ)

46. कसोटीची…………….

(सुलभ)

प्र.6वा. खालील वाक्यप्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

47. लळा लावणे (सामान्य)

48. लाड पुरविणे (कठीण)

49. जीव ओवाळून टाकणे (सामान्य)

50. शिस्त रुजविणे
(सामान्य)

प्र.7वा. जोड्या लावा.

अ	ब	
51. शाळा (सुलभ)	आपुलकीची वाटते	
52. शिक्षक (सुलभ)	शिकवतात	
53. शिस्त, मैत्री	शाळेत शिकवतात	(सुलभ)
54. कविता (सुलभ)	"माझी शाळा"	

प्र.8वा. उत्तर लिहा.

55. शाळा म्हणजे काय? (सामान्य)

56. तुला तुझ्या शाळेचा कोणता भाग सर्वात जास्त आवडतो? का?
(सुलभ)

57. शाळेतील एक आवडता क्षण लिहा. (सुलभ)

प्र.9वा. शब्दार्थ लिहा.

58. कसोटी – __________
(सामान्य)

59. शिस्त – __________ (सामान्य)

60. गोड – __________
(सामान्य)

61. रुजविणे ____________
(सामान्य)

62.लेण________________
(कठीण)

63. माय________________
(सामान्य)

प्र.10वा.खालील कवितेच्या ओळी पूर्ण करा :

64. ओवाळीते जीव______________
(कठीण)

_______________________शाळा माझी
रुजविते शिस्त________________
________________ ________शाळा माझी
क्रीडेचा उत्सव ____________

________________________शाळा माझी

सद्‌गुनी शिष्य____________

_______________________ शाळा माझी

अंधाराला मनी _____________

________________________शाळा माझी

प्र.10वा. चित्रविचार

65. तुझ्या शाळेचे चित्र काढ आणि त्याबद्दल २ वाक्ये लिही.
(सुलभ)

66. तुझ्या शाळेबद्दल तुला काय वाटते ते दहा ते पंधरा ओळीत लिही.
(कठीण)

12.डोंगरातली शाळा

अध्ययन उद्दिष्टे:

1. विद्यार्थी धड्याचा आशय समजून घेतील.

2. वाचन, श्रवण व भाषण कौशल्ये विकसित होतील.

3. डोंगरात राहणाऱ्या मुलांच्या जीवनाविषयी सहानुभूती निर्माण होईल.

4. नवीन शब्दसंपत्ती मिळेल.

5. वाचन कौशल्य:

- विद्यार्थ्यांनी पाठ आत्मविश्वासाने आणि स्पष्टपणे वाचावा.
- वाचनातील शब्दांचा उच्चार योग्यरीत्या करावा.

6. श्रवण समज:

- धड्याचा आशय ऐकून समजून घ्यावा.
- शिक्षकाच्या प्रश्नांना योग्य उत्तरं द्यावीत.

7. भाषा समज:

- धड्यातील नवीन शब्दांचे अर्थ समजून घेणं.
- त्या शब्दांचा वापर करून वाक्य तयार करता येणे.

8. विचार व अभिव्यक्ती कौशल्य:

- डोंगरात शाळा कशी असते, ते स्वतःच्या शब्दात सांगता यावं.
- शहरातील व डोंगरातील शाळेतील फरक सांगता यावा.

9. सहानुभूती व मूल्यज्ञान:

- डोंगरात शिक्षण घेणाऱ्या मुलांचे जीवन समजून घेऊन त्यांच्याबद्दल सहानुभूती निर्माण होणे.

10. सर्जनशीलता: धड्यावर आधारित चित्र / वर्णन तयार करता येणे.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	34	40	45%
2	आकलन	16	16	21%
3	अभिव्यक्ती	17	24	22%
4	प्रशंसा	08	24	12%
	एकूण	76	104	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	38	46	50%
2	सामान्य	19	32	25%
3	कठीण	19	26	25%
	एकूण	76	104	100%

प्र.1ला. योग्य पर्यायी शब्द निवडा.

1. डोंगरातल्या मुलांना शाळेत जायला काय करावे लागते?

(सुलभ)

अ) गाडीने जावे लागते ब) थेट रस्ता असतो क) खडी चढावी लागते ड) लिफ्टने जातात

2. डोंगरात शाळेकडे जाताना कोणते अडथळे येतात?

(सुलभ)

अ)) सिग्नल लागतो ब) ओढा पार करावा लागतो क) ट्रॅफिक लागतो ड) काहीच अडथळा नाही

3. डोंगरातली शाळा कुठे असते? (सुलभ)

अ)) मैदानावर ब) शहरात क) डोंगराच्या शिखरावर ड) रेल्वे स्थानकात

4. डोंगरातली मुले शाळेत का जातात?

(सुलभ)

अ)) मित्रांशी खेळायला ब) शिकण्यासाठी क)जेवणासाठी ड) चित्रपट पाहण्यासाठी

5. डोंगरात जाण्याचा मार्ग कसा असतो? (सुलभ)

अ)) सरळ व सोपा ब) मोठा हायवे क) वळणावळणाचा आणि खडतर ड) मोकळा मळा

6. डोंगरात शाळेत जायला मुले रोज काय पार करतात? (सुलभ)

अ)) पूल ब) बस स्थानक क) ओढे, खडी, जंगल ड) मोकळं मैदान

7. डोंगरातली शाळा पोहोचायला किती वेळ लागतो?

(सुलभ)

अ)) १० मिनिटे ब) १ दिवस क) काही तास ड) वेळ सांगितलेला नाही

8. शाळेत जायच्या वाटेवर मुले कधी थांबतात का?

(सुलभ)

अ)) हो, दमल्यावर ब) नाही, थांबत नाहीत क) हो, जेवायला ड) हो, खेळायला

9. डोंगरातली मुले शिक्षणासाठी कशी भावना ठेवतात? (सुलभ)

अ)) कंटाळवाणं वाटतं ब) मजा वाटते क) उत्साह असतो ड) भीती वाटते

10. शाळेची वाट कशी असते?

(सुलभ)

अ)) मऊ व सरळ ब) खडतर व चढणारी क) सपाट ड) सिमेंटची

11. या धड्याचा प्रमुख उद्देश काय आहे? (सामान्य)

अ)) डोंगरावरचा खेळ ब) डोंगरावरचं जेवण क) डोंगरातील शाळेची वाट ड) डोंगरातलं निसर्गसौंदर्य

12. डोंगरातली शाळा शिकून विद्यार्थ्यांना काय समजते?

(सामान्य)

अ)) शाळा खूप जवळ असते ब) शिकण्याची ओढ आणि चिकाटी क) अभ्यास करायला वेळ नसतो ड) शाळा फक्त मोठ्या शहरात असते

प्र.2रा. योग्य शब्द भरा.

13. डोंगरावरची शाळा ____ आहे.
    (सुलभ)
14. त्या शाळेतील मुले दररोज ____ येतात.
    (सुलभ)
15. शिक्षिका ____ प्रेमाने शिकवतात.
    (सुलभ)
16. शिक्षणासाठी मेहनत करणे म्हणजे ____.
    (सुलभ)
17. डोंगरात शाळा चालवणे ____ असते.
    (सुलभ)
18. शाळा बांधू ती ____________अशी त्याने घोषणा केली.
    (सुलभ)
19. वडाचे झाड म्हणजे____________ चे झाड आहे.
    (सुलभ)
20. पोरांच्या डोक्यात सतत_______________ होतं.
    (सुलभ)
21. गरज ही__________________ जननी आहे.
    (सुलभ)
22. झाडाखाली____________________ लागली.
    (सुलभ)

प्र.3रा. लघू उत्तर लिहा.

23. गाव कोठे होते?
    (सुलभ)
24. मुले शाळेला कशी जात असत ?
    (सुलभ)
25. पवना कोण होती? (सुलभ)
26. शाळा बांधायची असे कोणी ठरविले? (सुलभ)
27. शाळा कशाची बांधली?
    (सुलभ)
28. गावची परिस्थिती कशी होती?
    (सामान्य)

29. गावात शाळा बांधायचे का ठरले?
(सुलभ)
30. शाळा बांधण्यासाठी कोणत्या अडचणी आल्या?
(सामान्य)
31. शाळा बांधण्यासाठी कशाचा वापर केला?
(सामान्य)
32. शाळा पाहून शंभूला काय वाटले?
(सामान्य)

प्र.4था. समानार्थी शब्द लिहा.

33. अवघड- (सुलभ)
34. मजूर- (सुलभ)
35. सांगाडा-
(सुलभ)
36. रस्ता - (सुलभ)
37. बांबू - (सुलभ)
38. झाड- (सुलभ)

प्र.5वा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

39. श्रीमंत X (सुलभ)
40. होकार X (सुलभ)
41. नेणार X (सुलभ)
42. साक्षर X (सामान्य)

प्र.6वा. कोणी कोणास व केव्हा म्हणाले ते सांगा व लिहा.

43. ”शाळा बांधू ती सिमेंट कॉँक्रीटची”
(सामान्य)
44. ”शाळा बांधायची आणि तू त्यात मास्तरीण” (सामान्य)
45. ”पवने मला माफ कर” (सामान्य)
46. ”त्यापेक्षा हो बेस्ट हाय!”
(सामान्य)

प्र.7वा. खालील शब्दांचे लिंग बदला.

47. रताळे (सामान्य)
48. घर (सामान्य)
49. सासू (सामान्य)
50. दिशा (सामान्य)
51. वेळ (सामान्य)

52. मीठ (सुलभ)

53. चूक (सामान्य)

54. तारीख (सामान्य)

55. विहीर (सुलभ)

56. सून (सामान्य)

प्र.8वा. सर्जनशील लेखन.

57. "माझा एक दिवस डोंगरावरच्या शाळेत" – कल्पना करून लिहा. (कठीण)

58. डोंगरातल्या शाळेच्या शिक्षिकेला पत्र लिहा. विषय: "तुमचं समर्पण आम्हाला शिकवलं" (कठीण)

59. डोंगरातली शाळा – चित्र पहा व त्यावरून 5 वाक्ये लिहा.

प्र.9वा. विचार प्रश्न .

60. जर त्या शाळेचा रस्ता बंद झाला तर काय होईल? (कठीण)

61. सरकारने अशा शाळांसाठी काय करायला हवे? (कठीण)

62. अशा शाळांमध्ये शिकणारी मुले मोठी झाल्यावर काय करू शकतात? (कठीण)

63. त्या शाळेतील मुले शिक्षणासाठी काय-काय कष्ट घेतात? (कठीण)

64. डोंगरात राहणाऱ्या मुलांचे जीवन शहरातील मुलांपेक्षा कसे वेगळे आहे? (कठीण)

65. त्या मुलांची शिक्षणाबद्दलची आवड कशातून दिसते? (कठीण)

66. तुमच्या मते, शिक्षकांनी मुलांना शिकवण्यासाठी कोणते गुण असावे लागतात? (कठीण)

67. तुम्हाला जर ही शाळा प्रत्यक्ष पाहायला मिळाली तर तुम्ही काय कराल? (कठीण)

प्र.10वा. गटचर्चा प्रश्न.

68. "प्रयत्न केल्यास अशक्य काहीच नाही" – हे या पाठातून कसे सिद्ध होते? (कठीण)

69. ग्रामीण आणि शहरी शाळांमधील फरक (कठीण)

70. डोंगरात शिक्षण देणाऱ्या शिक्षकांचा सन्मान का व्हावा? (कठीण)

71. आपण शहरातील विद्यार्थी अशा मुलांकडून काय शिकू शकतो?
(कठीण)

72. तुझी शाळा कशी आहे हे तुझ्या शब्दात वर्णन कर?
(कठीण)

73. शिक्षणाचे महत्त्व तुझ्या शब्दात वर्णन कर.
(कठीण)

74. तंबू शाळा म्हणजे काय?
(कठीण)

75. तुझ्या गावात साक्षर भारत वर्ग कोणासाठी चालवतात हे सांग.
(कठीण)

76. "माझी शाळा" यावर छोटं वर्णन लिहिणे किंवा बोलणे.
(कठीण)

13.जन्म झाला शून्याचा

अध्ययन निष्पत्ती :

- विद्यार्थ्यांना गणिताची गोडी लागावी.
- विद्यार्थ्यांच्यात वैज्ञानिक दृष्टिकोन रुजविणे

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.नं	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	38	38	44.18%

2	आकलन	27	54	31.39%
3	अभिव्यक्ती	12	22	13.95%
4	प्रशंसा	9	18	10.46%
5	एकूण	86	132	%100

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.नं	कठीणता पातळी	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	46	46	53.48%
2	साधारण	30	56	34.88%
3	कठीण	10	30	11.62%
4	एकूण	86	132	%100

प्रश्न 1 ला. बहुपर्यायी प्रश्न सॊडवा.

1) कोणत्या ठिकाणाच्या गणित तज्ञाची सभा भरली होती?
(सुलभ)
अ) गावातील ब)जिल्ह्यातील क)देशातील ड)जगातील

2) सभा कोणत्या तज्ञाची भरली होती?
(सुलभ) अ) मराठी ब)भूगोल क) विज्ञान ड)गणित

3) सभा कोणत्या विद्यापीठात भरली होती?
(सुलभ) अ) मुंबई ब)कोलंबीया क)भारतीय ड) बेंगलोर

4) सभेला ग्रीक, रोमन, अरब, ज्यू आणि कोणते गणित तज्ञ होते? (सामान्य)
अ) अमेरिकन ब)पारसी क)जर्मन ड)भारतीय

5) सभेचे अध्यक्ष पद कोणत्या देशाच्या तज्ञाकडे होते?
(सामान्य)
अ) भारत ब) ग्रीक क) रोमन ड) अरब

6) सभेचे अध्यक्ष पद कोणत्या भारतीय तज्ञाकडे होते?
(सामान्य)
अ)आर्यभट्ट ब)ब्रह्मगुप्त क)रामानुजन ड)वराह मिहीर

7) सभेमध्ये काय झाले? (सुलभ)
अ) खेळ ब) चर्चा क) गोंधळ ड) भांडण

8) सभेमध्ये चर्चा कशा प्रमाणात करण्यात आली?
(सामान्य)

अ) लहान ब)मध्यम क)दुय्यम ड)मोठ्या

9) सभेमध्ये चर्चा कशी करण्यात आली?
(सामान्य)

अ.) उलट -सुलट ब) मागे-पुढे क)आडवी-तिडवी ड) कमी जास्त

10) पूर्वी पटीतील आकडे मांडण्यासाठी काय होते? (सुलभ)

अ) संख्या ब)आकृत्या क)चिन्हे ड)यापैकी नाही

11) पूर्वी रोमन पद्धतीतील कोणते अक्षर वापरण्यात येत होते?
(सुलभ)

अ) A ब) B क) C ड) D

12) चर्चेत काय होत नव्हते? (सुलभ)

अ) एकमत ब)दुमत क)विवाद ड)यापैकी नाही

13) सर्वच गणिती तज्ञ काय झाले होते?
(सुलभ)

अ) आनंदी ब) दुखी क) त्रस्त ड) वैतागलेले

14) सर्वांच्या भाषणानंतर ब्रह्मगुप्ताने काय पुढे केले?
(सामान्य)

अ) ग्रंथ ब)पैसा क)वस्तू ड)कवड्या

15) ब्रह्मगुप्ताने आपला ग्रंथ कशा पद्धतीने सादर केला?
(सामान्य)

अ) उर्मट ब) मजेत क) उद्धट ड) नम्र

16) गणितातील गुंतागुंत कमी करण्यासाठी ब्रह्मगुप्ताने काय आणले?
(सुलभ)

अ)एक ब) दोन क) तीन ड) शून्य

17) ब्रह्मगुप्ताने शून्याला काय म्हटले आहे? (सुलभ)

अ) शत्रु ब) मित्र क) सखा ड) यापैकी नाही

18) हा घ्या शून्य म्हटल्यानंतर सर्वांचे डोळे कसे झाले?
(सुलभ)

अ) बारीक ब) मिटले क) विस्परले ड) बंद झाले

19) सर्वजण काय देऊन ऐकू लागले?
(सुलभ)

अ) कान ब)पैसा क) हात ड) वस्तू

20) सर्वांचे सेवेसाठी समोरच्या फलकावर कोण हजर झाला?
(सामान्य)

अ) शून्य ब) एक क) दोन ड) तीन

21) एकावर शून्य दिल्यानंतर किती होतात?
(सुलभ)

अ) वीस ब) दहा क) तीस ड) शंभर

22) दोन नंतर काय दिल्यानंतर वीस होतात?
(सामान्य)

अ) एक ब) दोन क) तीन ड) शून्य

23) कोणत्याही आकड्याची किंमत शून्य किती पटीने वाढवतो?
(सुलभ)

अ) पाच ब) दहा क) पंधरा ड) वीस

24) 100 पटीने किंमत वाढण्यासाठी आकड्यावर किती शून्य द्यावे लागतात?
(सामान्य)

अ) एक ब) दोन क) तीन ड) चार

25) आकड्यावर दोन शून्य दिल्यानंतर किती पटीने किंमत वाढते?
(सामान्य)

अ) पाच ब) दहा क) पन्नास ड) शंभर

26) आकड्यावर तीन शून्य दिल्यानंतर किती पटीने किंमत वाढते?
(सामान्य)

अ) सहस्त्र ब) एक क) दहा ड) शंभर

27) आकडयाची किंमत कमी करण्यासाठी काय करावे लागते?
(सुलभ)

अ) आकडयाच्या मागे टिम्ब ब) पुढे टिम्ब क) मध्ये टिम्ब ड) यापैकी नाही

28) कोणत्याही आकड्यात शून्य मिळवले असतात आकड्यात काय फरक पडतो?
(सुलभ)

अ) कमी होतात ब) वाढतात क) तसेच राहतात ड) यापैकी नाही

29) कोणत्याही आकड्यात शून्य वजा केले असता आकड्यात काय फरक पडतो? (सुलभ)

अ) तसेच राहतात ब) वाढतात क)कमी होतात ड) यापैकी नाही

30) कोणत्याही संख्येला शून्याने गुणले असता किती उत्तर येते? (सुलभ)

अ)शून्य ब) एक क) दोन ड)तीच संख्या

31) कोणत्याही संख्येला शून्याने भागले असता किती उत्तर येते?
(सुलभ)

अ) तीच संख्या ब) दोन क) एक ड) शून्य

32) महापराक्रमी शून्याची किंमत किती आहे?
(सुलभ) अ) दहा ब) शून्य क) शंभर ड) सहस्त्र

33) शून्य जर गणितात शिरला तर काय होईल?
(सुलभ)

अ) उत्क्रांती ब) क्रांती क) अधोगती ड) उन्नती

34) शून्या मुळे आपल्या डोक्यावरचा भार काय होईल?
(सुलभ)

अ) हलका ब) जड क) अवघड ड) सोपा

35) ब्रह्मगुप्ताने आपले विचार पटवून दिल्यानंतर सभेमध्ये काय झाले?
(कठीण)

अ) अभिनंदन केले ब) हाकलून दिले क) खाली बसवले ड) मारले गेले

36) सर्वांनी कशाचे स्वागत केले? (सुलभ)

अ) एकचे ब) दोनचे क) शून्याचे ड) यापैकी नाही

प्रश्न 2 रा. रिकाम्या जागा भरा.

37) जगातील--------ची सभा भरली होती. (सुलभ)

38) ब्रह्मगुप्ताने नम्रपणाने आपला -------पुढे केला. (सामान्य)

39) नवीन मित्र-------ला म्हटले आहे.
(सामान्य)

40) गणितात शून्यामुळे फार मोठी ------ घडली.
(सामान्य)

41) सर्वांनी--------- स्वागत केले. (सुलभ)

प्रश्न 3 रा. खालील शब्दांचा वाक्यात उपयोग करा.

42) स्वागत (सुलभ)

43) अभिनंदन
(सुलभ)

44) मित्र (सुलभ)

45) अभ्यास (सुलभ)

46) हलका (सुलभ)

47) विषय (सुलभ)

48) काळजी (सुलभ)

49) नम्रपणा (सुलभ)

प्रश्न 4 था. चूक की बरोबर ते लिहा.

50) शून्याला स्वतःला अशी काही किंमत नाही.
(सुलभ)

51) आकड्याच्या समोर शून्य लिहिल्यास किंमत येते. (सुलभ)

52) अंकाच्या डाव्या बाजूला टिंब देऊन शून्य दिल्यास किंमत दहा पटीने कमी होते.
(सामान्य)

53) अंकाच्या उजव्या बाजूला शून्य लिहिल्यास अंकाची किंमत दहा पटीने वाढते.
(सामान्य)

प्रश्न 5 वा. खालील वाक्यप्रचाराचा अर्थ लिही.

54) काटछाट करणे.
(सामान्य)

55) गुंतागुंत कमी करणे. (कठीण)

56) उलट सुलट विचार करणे.
(सामान्य)

57) महापराक्रम गाजविणे.
(सामान्य)

58) डोक्यावरचा भार हलका होणे. (कठीण)

59) त्रस्त होणे
(सामान्य)

प्रश्न 6 वा. पुढील शब्द नमुन्याप्रमाणे लिहा.

नमुना: भाजी – भाजी भाकरी

60) काट (सुलभ)

61) वारे (कठीण)

62) गुंता
(सामान्य)

63) उलट (सुलभ)

प्रश्न 7 वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

64) गणित तज्ञांची सभा कोठे भरली होती?
(सुलभ)

65) सभेचे अध्यक्ष पद कोणाकडे होते?
(सुलभ)

66) नवीन मित्र गणितात का आणला?
(कठीण)

67) महापराक्रमी कोणाला म्हटले आहे?
(सुलभ)

68) ब्रह्मगुप्ताचे अभिनंदन कोणी केले?
(सामान्य)

प्रश्न 8 वा. काही प्रश्नांची उत्तरे दोन तीन वाक्यात लिहा.

69) सभेमध्ये कोणत्या विषयावर चर्चा झाली?
(सामान्य)

70) रोमन लिपी मध्ये दहा हजार ही संख्या कशी लिहावी लागे?
(सामान्य)

71) शून्याला महापराक्रमी असे का म्हटले आहे? (कठीण)

72) सभेला कोण कोणत्या देशातील तज्ञ मंडळी हजर होते?
(सामान्य)

73) तुम्हाला माहीत असलेल्या गणित तज्ञांची नावे लिहा.
(कठीण)

व्याकरण : लिंग विचार

74) लिंग कशाला म्हणतात? (कठीण)

75) लिंगाचे किती प्रकार आहेत?
(सुलभ)

76) लिंगाचे प्रकार कोणते?
(सामान्य)

77) प्राणीमात्रातील पुरुष किंवा नर यांचा उल्लेख आपण कोणत्या शब्दाने करतो?
(सामान्य)

78) प्राणी मात्र ती स्त्री किंवा मादी यांचा उल्लेख कोणत्या शब्दाने करतात?
(सामान्य)

79) सजीव प्राण्यातील एखादा नर आहे की नाही निश्चित सांगता येत नसेल तर त्याला काय म्हणले जाते?
(कठीण)

80) निर्जीव वस्तूंच्या बाबतीत कोणते शब्द लिंग बदलासाठी वापरले जातात?
(कठीण)

प्रश्न 9 वा. लिंग बदल करा.

81) युवा (सुलभ)

82) आई (सुलभ)

83) मुलगी (सुलभ)

84) माळी (कठीण)

85) बेडूक (सुलभ)

86) मोर (सुलभ)

14. सूर्योदय

अध्ययन निष्पत्ती:

- विध्यार्थ्यांना निसर्गाबद्दलची जाणीव करून देणे.
- विध्यार्थांना स्वयंशिस्त रुजवणे.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	34	35	41%
2	आकलन	23	23	28%

3	अभिव्यक्ती	14	28	17%
4	प्रशंसा	12	36	14%
	एकूण	83	122	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	64	64	77%
2	साधारण	13	46	16%
3	कठीण	06	12	7%
	एकूण	83	122	100%

प्रश्न 1 ला.खालील प्रश्नाचे बरोबर पर्याय शोधून लिहा.

1) आईला काय बघायला कवीने सांगितले आहे? (सुलभ)

अ) सूर्य ब) चंद्र क) तारे ड) आकाश

2) सूर्य कोठे आला आहे? (सुलभ)

अ) घरात ब)दारात क)अंगणात ड)आकाशात

3) सूर्याला पाहण्यासाठी कवयित्रीने कोणाला सांगितले आहे? (सामान्य)

अ) मामा ब)बाबा क) आई ड) काका

4) अंगावर काय पांघरलेले आहे? (सुलभ)

अ) कपडे ब) शाल क) घोंगडे ड) चादर

5) अंगावर शेला काय केला आहे? (सुलभ)

अ) अंथरलेला ब) पसरलेला क) घडी मारलेला ड) पांघरलेला

6) शेला कसा आहे? (सुलभ)

अ) चकचकीत ब) भरजरी क) खरबरीत ड) करकरीत

7) महालाचा रंग कोणता आहे? (सुलभ)

अ) केसरी ब) जांभळा क) निळा ड) काळा

8) महालाचे खांब कसे आहेत? (सुलभ)

अ) रुपेरी ब)जांभळे क) सोनेरी ड)पिवळे

9) झालराना काय लावले आहे? (सामान्य)

अ) माणिक ब) पाचू क)मोती ड) यापैकी नाही

10) केशराचे जमिनीवर काय पडले आहे? (सुलभ)

अ) सडे ब) शिंतोडे क) सरी ड) गारा

11) केशराचे सडे कोठे पडले आहेत? (सामान्य)

अ) अंगणात ब)जमिनीवर क) आकाशात ड) बागेत

12) कशाचे सडे जमिनीवर पडले आहेत? (सामान्य)

अ) झेंडूचे ब) पानांचे क) पाकळ्या ड) केशराचे

13) सूर्याची स्वारी कशी येत आहे? (सुलभ)

अ) नाचत ब) डौलत क)रांगत ड) बागडत

14) डौलत कोण येत आहे? (सामान्य)

अ) सूर्य ब) चंद्र क) बाळ ड)बैल

15) डोंगराच्या आडून कोण डोकावत आहे?

(सामान्य)

अ) सूर्य ब)चंद्र क) किरणे ड) यापैकी नाही

16) कोणती फुले उधळू लागली आहेत?

(सुलभ)

अ) जास्वंद ब) मोगरा क) सूर्यफूल ड) गुलाब

17) गुलाबाची फुले काय करत आहेत?

(सामान्य)

अ उधळत ब) नाचत क) बागडत ड) खेळत

18) सोनियाच्या राशी कोठून ओतत आहेत?

(सुलभ)

अ) अंगणातून ब) हातातून क) नभातून ड) तांब्यातून

19) राशी कश्याच्या आहेत?

(सामान्य)

अ) सोनियाच्या ब) दगडाच्या क) मोठयाच्या ड) यापैकी नाही

20) नभातून सोनियाच्या राशी काय करत आहेत?

(सुलभ)

अ) सांडत ब) ओतत क) पसरत ड) यापैकी नाही

21) सूर्य गुदगुल्या करून कोणाबरोबर खेळत आहेत?

(सामान्य)

अ) झाडाबरोबर ब) फुलाबरोबर क) फळाबरोबर ड) पाना बरोबर

22) गुदगुल्या कोण करत आहेत? (सुलभ)

अ) बाळ ब) चंद्र क) सूर्य ड) तारे

23) कोणाबरोबरची संगत छान वाटते आहे?

(सुलभ)

अ) कावळा ब) पाखरे क) प्राणी ड) माणसे

24) पाखराबरोबरची संगत कशी आहे? (सुलभ)

अ) छान ब) बरी नाही क) वैर ड) यापैकी नाही

25) गाणे कोण गात आहे? (सुलभ)

अ)पाखरे ब) गायक क) चिमणी ड) यापैकी नाही

26) गायन कसे आहे?
(सुलभ)
अ बेसूर ब) कर्कश क) सुरात ड) गोड

27) साऱ्या जगाला कोण जागवीत आहे? (सामान्य)
अ) मंदवारा ब) वादळवारा क) सोसाट्याचा वारा ड) यापैकी नाही

28) मंदवारा कोणाला जागवत आहे?
(सामान्य)
अ)प्राण्यांना ब) पक्ष्यांना क) माणसांना ड) साऱ्या जगाला

29) मित्र कोणाला म्हटले आहे? (सुलभ)
अ)आईला ब) बाबाला क) दादाला ड) सूर्याला

प्रश्न 2 रा. कवितेच्या ओळी पूर्ण करा.

30) निळया त्याच्या महालाला ---------- सोनेरी.
(सुलभ)

31) --------- घातले सडे भूवरी. (सुलभ)

32) -------फुले उधळू लागतो.
(सुलभ)

33) फुलांशी -------करीत खेळतो. (सुलभ)

34) वारा ------- जागवितो.
(सुलभ)

35) --------लावियेल्या आत झालरी.
(सुलभ)

36) बघ ------- आकाशात सूर्य हा आला. (सुलभ)

37) म्हणतसे उठा उठा ------ हा आला.
(सुलभ)

38) -------संगे याची सोबत छान. (सुलभ)

प्रश्न 3रा. समानार्थी शब्द लिहा.

39) आकाश (सुलभ)
40) सूर्य (सामान्य)
41) मित्र (सुलभ)
42) पाखरे (सामान्य)
43) मंद (सुलभ)
44) वारा (सामान्य)
45) आई (सुलभ)
46) भुवरी (सामान्य)

प्रश्न 4 था. नमुन्याप्रमाणे लिहा.

नमुना : फूल – फूलणे

47) खेळ – (सुलभ)

48) नाच – (सुलभ)

49) रंग – (सुलभ)

50) कर – (सुलभ)

51) बघ – (सुलभ)

52) म्हण – (सुलभ)

53) लाव – (सुलभ)

54) डोकाव – (सुलभ)

55) ओत – (सुलभ)

प्रश्न 5 वा. कवितेतील यमक जुळणारे शब्द लिहा.

जसे – आला –शेला

56) सोनेरी – (सुलभ)

57) भुवरी – (सुलभ)

58) हळू – (सुलभ)

59) राशी – (सुलभ)

60) छान – (सुलभ)

61) जगाला – (सुलभ)

प्रश्न 6 वा. खालील शब्दांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

62) डोकावणे – (कठीण)

63)संगे – (सामान्य)

64) राशी – (सामान्य)

65) मंद – (सुलभ)

66) झालर – (सामान्य)

67) मित्र – (सुलभ)

68) वारा – (सामान्य)

69) आडून – (सामान्य)

70) सूर्योदय –
(सामान्य)

प्रश्न 7 वा. गटात न बसणारा शब्द शोधा.

71) सूर्योदय – प्रकाश, सूर्यकिरण, पक्ष्याची किलबिल, चंद्र
(सुलभ)

72) डोंगर – दरी, खोरे, नदी, पठारे
(सुलभ)

73) नभ – आकाश, गगन, ढग, झाडे
(सुलभ)

74) घर – आई,बाबा, फुलपाखरू, मुले
(सुलभ)
75) धातू – माणिक, पाचू, दगड, मोती
(सुलभ)
76) रंग – निळा,काळा, पिवळा, इंद्रधनुष्य
(सुलभ)

प्रश्न 8 वा. खालील प्रश्नाची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

77) आकाशात कोण आलेले आहे? (कठीण)
78) महालाचे वर्णन कसे केले आहे? (कठीण)
79) भुवरी काय घातले आहे?
(सामान्य)
80) नभातून कोणत्या राशी ओतीत आहे? (कठीण)
81) सोबत कोणाबरोबर झाली आहे?
(सामान्य)
82) साऱ्या जगाला कोण जागवतो आहे? (कठीण)
83) उठा उठा असे कवियित्री का म्हणत आहे?
(कठीण)

15.कर्नाटक - प्रेक्षणीय स्थळे

अध्ययन निष्पत्ती:

- ऐकलेल्या अथवा पाहिलेल्या विषयावर संकोच न बाळगता बोलतात आणि प्रश्न विचारतात .
- संदर्भानुसार अथवा प्रसंगा नुसार इतरांनी सांगितलेले विचार आपल्या भाषाशैलीमध्ये पुन्हा सांगतात .
- वाचलेले विषय आणि आपल्या दैनंदिन जीवनात स्वतः अनुभवलेले प्रसंग मिळवून त्यातून निर्माण झालेल्या भावना आणि विचार तोंडी अथवा लेखी स्वरूपात व्यक्त करतात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	22	22	28%
2	आकलन	25	30	32%
3	अभिव्यक्ती	16	34	20%
4	प्रशंसा	16	26	20%
	एकूण	79	112	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	31	34	39%
2	सामान्य	27	36	34%
3	कठीण	21	42	37%
	एकूण	79	112	100%

प्र.1ला. रिकाम्या जागा भरा.

10 x 1=10

1. भारताच्या ____________ कर्नाटक राज्य वसलेले आहे.
   (सुलभ)
2. बनशंकरी मंदिर ___________ येथे आहे.
   (सुलभ)
3. ________ व ________ या ठिकाणी प्राचीन काळातील शिल्पकलेचे उत्तम नमुने पहावयास मिळतात. (सुलभ)
4. विजयापुर येथील गोलघुमटाचा व्यास ________ फूट आहे.
   (सुलभ)
5. यल्लापूर तालुक्यात ________ हे भटक्यांचे आवडते ठिकाण आहे.
   (सुलभ)
6. कर्नाटकाची राजभाषा ________ आहे.
   (सुलभ)

7. बदामी गाव ________ या जिल्ह्यात आहे.
(सुलभ)

8. _______ या इंग्रजी महिन्यांना पौष महिना म्हणतात.
(सुलभ)

9. जोग धबधब्याचे पाणी वरून पडताना ते _____ दिसते.
(सुलभ)

10. हत्तीच्या दाताला _______ असेही म्हणतात.
(सुलभ)

प्र.2रा.जोड्या जुळवा.
10 x 1=10

अ.	ब
11. पर्यटन स्थळ (सामान्य)	दक्षिण
12. वनराई (सामान्य)	करावळी
13. पर्यटक (सामान्य)	प्रवासी
14. दुतर्फा (सामान्य)	पाण्याची बारीक थेंब
15. काशीदा (सामान्य)	पर्यटकांनी भेट देण्याचे ठिकाण
16. तुषार (सामान्य)	नाटक
17. दख्खन. (सामान्य)	यक्षगान
18. दशावतारी (सामान्य)	दोऱ्याने कपड्यावर केलेले नक्षीकाम
19. किनारपट्टी लगतचा प्रदेश. (सामान्य)	दोन्ही बाजूंनी
20. कर्नाटकातील नृत्य, नाट्य कलाप्रकार (सामान्य)	जंगल

प्र.3रा. योग्य उत्तर निवडून लिहा.
10 X 1 = 10

21. -------------------- लोकांना परदेशी लोक म्हणतात.
(सामान्य)

अ. भारतात वास्तव्य करणाऱ्या ब. श्रीलंकेत वास्तव करणाऱ्यां

C. वेगळया देशात वास्तव्य करणाऱ्या   ड. वरीलपैकी सर्व

22. बेंगळूर जवळ असलेले राष्ट्रीय उद्यान   ------------------------------
(सामान्य)
अ. बंडीपुर   ब. नागरगोळे   क. दांडेली   ड. बनेरघट्टा

23. रंगनतीट्टू पक्षीधाम   ---------------------   या जिल्ह्यात आहे.
(सामान्य)
अ. बेळगावी   ब. कारवार   क. मंड्या   ड. धारवाड

24. भारतातील सर्वात उंच धबधबा   ----------------------------
(सुलभ)
अ. दूधसागर   ब. जोगचा धबधबा   क. नोह् काली कै   ड. आंबोली धबधबा

25. टिपू सुलतान चा राजवाडा   ---------------------------   येथे आहे.
(सामान्य)
अ. श्रीरंगपट्टण   ब. बिदर   क. बल्लारी   ड. हम्पी

26. कर्नाटकचा राज वृक्ष   ----------------------------   हा आहे.
(सुलभ)
अ. वड   ब. पिंपळ   क. नारळ.   ड. चंदन

27. आपल्या राज्याची राज्यभाषा -----------------------   ही आहे.
(सुलभ)
अ. मराठी.   ब. इंग्रजी   क. कन्नड.   ड. उर्दू

28. दक्षिण भारतातील ताजमहल ------------------------   या वास्तूस म्हणतात.
(सामान्य)
अ. विधानसभा इमारत   ब. मैसूरचा राजवाडा   क. गोल घुमट   ड. वरील सर्व

29. जोग धबधब्यातील जलविद्युत केंद्र   ------------------- साली उभारण्यात आले .
(सामान्य)
अ. 1946.   ब. 1947   क. 1948.   ड. 2014

30. भव्य नंदी मूर्ती   -----------------------------   या ठिकाणी पहावयास मिळते.
(सुलभ)
अ. चामुंडेश्वरी हिल   ब. कारवार   क. बेळगावी.   ड. हम्पी

प्र.4 था. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

10 X 1=10

31. कर्नाटक हे नाव कशावरून पडले?
(सुलभा)

32. सागर, कुमठा या भागातील कारागीर कशासाठी प्रसिद्ध आहेत?
(सामान्य)

33. जोगचा धबधबा कोणत्या नदीवर आहे?
(सुलभ)

34. कर्नाटकात कोणकोणत्या भाषा बोलल्या जातात?
(सुलभा)
35. सिलिकॉन सिटी म्हणून कोणत्या शहराला ओळखले जाते?
(सुलभ)
36. जोगच्या धबधब्याची उंची किती मीटर आहे?
(सामान्य)
37. जोग धबधब्यावर असलेल्या जलविद्युत केंद्राचे नाव काय?
(सुलभ)
38. गोल घुमट कोणत्या शहरात आहे?
(सुलभ)
39. मुलुख - ए - मैदान तोफेचे वजन किती आहे?
(सुलभ)
40. कर्नाटकाची राजधानी कोणती?
(सुलभ)

प्र.5वा. वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
10 x 2=20

41. छातीचा ठोका चुकणे
(कठीण)
42. सुजलाम सुफलाम बनविणे
(कठीण)
43. पर्यटकांचे नंदनवन असणे
(कठीण)
44. भरभराटीस येणे
(कठीण)
45. पायपीट करणे
(कठीण)
46. जीव मुठीत धरणे
(कठीण)
47. निश्चय करणे
(कठीण)
48. कोंदणात पाचू बसविणे
(कठीण)
49. सार्थ करणे
(कठीण)
50. डोळे विस्फारणे
(कठीण)

प्र.6वा. दोन-तीन वाक्यात उत्तरे द्या.

5 X 2 = 10

51. बेंगळूर शहराला बगीच्याचे शहर असे का म्हटले जाते?
    (सुलभ)
52. कर्नाटकात सुवर्णभूमी असे का म्हणतात?
    (सुलभ)
53. कर्नाटकातील अभयारण्यात कोणते प्राणी व वनस्पती आढळतात?
    (सुलभ)
54. कर्नाटकातील अभयारण्य व अभयारण्य असलेल्या जिल्ह्यांची नावे लिहा
    (कठीण)
55. कुटीरोद्योग म्हणजे काय?
    (कठीण)

प्र.7वा. चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

6 X 4= 24

56. बेंगळुरू शहराबद्दल माहिती लिहा
    (कठीण)
57. कर्नाटकातील सुप्रसिद्ध हस्तकला कोणकोणत्या?
    (कठीण)
58. कर्नाटकात येणारा पर्यटक सोबत कोणता गोडवा घेऊन जातो?
    (सामान्य)
59. मैसूर शहराचे वर्णन करा
    (सामान्य)
60. भैरव क्षेत्र यान या पर्यटन स्थळाबद्दल सविस्तर लिहा
    (कठीण)
61. तू भेट दिलेल्या पर्यटन स्थळाची माहिती लिही
    (सामान्य)

प्र.8वा. खालील शब्दांचे जोडशब्द लिहा.

6 X 1=6

62. सुजलाम 63. भव्य
    (सुलभ)
64. नयन 65. निसर्ग
    (सुलभ)
66. हरि 67. मन
    (सुलभ)

प्र.9वा. विरुद्धार्थी शब्द. 6 X 1 =6

68. परदेशी X 69. प्रगती X
    (सामान्य)

70. सुगंध X 71. कृत्रिम X

(सामान्य)

72. अरुंद X 73. कौतुक X

(सामान्य)

प्र.10वा. कंसातील योग्य शब्द वापरून रिकाम्या जागा भरा.

6 X 1=6

(पुरुषवाचक , सर्वनाम, तो, किती, मी, आम्ही)

74. सर्वनामाचा एक प्रकार -------------- (कठीण)

75. प्रश्नार्थक सर्वनाम -----------------

(कठीण)

76. नामाबद्दल येणाऱ्या शब्दाला --------------

(कठीण)

77. एकवचनी प्रथम पुरुष सर्वनाम --------------- (कठीण)

78 अनेकवचनी प्रथम पुरुष सर्वनाम ------------- (कठीण)

79. दर्शक सर्वनाम-------------------

(कठीण)

16.संवादिनी

अध्ययन निष्पत्ती:

- वेगवेगळ्या साहित्य प्रकारांमधील साहित्यकृती वाचताना त्यातील चढ-उतार योग्य गती व विरामचिन्हे युक्त वाचतात.
- विद्यार्थी नवीन शब्दाच्या वापरासाठी उत्सुकता दर्शवितात आणि त्यांचा अर्थ समजून घेण्यासाठी शब्दकोशाचा वापर करतात. संदर्भानुसार शब्दांचा लेखी/बोली भाषेत वापर करतात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	24	24	46%
2	आकलन	16	16	31%
3	अभिव्यक्ती	8	20	15%
4	प्रशंसा	4	16	8%
	एकूण	52	76	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	30	30	58%
2	साधारण	16	28	30%

3	कठीण	6	18	12%
	एकूण	52	76	100%

प्रश्न 1ला. प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

1. संवादिनीचा वापर सर्वप्रथम कोठे झाला? (सुलभ)
2. संवादिनीचा शोध कोणत्या मूळ वाद्यापासून लागला? (सामान्य)
3. पाईप ऑर्गन चा वापर कोठे केला जात असे? (सामान्य)
4. हार्मोनियम चा शोध कोणी लावला? (सामान्य)
5. रीड म्हणजे काय? (सामान्य)
6. संवादिनीचा पोटभाता कशासाठी बनविला गेला? (सामान्य)
7. संवादिनी भारतात कशी आली? (सामान्य)
8. गायनात साथीसाठी संवादिनीचा वापर कोणी सुरु केला? (सुलभ)
9. पायपेटीची रचना कोणत्या संगीताला साजेशी होती? (सुलभ)
10. अनेक स्वरांच्या संवादाला इंग्रजीत काय म्हटले जाते? (सुलभ)

प्रश्न 2रा . खालील पर्यायांमधील योग्य पर्याय निवडून उत्तर लिहा.

11. संवादिनीचा शोध येथे लागला. (सुलभ)

अ) भारत ब)अमेरिका क)फ्रान्स ड(रशिया).

12. पिपाणी ला इंग्रजी मध्ये हे म्हणतात. (सुलभ)

अ) नीड ब) सीड क) लीड ड) रीड

13. या वाद्यात वापरली जाणारी कंपीका येथे बनवली जाते. (सुलभ)

अ)दिल्ली व मद्रास ब) पॅरिस व जर्मनी क) बेंगलोर व मुंबई ड)कोलकाता व चेन्नई.

14. रीड्स येथे तयार होऊ लागल्या. (सुलभ)

अ) बेळगाव ब)पालीठाणा क) कोल्हापूर ड) पुणे

15. संवादिनी ने हे वाद्य सर्वात जास्त या देशांमध्ये आढळते. (सुलभ)

अ) इंग्लंड. ब) चीन क) जर्मनी ड) भारत.

16. संवादिनीचा शोध या साली लागला. (सुलभ)

अ)1947 ब)1768 क)1842 ड)1842

17. हे संवादिनी वादक बेळगावचे होय.
(सुलभ)
अ) पं.मधुकर पेडणेकर ब)पं.गोविंदराव टेंबे क)पं.हनुमंतराव वाळवेकर ड)पं.रामभाऊ विजापुरे

18. हवेचा दाब निर्माण होण्यासाठी याचा उपयोग भात्यात केला जातो.
(सुलभ)
अ) तार ब) झडप क)बटन ड)ठोका.

19. पाईप ऑर्गन चा वापर येथे केला जात होता.
(सुलभ)
अ) चर्च ब) मंदिर क) गुरुद्वारा ड) मस्जिद.

20. हार्मोनियम मध्ये पाईप ऐवजी यांचा वापर केला गेला.
(सुलभ)
अ) पितळी पिपाणी ब)लोखंडी नळी क)काळी पाईप ड)भाता.

प्रश्न 3रा. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

21. संवादिनीची मूळ कल्पना............या वाद्यापासून आली.
(सुलभ)

22. भारतामध्ये या वाद्याचा अभ्यास ....वर्षे सुरू आहे.
(सुलभ)

23. संवादिनीचा शोध......... साली लागला.
(सुलभ)

24. स्वर लांबविता यावा यासाठी संवादिनीमध्ये..... बसविण्यात आला.
(सुलभ)

25. संवादिनीची 'रीड्स 'कुकड.......व....... या ठिकाणी तयार होतात.
(सुलभ)

प्रश्न 4था. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन तीन वाक्यात लिहा.

26. संवादिनीची लोकप्रियता कशी वाढली?
(कठीण)

27. संवादिनी भारतात कशी आली?
(सामान्य)

28. भारतातील जगप्रसिद्ध संवादिनी वादकांची यादी करा.
(कठीण)

प्रश्न 5 वा. टिपा लिहा

29. संवादिनी
(कठीण)

30. संवादिनी महर्षी पं.रामभाऊ विजापुरे.
(कठीण)

प्रश्न 6 वा. गटात न जुळणारा शब्द ओळखा.

31. तबला, मृदंग, ढोल, संवादिनी. (सुलभ)

32. बासरी, टाळ, सनई, पिपाणी. (सुलभ)

33. माऊथ ऑर्गन, वीणा, तंबोरा, सतार. (सुलभ)

34. कथ्थक, लावणी, भरतनाट्यम, यक्षगान.
(सुलभ)

35. पं. गोविंदराव, पं.रामभाऊ, पं.भीमसेन जोशी,पं . पुरुषोत्तम.
(सुलभ)

प्रश्न 7वा. खालील शब्दांचा वाक्यात उपयोग करा

36. करमणूक (सामान्य)

37. शास्त्रीय संगीत (सामान्य)

38. प्रसिद्ध (सामान्य)

प्रश्न 8 वा. जोड्या जुळवा

अ	ब	
39. संवादिनी	- बिस्मिल्ला खान	(सुलभ)
40. तबला	-पं.हरिप्रसाद चौरसिया	(सुलभ)
41. बासरी	- पं.रामभाऊ विजापुरे	(सुलभ)
42. सतार	- झाकीर हुसेन	(सुलभ)
43. सनई.	- पं.शिवकुमार शर्मा	(सुलभ)
44. संतुर	- पं.रविशंकर	(सुलभ)

प्रश्न 9 वा. उदाहरणात दाखवल्याप्रमाणे वाद्याचा प्रकार लिहा.

संवादिनी - स्वर वाद्य

45. ढोलकी
(सामान्य)

46. वीणा (सामान्य)

47. नगारा (सामान्य)

48. माऊथ ऑर्गन (सामान्य)

49. व्हायोलिन (सामान्य)

प्रश्न 10 वा. व्याकरण

50. विशेषण म्हणजे काय? (सामान्य)

51. गुणविशेषणाची यादी करा. (कठीण)

52. संख्या विशेषणांची यादी करा. (कठीण)

17. एक होती अवकाश कन्या

अध्ययन निष्पती :

1. जिद्द आणि कठोर परिश्रमाचे महत्त्व जाणणे.
2. महिला सक्षमीकरण,धैर्य आणि आत्मविश्वास,प्रतिकुल परिस्थितीतही धैर्याने सामोरे जाण्याची प्रेरणा मिळेल.
3. विज्ञानाची आवड,जागतिक दृष्टीकोन निर्माण करणे.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	22	22	42%
2	आकलन	24	50	46%
3	अभिव्यक्ती	4	12	8%
4	प्रशंसा	2	6	4%
	एकूण	52	90	100%

कठीणतेच्या आधारे शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	28	28	54
2	सामान्य	19	42	36
3	कठीण	5	20	10
	एकूण	52	90	100%

प्र.1ला. खालील प्रश्नाची उत्तरे पर्यायातून शोधा.

1. कोलंबिया यानाने अवकाशात झेपावलेली तारीख (सुलभ)
   अ)16/01/2003. ब)15/01/2003 क)16/02/2003 ड(15/02/2003
2. कोलंबिया यानामध्ये असलेल्या अंतराळवीरांची संख्या (सुलभ)
   अ) 5 ब)10 क)7 ड)2
3. शास्त्रज्ञांनी केलेल्या प्रयोगाची संख्या (सुलभ)
   अ)70 ब)80 क)50 ड) 40
4. कोलंबिया यानाच्या परतीच्या प्रवासाची तारीख (सुलभ)
   अ) 1-02-2003 ब) 1-03-2003 क) 4-02-2003 ड) 2-03-2004
5. जमिनीपासून किती किलोमीटरवर कोलंबिया यानाचा संपर्क तुटला? (सुलभ)
   अ) 50 ब) 60 क) 40 ड) 80
6. कल्पना चावला यांचा जन्म कोणत्या शहरात झाला? (सुलभ)
   अ) बेंगलोर ब) दिल्ली क) कर्नाल ड)मुंबई
7. कल्पना चावला कोणत्या वर्षी अंतराळात गेल्या? (सुलभ)
   अ)1995 ब)1996 क)1997 ड)1998
8. कल्पना चावला कोणत्या यान मधून अंतराळात गेल्या होत्या? (सुलभ)
   अ)कोलंबिया ब)डिस्कवरी क)अटलांटिस
9. कोलंबीया यानामध्ये किती अंतराळवीर होते. (सुलभ)
   अ) 5 ब) 6 क) 7 ड) 8
10. कल्पना चावला यांचे अंतराळातून परतताना निधन झाले. ते कोणत्या वर्षी झाले? (सुलभ)
    अ) 2002 ब) 2003 क) 2004 ड) 2005
11. कल्पना चावला अंतराळात जाणारी पहिली भारतीय महिला होती का? (सुलभ)
    अ) होय ब) नाही क) माहित नाही

12. कल्पना चावला यांचे स्वप्न काय /कोणते होते?

(सुलभ)

अ) अंतराळात फिरणे ब) अंतराळात संशोधन करणे क) चंद्रावर उतरणे ड) अंतराळातून परत येणे

13. कल्पना चावला यांचे लग्न कोणासोबत झाले?

(सुलभ)

अ) डॉक्टर ब) अभियंता क) उड्डाण प्रशिक्षक - जीन पियरे हॅरीसन

14. 'विस्मयकारक आहे' या वाक्यांशचा अर्थ काय?

(सुलभ)

अ)काहीतरी भयानक ब) आदराची भावना निर्माण करणारी गोष्ट क)उत्तम धावणे

प्र.2रा. खालील कृती सोडवा व काळाचे रूप लिहा .

15. मी यावर्षी दक्षिण भारत सहलीला......... (जाणे) .... काळ

(सुलभ)

16. काल झालेल्या भाषण स्पर्धेत मी उत्तम भाषण ....(करणे). ....काळ

(सुलभ)

17. काल राम ने बागेतील आंबे शेजाऱ्यांना.............(देणे) ....काळ

(सुलभ)

18. वकील आणि आरोपीला आपली बाजू मांडू ....(देणे) .... काळ

(सुलभ)

19. भविष्यातून मी कधीतरी विमानातून प्रवास ....(करणे).......काळ

(सुलभ)

20. हसणे हा मनुष्यस्वभाव ....(असणे)...... काळ

(सुलभ)

प्र.3रा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

21. कल्पनाचे पदवी पूर्व शिक्षण कोठे झाले?

(सामान्य)

22. कल्पना चावला यांनी अमेरिकेतील कोणत्या कॉलेजमध्ये उच्च शिक्षण घेतले?

(सामान्य)

23. उच्च शिक्षण घेतल्यानंतर कल्पना चावला यांनी काय केले? (सामान्य)

24. NASA ही संस्था काय काम करते? (सामान्य)

25. NASA चे विस्तारित रूप लिहा.

(सामान्य)

26. ISRO चे विस्तारित रूप लिहा.

(सामान्य)

27. कल्पनाला अवकाश यात्री विभागात केव्हा प्रवेश मिळाला?

(सामान्य)

28. 1995 साली कल्पना चावला कोणत्या स्पेस सेंटरवर प्रशिक्षणासाठी रुजू झाल्या?
(सामान्य)

29. कोलंबिया यानाने अवकाशात केव्हा झेप घेतली?
(सामान्य)

30. कोलंबिया यानाने परतीची वेळ केव्हा निश्चित केली?
(सामान्य)

31. स्वप्न पूर्ण करण्याबद्दल कल्पना चावला काय म्हणते? (सामान्य)

32. इतिहासाची पाने अजरामर करणाऱ्या महिलांची नावे सांगा.
(सामान्य)

33. NASA ही कोणाची संस्था आहे?
(सामान्य)

34. या प्रवासात (कोलंबिया) कल्पना चावला व त्यांच्या टीमने किती प्रयोग केले?
(सामान्य)

35. जमिनीपासून किती किलोमीटर उंचीवर कोलंबिया यानाचा स्फोट झाला ?
(सामान्य)

36. वैमानिक या शब्दाचा अर्थ लिहा.
(सामान्य)

37. तुला माहित असलेल्या अंतराळवीर महिलांची नावे लिहा .
(सामान्य)

38. तुला मोठे झाल्यावर काय व्हावेसे वाटते?
(सामान्य)

39. काळ म्हणजे काय? काळाचे प्रकार लिहा.
(सामान्य)

प्र.4था. खाली दिलेल्या वाक्यप्रचाराचा वाक्यात उपयोग करा.

40. अंतर्धान पावणे (सुलभ)

41. लुप्त होणे
(सुलभ)

42. देदीप्यमान (सुलभ)

43. टप्पा गाठणे– (सुलभ)

प्र.5वा. रिकाम्या जागा भरा.

44. कल्पनाच्या ------------ पुढे वडील नमले.
(सुलभ)

45. कल्पनाचा जन्म --------------इथे झाला.
(सुलभ)

46. शाळेत एक ------------------ म्हणून कल्पनाची ख्याती होती.
(सुलभ)

47. कल्पनाच्या दोन बहिणीची नावे ---------- व -------------- होती.
(सुलभ)

प्र.6वा. चार ते पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

48. कल्पना चावलाच्या कुटुंबाविषयी माहिती लिहा.
(कठीण)
49. या पाठात आलेले इंग्रजी शब्द व त्यांचे अर्थ लिहा .
(कठीण)
50. इतिहासातील एखाद्या शूर महिलेची माहिती लिहा.
(कठीण)
51. कल्पनाची अंतराळवीर म्हणून कोणत्या कारणामुळे निवड झाली?
(कठीण)
52. अवकाश कन्या कल्पना चावलाचा शेवट कसा झाला ?
(कठीण)

18. माझ्या लहानपणीची बाग

अध्ययन निष्पती : –

- निसर्गाची ओळख झाडे, वनस्पती बद्दल प्रेम आणि जिज्ञासा वाढवणे.
- पर्यावरणाचे महत्त्व जाणणे.
- कल्पनाशक्ती आणि सर्जनशीलतेला वाव देणे.
- निरीक्षण आणि जिज्ञासा निर्माण होणे.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	43	43	75%
2	आकलन	6	10	11%
3	अभिव्यक्ती	4	10	7%
4	प्रशंसा	4	10	7%
	एकूण	57	73	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	43	43	75%
2	साधारण	10	18	18%
3	कठीण	04	12	7%
	एकूण	57	73	100%

प्र.1ला. खालील प्रश्नाची उत्तरे पर्यायातून शोधा.

1. बालपणी कवीला_______नाद होता. (सुलभ)

अ) फळ ब) झाड क) फुलझाडांचा ड) प्राणी

2. कवींनी बालपणी काय केले होते?

(सुलभ)

अ) घर ब) बाग क) यापैकी नाही ड) अ आणि ब

3. _______लतिका पाहून कविच्या डोळयात अश्रू आले.

(सुलभ)

अ) मोगरा ब) जाई क) जुई ड) कमळ

4. माझ्या लहानपणीची बाग या कवितेचे कवी कोण?

(सुलभ)

अ) कुसुमाग्रज ब) ची. वी.जोशी क) साने गुरुजी ड) माधवानुज

5. बालपणीच्या______हा बोध मला केला.
(सुलभ)

अ) झाडांनी ब) बागेनी क) फुलांनी ड) शाळेने

6. मागे जाऊन कवी काय पाहतो. (सुलभ)

अ) घर ब) आई क) बाग ड) झाड

प्र.2रा. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

7. बाग कशी होती?
(सामान्य)

8. नित्य सकाळी कवी काय करत होते? (सामान्य)

9. कवीने काय वाढविले होते? (सामान्य)

10. कवीला केव्हा हर्ष झाला?
(सामान्य)

11. कवी कोणाचे मंजुळ गाणी ऐकून दंग व्हायचे?
(सामान्य)

12. कवी कोणाची काळजी घ्यायला ताईला सांगत आहे?
(सामान्य)

13. कवीने बहिणीला कोणती विनंती केली आहे?
(सामान्य)

14. कवीला खेद केव्हा झाला? (सामान्य)

15. कवी काही वर्षानंतर फिरून कोठे आले?
(सामान्य)

16. कवींनी कोणत्या विषयाला विसंबू नका असे म्हटले आहे?
(सामान्य)

प्र.3रा. चूक की बरोबर ते सांगा.

17. कवीला बालपणी खेळायचा छंद होता.
(सुलभ)

18. बागेमध्ये गुलाब जाई जुई यांची झाडे होती.
(सुलभ)

19. नित्य सकाळी कवी प्रेमाने जलसिंचन करत होते.
(सुलभ)

20. बागेतील फुले पाहुणी कवीला दुःख वाटले. (सुलभ)

21. मागे जाऊन बाग पाहता कवीला आनंद झाला.
(सुलभ)

22. बागेची नीट काळजी घे असे कवी बाबांना सांगून गेले होते.
(सुलभ)

23. बालपणीच्या खेळाने हा बोध केला. (सुलभ)

प्र.4था. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

24. आनंद x (सुलभ)
25. जय x (सुलभ)
26. कृत्रिम x (सुलभ)
27. थोरला x (सुलभ)
28. सुंदर x (सुलभ)
29. प्रश्न x (सुलभ)
30. ऊन x (सुलभ)
31. कळत x (सुलभ)
32. अमृत x (सुलभ)
33. आदर x (सुलभ)

प्र.5वा. दिलेल्या फुलांचे रंग लिहा.

फुलाचे नाव फुलाचा रंग

34. गुलाब (सुलभ)
35. सूर्यफूल (सुलभ)
36. झेंडू (सुलभ)
37. मोगरा (सुलभ)
38.जास्वंदी (सुलभ)
39. सदाफुली
(सुलभ)
40.कमळ (सुलभ)
41. शेवंती (सुलभ)
42. चाफा (सुलभ)
43. जाई (सुलभ)

प्र.6वा. समानार्थी शब्द लिहा.

44. जलसिंचन – (सुलभ)
45. बोध – (सुलभ)
46. मोह – (सुलभ)
47. घर – (सुलभ)
48. वृष्टी – (सुलभ)
49. रावे – (सुलभ)
50. कुंद – (सुलभ)
51. खेद – (सुलभ)
52. वाटिका – (सुलभ)
53. भृंग –
(सुलभ)

प्र.7वा. खालील ओळींचे भावार्थ लिहा.

54. बालपणी मज फुलझाडांचा नाद असे फार,
(कठीण)
केली होती मागीलदारी बाग मजेदार,

55. ती जाईची कोमल लतिका पाहून सुकलेली, (कठीण)
अश्रुजळाची वृष्टी तियेवर मोहभरे केली.

प्र.8वा. कवितेच्या ओळी पूर्ण कर.

56. फुललेली ती पुष्पवाटिका_______
(कठीण)
____
____
__________________व्हावे म्या दंग

57. नीट काळजी________________
(कठीण)
____
____
_________________ खेद मना झाला.

19. चुकलेले पाखरू

अध्ययन निष्पत्ती :

- भाषाशैलीकडे लक्ष देत त्या जाणून घेतात.उदा .कवितेतील यमक, लय. कथा, वाक्यप्रचार, इत्यादी.
- अक्षरांचा उच्चारातील फरक समजून घेऊन वाचन करतात.

- दिलेल्या घटना, विषय किंवा संदर्भ विषयी स्पष्ट व अस्खलितपणे बोलतात आणि चर्चा करतात.
- विविध परिस्थिती किंवा संदर्भात बोललेल्या इतर व्यक्तींच्या शब्दांचा स्वतःच्या लेखन शैलीत वापर करतात

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	12	17	24%
2	आकलन	20	25	40%
3	अभिव्यक्ती	05	10	10%
4	प्रशंसा	13	18	26%
	एकूण	50	70	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	18	18	36%
2	सामान्य	14	26	28%
3	कठीण	18	36	36%
	एकूण	50	70	100%

प्र.1ला. योग्य पर्याय निवडा.

1) जीवा कोणाचा मुलगा होता? (सुलभ)

अ) शिवाजी ब) पहारेकरी क) बाबाजी पाटील ड) राणोजी

2) सूर्यास्त याचा विरुद्धार्थी शब्द (सुलभ)

अ) सूर्योदय ब) संध्याकाळ क) उदय ड) अंत

3) इसम याचा अर्थ…

(सुलभ)

अ) माणूस ब) आई क) वडील ड) समई

4) मुसमुस -रडणे. खदाखद-.............

(सुलभ)

5) सौभाग्य या शब्दाचा अर्थ कसा घेतला आहे? (सुलभ)

अ) पती ब) गड क)मुलगा ड) अश्रू

6) माघारी जाणे अर्थ लिहा?

(सुलभ)

अ) परत जाणे ब) पळत जाणे क) घाईने येणे ड) तटस्थ राहणे

7) कुतूहल याचा समानार्थी शब्द. (सुलभ)

8) दिक +विजय= (सुलभ)

अ) दिग्विजय ब) समाचार क) संमती ड)संगती

9) अंतकरण याचा अर्थ... (सुलभ)

अ) मन ब) तन क) गण ड) सन

10) कंदी याचा शुद्ध शब्द....

(सुलभ)

अ) केव्हा ब) कोठे क) कसे ड) का

प्रश्न 2रा. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

11) कडेलोट म्हणजे काय? (कठीण)

12) बाबाजी पाटलाला कोणी मारले?

(कठीण)

13) सबूत देणे म्हणजे काय?

(सामान्य)

15) 'चुकलेलं पाखरू ' यातील पात्रे कोण कोणती? (कठीण)

16) कोणाचे नाव सांगून पळून जाण्याचा जीवाचा बेत होता?

(सामान्य)

17) आई माझा बाबा कुठे गेला ग? या वाक्याचे चिन्ह कोणते?

(सुलभ)

अ) प्रश्नार्थक ब) उद्गारवाचक क) पूर्णविराम ड) अवतरण चिन्ह

18) गळयात पडणे याचा अर्थ लिहा.

(सुलभ)

अ) जबाबदारी पडणे ब) माहित नसणे क) दुःख वाटणे ड) खंत वाटले

19) प्रथम व्यंजन संधी म्हणजे काय?

(कठीण)

20) गडावर जाताना त्याला कोणत्या समस्यांना तोंड द्यावे लागले.

(कठीण)

21) जीवा महाराजांना का मारणार होता?

(सामान्य)

22) भालदारांना भेटून फसवून जीवा दरबारापर्यंत कसा पोहोचला?

(कठीण)

23) जीवाला दरबारात कोणते दृश्य पहावयास मिळाले?

(सामान्य)

24) खालील यमक जोडी ओळखा. (सामान्य)

अ) मानपान ब) ससा कासव क) वर खाली ड) जास्त कमी

25) आई जीवाला गडावर पाठवून देण्यास का तयार नव्हती?

(कठीण)

26) युद्ध करण्यासाठी कोणती शस्त्रे चालवता आली पाहिजे?
(कठीण)
27) पाठातून जीवाचे कोणते गुण दिसून येतात? (सामान्य)
28) तुम्हाला माहित असलेल्या युद्ध साहित्याची यादी करा.
(कठीण)
29) "तोफेच्या तोंडी देणे" या वाक्यप्रचार चा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
(सामान्य)
30) तुम्हाला माहित असलेल्या गडकिल्ल्यांची यादी करा.
(सामान्य)
31) आकाशात उडण्याची शिक्षा जीवाला का आवडले असेल?
(कठीण)
32) लुटुपूटू, झटपट अशा शब्दांची यादी करा.
(सामान्य)
33) शिवाजी महाराजांचे पूर्ण नाव काय आहे?
(सामान्य)
34) वा छान! यामध्ये वापरलेले चिन्ह कोणते?
(सुलभ)
अ) उद्गारवाचक ब)पूर्णविराम क)अर्धविराम ड)स्वल्पविराम
35) शिवाजी महाराजांना या पाठात कोणकोणत्या उपमा दिल्या आहेत?
(सुलभ)
36) सबूद या ग्रामीण शब्दाचा अर्थ सांगा (सुलभ)
अ) शब्द ब) वचन क) शपथ ड)वादा
37) अंत:करण याचा अर्थ सांगा. (सुलभ)
अ)) मन ब) तन क) गण ड) सण
38) भाईर या ग्रामीण शब्दाचा अर्थ सांगा. (सामान्य)
39) यमक असणारे शब्द लिहा. (सामान्य)
40) घोडेस्वार आनंदाश्रू असे शब्द लिहा. (कठीण)
41)"अरे पण कशासाठी भेटायचं तुला? हे वाक्य कोणी म्हटले आहे?
(कठीण)
42) शिक्षा याचा विरुद्धार्थी शब्द लिहा.
(सुलभ)
43) धूम ठोकणे याचा अर्थ.....
अ) पळ काढणे ब) चुकविणे क) शांत राहणे ड) लढणे
44) जीवावर उठणे या वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
(कठीण)
45) 'सुदिक' या ग्रामीण शब्दाचा अर्थ सांगा.
(सामान्य)

46) जीवाला घरी सोडण्यासाठी कोण कोण गेले? (कठीण)

47) "असं? याला तोफेच्या तोंडी द्या,"...... हे वाक्य कोणी कोणास व केव्हा म्हटले ते सविस्तर लिहा.
(कठीण)

48) अनुनासिक संधी ची व्याख्या सांगून दोन उदाहरणे स्पष्ट करा.
(कठीण)

49) तृतीय व्यंजन संधी म्हणजे काय?
(सामान्य)

50) 'डोके पायावर ठेवणे 'या वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.
(सुलभ)

20. चोर रंगेहात पकडला गेला

अध्ययन निष्पत्ती:

1. विविध चित्रकथा, प्रवासवर्णने संवाद रूपाने सहजपणे सादर करतात
2. प्रामाणिकपणा, सत्यता, स्वामीनिष्ठ, कृतज्ञता अशा प्रकारची विविध मूल्ये अंगीकारतात.
3. घर ,शाळा ,परिसरातील मोठ्या माणसांच्या संवादामध्ये सहभागी होऊन स्वतःचे विचार स्पष्टपणे मांडतात.
4. संग्रहित साहित्य प्रमाणे संदर्भ साहित्याचा वापर करून सुविचार कथा व विविध गोष्टी परिपाठात सादर करतात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्टे	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	ज्ञान	19	19	29%
2	आकलन	41	46	63%
3	अभिव्यक्ती	1	3	2%
4	प्रशंसा	4	4	6%
	एकूण	65	72	100%

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा
1	सुलभ	29	30	45%
2	साधारण	25	28	43%
3	कठीण	11	14	12%
	एकूण	65	72	100%

प्र.1ला. बहुपर्यायी प्रश्न -1 गुणांचे प्रश्न.

1. कृष्णदेवराय कोणत्या नगराचा राजा होता?
   (सुलभ)
   अ) मगध ब) मौर्य क) विजयनगर ड) कलिंग
2. विजयनगरचा राजा कोण होता?
   (सुलभ)
   अ) सम्राट अशोक ब) चंद्रगुप्त मौर्य क) कृष्णदेवराय ड) अकबर
3. दरबारात आरडा - ओरडा करत कोणी प्रवेश केला?
   (सुलभ)
   अ) राजा ब) शेठ क) प्रधान ड) शिपाई

4. कोणाची संपत्ती चोरीला गेली? (सुलभ)

अ) राजाची ब) प्रधानाची क) कोतवालची ड) तेनाली रामाची

5. आदेश या शब्दाचा समानार्थी शब्द. (सुलभ)

अ) हुकूम ब) विनंती क) प्रार्थना ड) आळस

6. चोर कसा होता? (सुलभ)

अ) मंद ब) चालख क) अपंग ड) दुर्बल

7. राजपुरोहितांनी चोराला पकडण्याचे काम कोणाला दिले? (सुलभ)

अ) शिपाई ब) प्रधान क) राजा ड) तेनालीराम

8. ‘राजा’ या शब्दाचा लिंग बदला (सुलभ)

अ) प्रजा ब) सामान्य क) राणी ड) शेठ

9. जवाहिऱ्याकडे कोण गेले? (सुलभ)

अ. शिपाई ब. तेनालीराम क. राजपुरोहित ड. चोर

10. कशाचे प्रदर्शन भरणार होते? (सुलभ)

अ. चांदीच ब. सोन्याचे क. हिऱ्याचे ड. पाचूचे

11. चोर काय पाहण्यात आला? (सुलभ)

अ. प्रदर्शन ब. समारंभ क. कार्यक्रम ड. दरबार

12. पहारेकऱ्यांना सूचना देऊन जवाहिर कोठे गेला? (सुलभ)

अ. दरबारात ब. दुकानात क. घरी ड. राजाकडे

13. चोर घराच्या कोणत्या बाजूने आला? (सुलभ)

अ. समोरच्या ब. उजव्या बाजूने क. मागील बाजूने ड. डाव्या बाजूने

14. चोराने कशाचे बारकाईने निरीक्षण केले? (सुलभ)

अ. कपाटाचे ब. घराचे क. दुकानाचे ड. तिजोरीचे

15. चोरावर नजर ठेवून कोण होता? (सुलभ)

अ. तेनालीराम ब .राज क. शिपाई ड. जवाहिर

16. लोक काय घेऊन जमू लागले. (सुलभ)

अ. आग ब. मशाली क. मोबाईल ड. बॅटरी

17. गर्दीतून पुढे कोण आले? (सुलभ)

अ. चोर ब. शिपाई क. तेनालीराम ड. राजा

प्रश्न 2. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

18. माझ्या राज्यात चोरी असे कोणी म्हटले?
(सामान्य)
19. कोतवालला कोणास पकडणे जमले नाही?
(सामान्य)
20. तेनाली रामाने राजाला काय सांगितले?
(सामान्य)
21. चोराने कशाची योजना केली? (सामान्य)
22. चोर पिशवी घेऊन कोठून उतरू लागला?
(सामान्य)
23. पिशवीत काय होते? (सामान्य)
24. साध्या वेशात कोण होता?
(सामान्य)
25. चोराला पाहून कोण ओरडू लागला? (सामान्य)
26. लोक कोणाला शोधू लागले? (सामान्य)
27. कोणीही जागेवरून हलू नका असे कोणी म्हटले?
(सामान्य)
28. चोराला हसू का आले? (सामान्य)
29. चोरीच्या पिशवीवर कोणाची नजर पडली?
(सामान्य)
30. शिपाया पुढे कोणता प्रश्न उभा राहिला?
(सामान्य)
31. तेनालीराम पुढे येऊन काय म्हणाला? (सामान्य)
32. चोराचे हात कशाने माखले होते?
(सामान्य)
33. चोराला कोठे हजर करण्यात आले? (सामान्य)
34. रंग कशावर शिंपडून ठेवला होता?
(सामान्य)
35. रंगे हात पकडले जाणे या वाक्यप्रचाराचा अर्थ सांगा.
(सामान्य)

प्रश्न 3. रिकाम्या जागा भरा.

36. चोर जवाहिराची ______ टाकून पळून गेला.
(सामान्य)
37. ________ सूचना देऊन जवाहिर घरी गेला. (सामान्य)
38. लोक ________शोधू लागले. (कठीण)
39. जवाहिऱ्याला_______ झाला होता.
(सामान्य)

40. दुसरे दिवशी चोराला ________ हजार केले.
(सामान्य)

प्रश्न 4. जोड्या जुळवा.

अ.	ब	
41. कृष्णदेवराय.	अ) व्यापार	(सुलभ)
42. शेठजी.	ब) चोरास पकडणे	(सुलभ)
43. तेनालीराम.	क) मशाली	(सुलभ)
44. जवाहिर.	ड) दरबार	(सुलभ)
45. लोक.	इ) हिरे	(सुलभ)

प्रश्न 5. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

46. कृष्णदेवरायाला शेटजींनी काय सांगितले? (सुलभ)
47. चोराला पकडण्यास कोणती युक्ती केली?
(सामान्य)
48. चोराने कशाचे निरीक्षण केले व तो कुठून पळून गेला?
(सामान्य)
49. कोतवालास राजाने कोणता आदेश दिला
(कठीण)
50. शिपायाने चोर पकडण्याच्या प्रसंगी काय केले (सामान्य)

प्रश्न 6. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

51. गैर × (सुलभ)
52. वर × (सुलभ)
53. प्रश्न × (सुलभ)
54. हुशार × (सुलभ)
55. चालणे × (सुलभ)

प्रश्न 7. समानार्थी शब्द लिहा.

56. संपत्ती - (सामान्य)
57. काम - (सामान्य)
58. घर - (सामान्य)
59. हात - (सामान्य)
60. आनंद - (सामान्य)

प्रश्न 8.वचन बदला

61. काम - (सामान्य)
62. राजा - (सामान्य)
63. हिरा - (सामान्य)

64. पिशवी -　　(सामान्य)

65. दरबार -　　(कठीण)

प्रश्न 9 वा. तेनाली रामा विषयी एखादी कथा संग्रहित करून त्यातील पात्रे, महत्त्वाचे मुद्दे व उद्देश लिहून काढा.

(कठीण)

21. आणि काय आश्चर्य

अध्ययन निष्पत्ती :

1. वेगवेगळे ऐकलेले आवाज व त्यांचा अनुभव, वस्तूंचा केलेला स्पर्श इत्यादी स्वतःच्या पद्धतीने लिखाणातून व्यक्त करतात.
2. वाचलेले विषय आणि आपल्या दैनंदिन जीवनात स्वतः अनुभवलेले प्रसंग मिळवून त्यातून निर्माण झालेल्या भावना आणि विचार तोंडी अथवा लेखी स्वरूपात व्यक्त करतात.
3. ऐकलेल्या व पाहिलेल्या गमतीशीर कथा किंवा गोष्टी स्वतःच्या शब्दात सांगतात किंवा लिहितात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्नसंख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	22	22	25
2	आकलन	16	18	21
3	अन्वय	16	34	40
4	प्रशंसा	5	12	14
एकूण		59	86	100

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ.क्र.	प्रश्नस्वरूप	प्रश्नसंख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	28	30	35
2	सामान्य	21	32	37
3	कठीण	10	24	28
एकूण		59	86	100

प्र.1ला. खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1) भारतातील कॅलिफोर्निया कोणाला म्हणतात? (सुलभ)

अ) कोकण ब) पश्चिम घाट क) पुना ड) मुंबई

2) नानूला कशाची आवड होती? (सुलभ)

अ) भटकायची ब) झोपायची क) जेवायची ड) खेळायची

3) शंकराचे देऊळ कोठे होते?

(सुलभ)

अ) गावा शेजारच्या वाडीत ब) शेतात क) दुसऱ्या गावात ड) खूप दूर

4) देवळात कसला उत्सव होता? (सुलभ)

अ) दसरा ब) शिवरात्री क) शिमगा ड) पाडवा

5) नानूने कोणता धावा सुरू केला?

(सुलभ)

अ) महादेवाचा ब) पांडुरंगाचा क) मारुतीचा ड) श्रीरामाचा

6) 'आणि काय आश्चर्य' या पाठाचे लेखक हे होत.

(सुलभ)

अ) नानूराव ब) पुरुषोत्तम धाकस क) केशव कुमार ड) वामन पंडित

7) शंकराची प्रार्थना केव्हा होती? (सामान्य)

अ) 12 वा. ब) 10 वा. क) 9 वा. ड) 8 वा.

8) अर्चना या शब्दाचा अर्थ हा होतो.

(सामान्य)

अ) प्रार्थना ब) साकडे क) मागणे ड) फेडणे

9) नानूच्या वाहणांचा आवाज कसा येत होता?

(सामान्य)

अ) कर्र ss कर्र ब) फर्र ss फर्र क) टप टप ड) खट खट

10) माणसासारखी किंचाळी मारणारा प्राणी हा होय.

(सुलभ)

अ) वाघ ब) लांडगा क) कांडीचोर ड)मोर

11) एकाच जातीचे अनेक शब्द लागोपाठ आल्यास हे चिन्ह वापरतात.

(सामान्य)

अ) , ब) ? क) . ड) !

12) ? या चिन्हाला म्हणतात?

(सुलभ)

अ) पूर्णविराम ब) अवतरण चिन्ह क) संयोग चिन्ह ड) प्रचिन्ह

प्र.2रा. जोड्या जुळवा

अ		ब
13) रात किडे (सुलभ)	-	तंबोरे
14) बेडूक (सुलभ)	-	किर्र **SS** किर्र **SS**
15) सरडे साप (सुलभ)	-	धुत्कार
16) घुबड (सुलभ)	-	माणसासारखी किंकाळी
17) टिटवी (सुलभ)	-	सरसर
18) कांडेचोर (सुलभ)	-	टिव टिव

प्र.3रा. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

19) नानू ची आई काय म्हणायची? (सामान्य)

20) नानू कोणाला प्रत्युत्तर देत असे? (सुलभ)

21) नानूने कोणाचा धावा सुरू केला? (सुलभ)

22) ऐती या शब्दाचा अर्थ लिहा? (सामान्य)

23) वाडी म्हणजे काय? (सामान्य)

24) वाक्य पूर्ण झाले हे दाखवण्यासाठी कोणते चिन्ह वापरतात? (सुलभ)

25) अपूर्णविराम केव्हा वापरतात? (सामान्य)

26) कोकणात चहाचे तळे असे कोण म्हणायचा? (सुलभ)

27) नानूच्या शब्दकोशात कोणता शब्द नव्हता? (सुलभ)

28) नानूच्या समोर अचानक कोण आला? (सुलभ)

प्र.4था. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

29) गावकरी देवळात संध्याकाळी का जमले होते? (कठीण)

30) देवळात जाण्यापूर्वी नानूने काय काय केले? (सामान्य)

31) नानूला मामाचे कोणते शब्द आठवले? (सुलभ)

32) नानू ने वाघाला कसे पळवून लावले? (कठीण)

33) घाबरगुंडी उडणे म्हणजे काय? (सामान्य)

34) ‘धावा करणे’ या शब्दाचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा? (सामान्य)

35) नानूच्या घराच्या आसपासचा परिसर कसा होता? (कठीण)

36) वाघाला पाहून नानूच्या मनात काय आले? (कठीण)

प्र.5वा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

37) रात्र **x** (सुलभ)

38) आवड **x** (सुलभ)

39) अंधार **x** (सुलभ)

40) पुढे **x** (सुलभ)

41) मोठा **x** (सुलभ)

42) आठवणे **x** (सुलभ)

प्र.6वा. वाक्यप्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

43) उभे ठाकणे. (सामान्य)

44) प्रसंग बेतने. (कठीण)

45) वाट धरणे. (सामान्य)

46) रमत गमत जाणे. (सुलभ)

47) पाठ दाखविणे. (सामान्य)

48) जगाचा निरोप घेणे. (सामान्य)

49) शक्ती पणाला लावणे. (सामान्य)

50) झोडपून काढणे. (सामान्य)

51) एक म्हणता बेक होणे. (कठीण)

प्र.7वा. खालील वाक्य कोणी कोणास म्हटले ते सांगा.

52) "नान्या जंगलात फिरतोस वाघ समोर उभा राहिला तर त्याला पाठ मात्र कधीच दाखवू नकोस" (सामान्य)

53) "आमच्या नाण्याच्या पायावर नक्षत्र पडलेला आहे"

(सामान्य)

54) "तिकडे आसामात चहाचे मळे आणि कोकणात चहाचे तळे"

(सामान्य)

55) " वाघ म्हटल तरी खाणारच आणि वाघ्या म्हटलं तरी खाणारच!''

(सामान्य)

प्र.8वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

56) या पाठातील वाघाचे वर्णन करा?

(कठीण)

57) निरनिराळया प्राणी आणि पक्षांची चित्रे जमवून अल्बम करा व नावे लिहा?

(कठीण)

58) विराम चिन्हे म्हणजे काय? विरामचिन्हांची यादी करा आणि नावे लिहा ?

(कठीण)

59) सुट्टीच्या दिवशी खेळताना मित्राला अपघात झाल्यास तू काय करशील?

(कठीण)

22. अभंग

अध्ययन निष्पत्ती :-

1) भाषा शैलीकडे लक्ष देत त्या जाणून घेतात. कवितेतील यमक, लय, कथा आणि अर्थ समजून घेण्याचा प्रयत्न करतात.
2) विद्यार्थी नवीन शब्दांच्या वापरासाठी उत्सुकता दर्शवितात आणि त्याचा अर्थ समजून घेण्यासाठी शब्दकोशाचा वापर करतात.
3) कवितेतील दृष्टांत लक्षपूर्वक ऐकतात व तुलना करतात.

उद्दिष्टानुसार शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	उद्दिष्ट	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	ज्ञान	18	18	31

2	आकलन	15	22	38
3	अन्वय	6	11	19
4	प्रशंसा	3	7	12
एकूण		42	58	100

प्रश्नांच्या स्वरूपावरून शेकडेवार गुण विभागणी

अ. क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	प्रश्न संख्या	गुण	शेकडा प्रमाण
1	सुलभ	23	24	41
2	सामान्य	15	23	40
3	कठीण	4	11	19
एकूण		42	58	100

प्र.1ला. योग्य पर्याय निवडून लिहा.

1) पंढरीचा वास हा अभंग यांनी रचिला.
(सुलभ)
अ) संत तुकाराम ब) संत नामदेव क) संत ज्ञानेश्वर ड) संत एकनाथ

2) संत नामदेव कोणाचे दर्शन घेऊ इच्छितात. (सुलभ)
अ) शंकराचे ब) श्रीकृष्ण क) विठ्ठलाचे ड) रामाचे

3) संत नामदेवांना कोठे राहायचे आहे. (सुलभ)
अ) पंढरपूर ब) जेजुरी क) शिर्डी ड) काशी

4) नामदेव दररोज कोठे आंघोळ करायची असे म्हणतात.
(सुलभ)
अ) चंद्रभागा ब) गंगा क) कृष्णा ड) भीमा

5) संत नामदेवांचे पूर्ण नाव हे होय.
(सामान्य)
अ) नामदेव दामाजी रेळेकर ब) नामदेव ठोसर क) कृष्णाजी आमले ड) विठोबा खेचत

6) शिंपी समाजातील थोर संत कोण? (सुलभ)
अ) तुकाराम ब) ज्ञानेश्वर क) रामदास ड) नामदेव

7) भागवत धर्माची पताका पंजाबपर्यंत कोणी नेली.
(सामान्य)
अ) नामदेव ब) तुकाराम क) ज्ञानेश्वर ड) रामदास

8) संत नामदेवांचे गुरु कोण? (सामान्य)

अ) निवृत्ती ब) सोपान क) विसोबा खेचर ड) तुकाराम

प्र.2रा. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

9) संत नामदेव विठोबाला कोणती प्रार्थना करतात? (सुलभ)

10) पंढरीचा वास या अभंगाचे मूल्य कोणते? (सामान्य)

11) मुखाने कोणाची स्तुती करावी असे नामदेवांना वाटते? (सुलभ)

12) नित्य नेमाने काय घडावे असे नामदेव म्हणतात? (सुलभ)

13) नामदेवाला कोठे रहावेसे वाटते? (सुलभ)

14) महाद्वार या शब्दाचा अर्थ लिहा. (सामान्य)

15) कीर्तन किर्तन म्हणजे काय? (सामान्य)

16) भक्ती म्हणजे काय? (सामान्य)

प्र.3रा. जोड्या जुळवा.

	अ	ब	
17)	ज्ञानेश्वर	गाथा	(सुलभ)
18)	तुकाराम	रामायण	(सुलभ)
19)	व्यास	ज्ञानेश्वरी	(सुलभ)
20)	वाल्मिकी	एकनाथी भागवत	(सुलभ)
21)	एकनाथ	महाभारत	(सुलभ)

प्र.4था. खालील शब्दांचे अर्थ लिहा.

22) वास - (सुलभ)

23) स्थान - (सुलभ)

24) मुख - (सुलभ)

25) जन - (सुलभ)

26) नित्य - (सुलभ)

27) मज - (सुलभ)

28) दर्जेदार - (सुलभ)

29) ऐसा - (सुलभ)

प्र.5वा. सांगितलेल्या सूचने प्रमाणे लिहा.

30) कवितेच्या ओळी पूर्ण करा. (सामान्य)

अ) चंद्रभागे स्नान ……………………………..

……………………………………. नाही दुजे.

आ) मुखी सदा नाम ………………………….....

.... गजरी सप्रेमाचे.

प्र.6वा. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

31) या अभंगातील मुख्य कल्पना कोणती?
(सामान्य)

32) वारकरी संप्रदायातील संतांची नावे लिहा. (सुलभ)

33) संत नामदेवा बद्दल टिपा लिहा.
(कठीण)

प्र.7वा. दिलेल्या शब्दांचा वापर करून वाक्य बनवा.

34) वास - (सामान्य)

35) स्नान - (सामान्य)

36) दर्शन - (सामान्य)

37) किर्तन - (सामान्य)

38) नित्य - (सामान्य)

39) अभंग - (सामान्य)

प्र.8वा. सविस्तर लिहा.

40) पंढरीचा वास या अभंगाचा भावार्थ तुमच्या शब्दात लिहा?
(कठीण)

41) वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतांचे चित्रे जमवून अल्बम तयार करा.
(कठीण)

42) वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतांनी लिहिलेल्या साहित्याची यादी करा.
(कठीण)

उत्तर सूची

1. देह मंदिर चित्त मंदिर

उत्तर सूची

प्र.1ला. योग्य उत्तर निवडा.

1 ड) वरील सर्व 2 क) सुंदराचा. 3 ड) दुःखितांचे. 4 ब) देह – चित्त

5 ड) भेद वैर वासना. 6) क) दुर्बल. 7 ड) वरील सर्व. 8 ब) अशक्त

प्र.2रा.अ) पहिल्या दोन शब्दांच्या संबंधासारखा तिसऱ्या शब्दाशी संबंधित शब्द लिहा.

9) दररोज 10) प्रकाश 11) युक्ती

ब) पुढील शब्दांचे अर्थ लिहा.

12) भाऊ 13) पूजा 14) चांगली भावना 15) त्रास

16) समजून घ्यावे 17) फरक 18) मोकळे

प्र.3रा. अ) समानार्थी शब्द लिहा

19) देऊळ 20) इच्छा 21) शत्रु 22) साहस, पराक्रम 23) धाडस

ब) विरुद्धार्थी शब्द लिहा

24) अनित्य 25कुरूप. 26)असत्य 27)सुख

28) सबल 29)बहिरंग 30)बद्ध

प्र.4 था. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

31) वेदना जाणावयाला संवेदना जागवल्या पाहिजे.

32) एकतेची कल्पना पूर्ण होण्यास भेद-वैर-वासना विसरले पाहिजे.

33) देह मंदिर चित्त मंदिर या कवितेचे कवी वसंत बापट हे आहेत.

34) दुर्बलांच्या रक्षणासाठी पौरुषाची साधना हवी.

35) सत्याच्या शोधासाठी शौर्य आणि धैर्याची आवश्यकता आहे.

प्र.5वा. खालील चक्र कवितेतील प्राशयुक्त शब्दांचा वापर करून पूर्ण करा.

36 प्रार्थना 37 कामना 38 साधना 39 भावना

40 जीवना 40 वासना 41 कल्पना 42बंधना

प्र.6वा. खालील शब्दांचा वाक्यात उपयोग करा.

43 आमचा गाव सुंदर निसर्ग सौंदर्याने वेढलेला आहे.

44 संकटाच्या वेळी आम्ही देवाची प्रार्थना करतो.

45 वैज्ञानिक नवनवीन विषयावर संशोधन करतात.

46 आपले सैनिक शत्रूपासून देशाचे रक्षण करतात.

47 देवाची आराधना करण्यासाठी लोक मंदिरात जमतात.

प्र.7 वा. अ) खालील कवितेच्या ओळी पूर्ण करा.

48) दुःखितांचे दुःख जावो ही मनाची कामना
वेदना जाणावयाला जागवू संवेदना
दुर्बलांच्या रक्षणाला पौरुषाची साधना
सत्य – सुंदर - मंगलाची नित्य हो आराधना||

ब) खालील कवितेच्या ओळींचा भावार्थ लिहा.

49) आपल्यातील भेद-वैर- वासना सर्व विसरून मानवाने एकतेची कल्पना पूर्ण होण्यासाठी मोकळेपणाने फक्त बंधुत्वाचा भाव बाळगला पाहिजे. ही कामना पूर्ण होण्यासाठीच नित्य- सत्य - सुंदर मंगलाची आराधना झाली पाहिजे.

प्रश्न 8 वा खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

50) दुःखीतांच्या वेदना समजून घेऊन त्यासाठी त्यांच्या संवेदना जागविल्या पाहिजे.पौरुषाने त्यांचे रक्षण केले पाहिजे.त्यांचे दुःख जावो ही आपल्या मनाची भावना असली पाहिजे. यामुळे दुःखितांचे दुःख दूर करण्यास मदत होईल असे कवीला वाटते.

51) सर्वांनी एकमेकातील भेद वैर व वासना विसरून सर्व मानव एकच आहेत हे जाणले पाहिजे. अशी भावना ठेवली तरच बंदधुत्वाची भावना दृढ होईल.

52) माझ्या वर्गात एखाद्या गरीब विद्यार्थी असल्यास त्याची परिस्थिती जाणून घेईन. त्याच्याशी जवळीक साधून त्याच्याजवळ शैक्षणिक साहित्य नसेल तर माझ्याकडे जे उपलब्ध आहे ते देऊन सहकार्य करीन. आणि नेहमी त्याच्याशी सद्भावाणे वागेन.

2. वीर राणी चन्नम्मा

प्र.1 ला. योग्य पर्याय निवडा.

1) ड. 1778. 2) क. काकती 3) ब. प्रजेचे 4) क. 1816

5) ड. धारवाड 6) अ. सय्यद बाळासाहेब 7) ब. बैलहोंगल 8) ड. वरील सर्व

9) ब. मल्लसर्जा 10) ड. नंदगड

प्र.2 रा. योग्य जोड्या जुळवा.

11) राणी 12) राजा 13) अंगरक्षक 14) सरदार 15) कलेक्टर

प्र.3 रा. खालील शब्दांचे अर्थ लिहा.

16) प्रवीण 17) उच्च अधिकारी 18) नजर 19) नकळत बातमी काढणारा 20) लोक

21) आज्ञा 22) डोके 23) सतत आठवणीत राहणारे 24) मनातला राग 25) रक्षण करणारा

प्र.4 था. समानार्थी शब्द लिहा.

26) अश्व 27) खड्ग 28) कर 29) सदन 30) पिता

प्र. 5 वा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

31) अज्ञान 32) कुरूप 33) अप्रिय 34) कुप्रसिद्ध

35) स्मरण 36) निंदा 37) पारतंत्र्य. 38) अपयश

39) सुरुवात 40) निराशा

प्र. 6 वा. वचन बदला .

41) घोडे 42) तलवारी 43) तळं. 44) पुतळे

45) घरे 46) कालवा 47) भाले 48) मुलगी

49) विहीर 50) रस्ता

प्र. 7 वा. रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.

51) सुंदर आणि गुणसंपन्न 52) कित्तूर 53) राणी चन्नम्मा 54) थॅकरे

55) राणी चन्नम्माने 56) स्वतंत्र 57) सय्यद बाळासाहेबास 58) साहसाची

59) गुरु सिद्धाप्पा 60) चिरस्मरणीय

प्र 8 वा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

61) राणी चन्नम्मा ने रामायण,महाभारत, बसवपुराण्यासारखे ग्रंथ वाचले.

62) राणी चन्नमना घोड्यावर बसणे पोहणे भरला फेकणे दांडपट्टा फिरवणे इत्यादी युद्धकला अवगत होत्या.

63) प्रजेच्या हितासाठी मल्लसर्जा राजाने तळी, कालवे,विहिरी, रस्ते बांधून लोकांना सुखी ठेवण्याचे कार्य केले.

64) कित्तूरच्या किल्ल्यातील सर्व हालचालींची माहिती मिळण्यासाठी थॅकरेंने गुप्तहेर नमले.

65) थॅकरेच्या सैन्याने किल्ल्याचे दरवाजे मोडून आत प्रवेश केला.

66) राणी चन्नम्मा किल्ल्याच्या तटावर उभे राहून हुकूम देत होती.

67) दाही दिशा हर हर महादेव च्या गर्जनेने व ढोल नगाऱ्यांच्या आवाजाने दुमदुमू लागल्या.

68) थॅकरेचे शिर भाल्याच्या टोकावर ठेवून किल्ल्याभोवती फिरविले.

69) राणीने आपले शेवटचे दिवस एकांतात घालविले.

70) राणी चन्नम्मा इंग्रजा विरुद्ध स्वातंत्र्यासाठी लढली.

71) -हस्व स्वर, दीर्घ स्वर आणि संयुक्त स्वर हे स्वरांचे तीन प्रकार आहेत.

72)अ,इ,उ,ऋ,ऌ हे हस्व स्वर आहेत.

73) आ,ई,ऊ हे दीर्घ स्वर आहेत.

74) एक,ऐ,ओ,औ यांना संयुक्त स्वर म्हणतात.

75) अं व अ: यांना स्वरादी म्हणतात.

प्र. 9 वा. अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

76) हित जोपासणे - काळजी घेणे .

राजा मधले सर्जाने लोकोपयोगी कामे करून प्रजेचे हित जोपासले.

77) ठाण मांडणे - एकाच ठिकाणी बसून राहणे.

मोठे सैन्य घेऊन थॅकरे कित्तूरजवळ ठाण मांडून बसला.

78) ऊर भरून येणे - भावना दाटून येणे

राणी चन्नम्माचा पुतळा पाहिला की ऊर अभिमानाने भरून येतो.

79) माघार घेणे - हार पत्करणे

राणी चन्नम्मा बरोबरच्या लढाईत इंग्रज सैन्य अधिकारी मारले गेल्यामुळे थॅकरेच्या सैन्याने माघार घेतली.

80) तोंड देणे - सामना करणे.

राजा मल्लसर्जा चे निधन झाल्यानंतर राणी चन्नमाला अनेक संकटांना तोंड द्यावे लागले.

81) तुटून पडणे - जोराने हल्ला करणे

इंग्रज अधिकाऱ्यांना कैदी केल्याचे कळल्यावर थॅकरे राणीच्या सैन्यावर तुटून पडला.

82) पराकाष्टा करणे - अतिशय प्रयत्न करणे.

राणी चन्नम्माच्या सैन्याने इंग्रज सैन्याविरुद्ध लढण्याची पराकाष्टा केली.

प्र. 10 वा. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

83) राजा मल्लसर्जाने लोकांच्या हितासाठी तळी, कालवे,विहिरी, रस्ते बांधले होते. आपल्या उत्तम गुणांनी त्याने कित्तूरच्या प्रजेचे प्रेम मिळवले होते. यामुळे तो प्रजेला प्रिय वाटत असे.

84) राणीने एका मुलाला दत्तक घेतल्याचे थॅंकरेला समजल्यावर त्यांने कित्तूरजवळ किल्ल्याला वेढा दिला. काही करून कित्तूरचा किल्ला काबीज करून तेथील खजिना लुटणे हा थॅंकरेचा मुख्य हेतू होता.

85) इंग्रज आणि कित्तूरच्या सैन्यांमध्ये जोराची लढाई सुरू झाली.आपल्या सैन्याला चेव आणि स्फूर्ती यावी यासाठी राणी किल्ल्याच्या तटावर उभे राहून हुकूम देत होती.

86) थॅंकरेचा वध करून अनेक इंग्रज अधिकाऱ्यांना कैद केले आणि कित्तूरचा किल्ला अबाधित ठेवला. या प्रसंगातून राणीचे साहज दिसून येते.

87) इंग्रज सैनिकांनी कित्तूरच्या सैनिकासह राणी आणि सेनापतींना कैद केले. सेनापती गुरु सिद्धप्पा आणि सरदार संगोळी रायांना यांना फाशी दिली तर राणी आणि तिच्या परिवारास बैलहोंगल येथे नजर कैदेत ठेवण्याची शिक्षा देण्यात आली.

88) “ कोणत्याही प्रसंगाला तोंड देण्यास तयार रहा” हे वाक्य वीर राणी चन्नम्मा या पाठातील असून राणीने आपल्या प्रजेला आणि सैनिकांना म्हटले आहे.

89) कित्तूर राणी चन्नम्माचा जन्म बेळगाव जिल्ह्यातील काकती येथे झाला. तिला लहानपणापासूनच मराठी, कन्नड, उर्दू भाषा येत होत्या. रामायण, महाभारत सारखे ग्रंथ तिने वाचले होते. घोड्यावर बसणे, दानपट्टा फिरविणे, भालाफेकणे इत्यादी युद्ध कला तिला उगत होत्या. मल्लसर्जा बरोबर तिचे लग्न झाले. मात्र अल्पावधीत मल्लसर्जाचे निधन झाल्यानंतर कित्तूरचा राजकारभार आपण स्वतःच पाहत होत्या. चित्तूरवर ब्रिटिशांचे वक्रदृष्टी होती त्यामुळे ब्रिटिश कलेक्टर थॅंकरेंने किल्ल्यावर चढाई केली. मात्र त्याला वधून किल्ला अबाधित राखला.पुढील लढाईमध्ये राणी आणि त्याच्या सरदारांना कैद केले. स्वातंत्र्यासाठी लढणारी भारतातील कर्नाटकाचीही वीर महिला म्हणून प्रसिद्धीला आली.

3. निसर्गातील चमत्कार वीज

उत्तरपत्रिका :

1. आकाशात चमकणारी वीज नागमोडी वळणाची असते.
2. ढग वाफेपासून तयार होतात.
3. ऋण आणि धन विद्युतभार एकमेकाकडे आकर्षिले जातात.

4. ढगांमधील इलेक्ट्रॉनचा प्रवाह सामान्य एक ते चार इंच रुंद असतो.
5. ढग जसजसे आकाराने व वजनाने वाढू लागतात तसा त्यांच्या विद्युत भार जमायला लागतो.
6. विद्युतभारामधील अंतर वाढलं की ढगांमधून इलेक्ट्रा ॅन्सचा प्रवाह वाहू लागतो.
7. जेव्हा मूळ विद्युत मार्गाला एक दोन शाखा फुटतात तेव्हा अशा विजेला फोर्कड् लाइनिंग असे म्हणतात.
8. सूर्यापासून मिळणाऱ्या ऊर्जेला सौरउर्जा असे म्हणतात.
9. मानवाने विद्युत व सौर ऊर्जा उपयोग आपल्या भौतिक विकासासाठी केला आहे.
10. वीज निर्माण झाल्यावर प्रकाश ध्वनी व उष्णता निर्माण होते
11. क) वाफ
12. अ) उलट
13. अ) आकर्षण
14. ब) नागमोडी
15. क) शंभर दशलक्ष
16. क) तेजस्वीशुभ्र
17. अ) वातावरणातील अनेक वायू
18. अ) निळ्या
19. क) लालभडक किंवा गुलाबी
20. ड) पिवळ्या किंवा नारंगी
21. अ) फक्त रात्री
22. अ) अंधकार
23. ड) संयुक्त व्यंजने
24. अ) निरीक्षण
25. धन
26. 1/500 ते 1/100 सेकंद
27. 100 ते 150
28. ऑक्सीजन, ओझोन
29. सौर ऊर्जा
30. विद्युत ऊर्जा
31. विद्युत रस्ता
32. चंचला चपला
33. वायु
34. एल्मो
35. आकर्षण
36. बरोबर
37. चूक
38. बरोबर
39. बरोबर

40. चूक
41. वाफेपासून तयार झालेले ढग आकाराने व वजनाने वाढू लागतात तेव्हा त्यांच्यावर विद्युतभार जमायला लागतो. पृथ्वीवर असलेला विद्युतभार ढगावरील विद्युतभाराच्या उलट असतो. विरुद्ध जातीच्या विद्युतभारात आकर्षण होऊन वीज निर्माण होते, ज्यामुळे प्रकाश, ध्वनी व प्रचंड उष्णता निर्माण होते.
42. विजेचे मुख्य प्रकार: 1. फीत विद्युत (रिबन लाईटनिंग), 2. फोर्कड लाईटनिंग, 3. दुलई विद्युत (कार्पेट लाईटनिंग), 4. गोल विद्युत (बॉल लाईटनिंग), 5. सेंट एल्मोची आग. या व्यतिरिक्त रेखा-विद्युत, रिबाऊंड लाईटनिंग, मणी विद्युत हे थोडेसे वेगळे प्रकार आहेत.
43. वीज पांढऱ्याशुभ्र, तांबड्या, हिरव्या, पोपटी, पिवळया, निळया अशा वेगवेगळया रंगांत दिसते. इंग्लंडमध्ये अनेक वेळा निळी वीज चमकते.
44. वीज पाणी, सर्वात उंच वस्तू, धातूची वस्तू याकडे आकर्षिली जाते. तसेच, ज्या वस्तू जमिनीचा पृष्ठभाग खूप मोठ्या प्रमाणात व्यापतात त्याकडे ती उंच वस्तूंपेक्षाही लवकर आकर्षिते. काळया किंवा भडक रंगाकडेही वीज आकर्षिली जाते.
45. विजेबद्दलच्या काही गैरसमजुती: वीज फक्त पावसाळ्यातच चमकते, वीज आकाशातूनच खाली येते, वाळवंटात वीज पडत नाही, एकाच ठिकाणी वीज पुन्हा पुन्हा पडत नाही, विजेचा तडाखा बसल्यानंतर कोणी जिवंत रहात नाही.
46. (हे उत्तर विद्यार्थ्यांच्या स्वतःच्या अनुभवावर आधारित असेल.)
47. विजेपासून सावधानता बाळगण्यासाठी पावसाळ्यात झाडाखाली किंवा उंच ठिकाणी उभे राहू नये. घरात असताना खिडक्यांपासून दूर रहावे आणि विजेची उपकरणे बंद ठेवावीत. पाण्याचा संपर्क टाळावा.
48. विजेचे वहन विद्युत-पट्ट्यांमध्ये होते. वहन होत असताना वीज प्रथम सुवाहक वस्तूकडे खेचली जाते. याचा परिणाम असा होतो की, या मार्गात आडव्या येणाऱ्या वस्तूंना तडाखे बसतात, तर मार्गाबाहेरच्या वस्तूंना धक्का लागत नाही.
49. कार्पेट लाईटनिंग- सामान्यपणे 5% ढगावर नेहमीपेक्षा उलट विद्युतभार तयार होतो. वाऱ्याच्या झोतामुळे असे ढग जर आकाशातून इकडून तिकडे फिरायला लागले आणि त्याच वेळेस जर त्यांच्यावरचा विद्युतभार नाहीसा होऊन वीज चमकली तर संपूर्ण ढग प्रकाशाने झगमगून उठतो. काही सेकंदात रात्रीच्या काळोखात सुद्धा लख्ख प्रकाश पडून जातो. त्यावेळी आकाशाने एखादी तेजस्वी दुलई पांघरली की काय असे वाटते म्हणून विजेच्या या प्रकाराला कार्पेट लाईटनिंग (दुलई-विद्युत) असे म्हणतात.
50. कृत्रिम विजेलाच 'विद्युत उर्जा' असेही म्हणतात. ही विद्युत उर्जा पाण्यापासून, वाऱ्यापासून, इंधनापासून मिळविली जाते. सूर्यापासून मिळणाऱ्या उर्जेला सौर उर्जा असे म्हणतात. मानवाने विद्युत व सौर उर्जेचा उपयोग आपल्या भौतिक विकासासाठी केला आहे.
51. अल्पप्राण: व्यंजने : क्, ग्, ङ्, च्, ज्, ञ्, ट्, ड्, ण्, त्, द्, न्, प्, ब्, म्, य्, र्. ल्, व्, ळ् आणि अनुस्वार यांचा उच्चार करताना फुप्फुसातून येणाऱ्या हवेचे प्रमाण कमी असते. म्हणून त्यांना अल्पप्राण व्यंजने म्हणतात. ही वीस व्यंजने आहेत.

52. महाप्राण : व्यंजने: ख्, घ्, छ्, झ्, ठ्, द्, थ्, ध्' फ्, भू, स्, ष् आणि विसर्ग यांचा उच्चार करताना फुप्फुसातून येणाऱ्या हवेचे प्रमाण जास्त असते. म्हणून त्याना महाप्राण व्यंजने म्हणतात. ही चौदा आहेत.
53. 1. - क)
54. 2. - अ)
55. 3. - ड)
56. 4. - ब)
57. 5. - उ)
58. 6. - इ)
59. क्, ख्, ग्, घ्, ङ
60. अ, इ, उ, ऋ, लृ
61. आ, ई, ऊ
62. ए, ऐ, ओ, औ
63. स्वरादी
64. क्, ख्, च्, छ्, ट्, ठ्, त्, थ्, प्, फ्, श्, ष्, स्
65. सर्व स्वर आणि ग्, घ्, ङ, ज्, झ्, ञ्, ड्, ढ्, ण्, द्, ध्, न्, ब्, भ्, म्, य्, र्, ल्, व्, ह्, ळ्
66. ङ, ञ, ण, न्, म्
67. य्, र्, ल्, व्
68. श्, ष्, स्
69. स्वतंत्र
70. संयुक्त व्यंजने
71. प्रकाश
72. किरकोळ/लहान
73. अस्वच्छ/गलिच्छ
74. आखूड/जवळ
75. दूरची
76. नैसर्गिक
77. भूमी/धरणी
78. वायू/पवन
79. नाच
80. आश्चर्य

4. पाऊस

उत्तरसूची

1. दर्यावरची दौलत ढग लुटून नेत आहेत.
2. खजिना फुटतो तेव्हा मोती ओघळतात.
3. गवताची पाती ओणवी होऊन न्हात आहेत.

4. चिमणी कौलांच्या वळचणीत दडून बसते.
5. बाग बहरल्यामुळे पानांमध्ये नवा तजेला पहावयास मिळतो.
6. गुलाब कलिका सर्व फुलांची राणी आहे.
7. वळचण म्हणजे घराच्या कौलांच्या आत वळलेली जागा.
8. जलधारा म्हणजे पावसाच्या धारा.
9. ढग डौलाने डुलत जात आहेत.
10. गवताची पाती तरतरीत आहेत.
11. हिरवा शेला लेवून बाग बसली आहे.
12. चिमणी वळचणीत बसून ध्यान करत आहे असे कवी म्हणतो.
13.अ) झिम झिम
14.ब) ढग
15.क) वाकलेली
16.अ) डौलाने डुलत
17.क) चिमणी
18.ब) गवताची पाती
19.ब)हिरवा शेला
20.क) पावसात
21.अ)फुलांची
22.क)वळचणीत
23.क)पक्षी
24.अ) मुकुट
25. पाणी
26. मेघ
27. खग
28. पवन
29. समुद्र
30. पुष्प, सुमन
31. वैभव
32. न्हाती
33. बसल्या
34. दौलत
35. शेला
36. राणी
37. पाने -पाते
38. अंघोळ-न्हाणे
39. लपणे-दडणे
40. कळी- कलिका

41. पुष्प-फुल
42. खग-पाखरे
43. कौलारूच्या-कौले
44. वळचणीत- वळचण
45. घराकडे-घर
46. वाटेवरती-वाट
47. कपडा-लत्ता
48. धन-दौलत
49. जमीन-जुमला
50. सोने-नाणे
51. भाजी-भाकरी
52. पाऊस-पाणी
53. पातं-पाती
54. चिमणी-चिमण्या
55. फुल-फुले
56. मोती-मोती
57. पाखरू-पाखरे
58. ओणवी-गवताची पाती पावसात ओणवी होतात.
59. जलबिंदूसकाळी- पाने ,फुले यावर जलबिंदू दिसतात.
60. दर्या- कोळी मासेमारी करण्यासाठी दर्यात जातात.
61. जेव्हा बाग बहरून येते तेव्हा, जणू काही तिने अंगावर हिरवा शाल पांघरला आहे असे भासते. त्यामुळे कवी म्हणतो लेवून बसली हिरवा शेला, जणू अंगावरती.
62. जेव्हा पाऊस येतो तेव्हा गवताची पाती म्हणजेच पाने ही त्या पावसात वाकून आंघोळ केल्याप्रमाणे वाटते म्हणून कवी म्हणतो गवताची तरतरीत पाती ,पहा ओणवी होऊन न्हाती.
63. झिमझिम पडणारा पाऊस पाहून वरील ओळीतून कवी आपल्या मित्रांना सांगत आहे की सरसर पडणाऱ्या पावसात सर्वजण हसत खेळत नाचूया व भिजूया आणि पावसाच्या थेंबा न फुलांप्रमाणे हातात घेऊया
64. जेव्हा पाऊस पडतो त्यावेळेला बाग बगीचे हिरवेगार, पाने ताजेतवानी दिसतात त्यामुळे बाग जणू काही हिरवी शाल पांघरल्याचा भास होतो म्हणून म्हणून कवीने वरील ओळी म्हटलेल्या आहेत
65. **पावसाळा**

पावसाळा हा ऋतुराज आहे. उन्हाळ्याच्या तापानंतर पाऊस आल्यावर सर्वत्र हिरवाई पसरते, नद्या उसळतात आणि शेतांना नवजीवन मिळते. ढग गडगडतात, विजा चमकतात आणि धारात्मक पाऊस पडतो. मोर नाचतात, बेडूक टरतात आणि माणसे घराबाहेर पडून पावसाचा आनंद घेतात.

पावसाळ्यातील हवा शुद्ध आणि थंड असते. शेतकरी पिकांसाठी आनंदित होतात, तर मुले पाण्यात उड्या मारतात. पावसाच्या पाण्यामुळे जमीन सुपीक होते आणि तलाव, विहिरी भरतात. पण कधी-कधी अतिवृष्टीमुळे पूर येतो, ज्यामुळे नुकसानही होते.

पावसाळा हा केवळ पाण्याचा ऋतू नसून, आनंद, नवनिर्मिती आणि आशेचे प्रतीक आहे. निसर्गाच्या या देण्याचा आपण आदर करावा आणि त्याचा जबाबदारीने वापर करावा.

"पाऊस पडे धाराधार, हिरवाई हो सर्वत्र!"

66. दर्यावरची लुटून दौलत, ढग डौलाने जाती डोलत
फुटून खजिना वाटेवरती, ओघळले मोती ।।
गवताची तरतरीत पाती, पहा ओणवी होऊन न्हाती
आणि वाहता वारा बघती, थरथरून वरती ।।

5.बुद्धिबळ

उत्तरसूची

प्रश्न 1

1. उभा शत्रूला मारताना तिरकस
2. फक्त तिरकस
3. अडीच घरांची चाल
4. उभा आडवा
5. उभा, आडवा, तिरकस
6. कसाही मात्र एकच घर

प्रश्न 2

7. प्रधान
8. सोळा 16
9. चौसष्ठ 64
10. मोहरे
11. घोडा

प्रश्न 3

12. क्रिकेट
13. हिंदुस्थान
14. चार
15. राजा
16. क
17. ब
18. बुद्धिबळ

प्रश्न 4

19. मनोरंजन
20. नृप, नरेश,भूपती, सम्राट
21. प्रमुख, सरदार, नेता
22. क्षमता, शक्ती
23. चौरंग, चतुष्पदी

प्रश्न 5

24. नुकसान करणे - मी काय तुझ्या घोडे मारले काय?
25. ठरविणे - आम्ही आज सहलीचा बेत केला आहे.
26. हरविणे पराभूत करणे – कबड्डी खेळात भारताने कोरिया संघावर मात केली.
27. सामोरे जाणे – शेतकरी नैसर्गिक संकटना तोंड देतो.
28. पुढे जाणे, धावून जाणे – राणी लक्ष्मीबाई युद्धासाठी ब्रिटिशावर चाल करून गेली.

प्रश्न 6

29. खेळाचे मुख्य प्रकार दोन आहेत.
30. बुद्धिबळ हा बैठे प्रकारचा खेळ आहे.
31. बुद्धिबळ या खेळाला शतरंज किंवा चतुरंग या नावाने ओळखतात.
32. बुद्धिबळ या खेळाची सुरुवात इ.स 950च्या सुमारासझाली.
33. बुद्धिबळात चार प्रकारची सेना उपयोगात आणली जाते.
34. बुद्धिबळ या खेळाची सुरुवात पांढऱ्या मोहऱ्याचा खेळाडू करतो.
35. उंटाची चाल तिरकस असते.
36. डी गुकेश, विश्वनाथ आनंद, रमेश बाबू वैशाली, विदित गुजराती, निहाल सरीन या बुद्धिबळखेळाडूनी जागतिक स्तरावर भारताचे नाव उज्वल केले.
37. ज्यावर्णांचा उच्चार नासिका (नाक) स्थानापासून होतो त्यांना अनुनाशिके म्हणतात.

प्रश्न 7

38. बुद्धिबळ खेळामुळेसहनशीलता,एकता,सहकार्य, सांघिक भावना, निर्णय घेण्याची क्षमता, युक्ती हे गुण वाढीस लागतात.
39. बुद्धिबळ,कॅरम,सापशिडी,सारीपाठ,लुडो, सागर गोटे
40. क्रिकेट, खो खो,कबड्डी,लंगडी, लपंडाव,विटी दांडू लगोरी, सूर पारंब्या, आट्यापाट्या
41. बुद्धिबळ खेळातहत्ती,उंट, घोडे आणि पायदळ अशी चार प्रकारची सेना किंवा अंगे असतात म्हणून या खेळाला चतुरंग असे म्हणतात.
42. राजाचे रक्षण प्यादे,हत्ती,घोडा, उंट वजीर हे करतात.

43. बुद्धिबळाचे सामनेवैयक्तिक, नॉक आउट,लीग पद्धत व सांघिकया प्रकाराने खेळले जातात.

44. पटावर मोहोऱ्यांची मांडणी करताना आपल्या उजव्या हाताच्या कोपऱ्यास पांढरे घर येईल अशा बेताने पट मांडायचा त्यानंतर आपल्याकडील बाजूच्या पहिल्या पट्टीवर आपले आठ मोहोरे व दुसऱ्या आडव्या पट्टीवर आठ प्यादी मांडावयाची असतात. दोन्ही पक्षांच्या मोहोऱ्या समोर त्याच दर्जाचे मोहोरे मांडलेले असतात.

45. प्यादे हे एकावेळी एकच घर पुढे जातात. खेळाच्या सुरुवातीला प्याद्याला मूळ घरातून दोन घरे समोर जाण्याचा हक्क आहे. प्यादे एकदा पुढे गेल्यास ते मागे येऊ शकत नाही. कोणतेही प्यादे आपल्या आठव्या घरी पोहोचल्यास खेळाडूच्या इच्छेनुसार तो राजा सोडुन कोणताही मोहोरा त्याच ठिकाणी घेऊ शकतो. प्रतिस्पर्ध्याच्या खेळाडूस मारताना प्यादा तिरकस चालतो.

6. सत्यकाम

उत्तरसूची

प्रश्न 1.

1. स्वत: उन्हात राहून दुसऱ्यांना सावली देतात
2. जीवनात सतत पुढे जाण्याचा मार्ग शोधते
3. संकटासमोर धैर्याने उभा राहतो
4. आनंद, सुगंध देतात
5. सतत क्रियाशील,दूरदृष्टीपणा ठेवते.

प्रश्न 2.

6. नदी – नाले
7. फुले – पाखरे
8. पशु – पक्षी
9. झाडे –वेली (झुडुपे)
10. कृमी-कीटक
11. ऊन –पाऊस

प्रश्न 3.

12. अर्वाचीन
13. आळशी
14. अज्ञान
15. अविश्वास
16. उत्तर
17. अपकार
18. अशुध्द

19. दुर्गंध

प्रश्न 4.

उदा – दुर्वाची – जुडी

20. फुलांची –बाग
21. द्राक्षांचा- घोस
22. फुलांचा- ताटवा, गुच्छ
23. केळयांचा- घड
24. करवंदांची – जाळी
25. लाकडाची - मोळी
26. बकऱ्यांचा – कळप
27. चाव्यांचा – जुडगा
28. धान्याची – रास

प्रश्न 5.

29. विद्याभ्यास – आम्ही विद्याभ्यास करण्यासाठी शाळेत येतो.
30. जबाबदारी – प्रत्येक काम जबाबदारीने केले पाहिजे.
31. निरीक्षण – सहलीत मुलांनी पुरातन मंदिरांचे निरीक्षण केले.
32. सहनशीलता – सहनशीलतेने केलेले काम सफल होते.
33. धैर्य – प्रत्येक कामात धैर्य व चिकाटी असावी.

प्रश्न 6.

34. सत्यकाम हा जाबाली नावाच्या दासीचा मुलगा होता.
35. गौतम ऋषींनी त्याच्यावर गायी चारण्याचे काम सोपविले होते.
36. सत्यकामाचा स्वभाव नम्र व कामसू वृत्तीचा होता.
37. सत्यकाम गायी राखताना सभोवती दिसणाऱ्या डोंगर, दऱ्या,नदीनाले,झाडे, वेली, फुले, पाखरे,कृमी कीटक या सर्वांचे तो बारकाईने निरीक्षण करत असे.
38. इतर शिष्य श्लोक पठणावर अधिक लक्ष देत असत.
39. गुरुजींनी सत्यकामाला 'तुझे कल्याण होवो ' असा आशीर्वाद दिला.

प्रश्न 7.

40. पाणी आणणे, केरकचरा काढणे, अंगणात सडा व रांगोळी घालणे, स्वयंपाक करणे , भांडी घासणे ,कपडे धुणे, आई वडिलाना कामात मदत करणे
41. तुळस, दुर्वा, कोरफड, आल्ले, गवती चहा, कडुलिंब, ओवा, आडूळसा
42. चिंच ,आंबा, पेरू, अननस ,सफरचंद
43. सिताफळ, केळी,चिक्कू ,पपई
44. केळी,संत्रे,पेरू,आंबा,अननस ,
45. सीताफळ,पेरू ,द्राक्षे, कलिंगड ,फणस
46. सफरचंद,डाळिंब,द्राक्षे,मिरची

47. आंबा, फणस, चिंच, काजू, पेरू, सागवान

प्रश्न 8

48. सकल

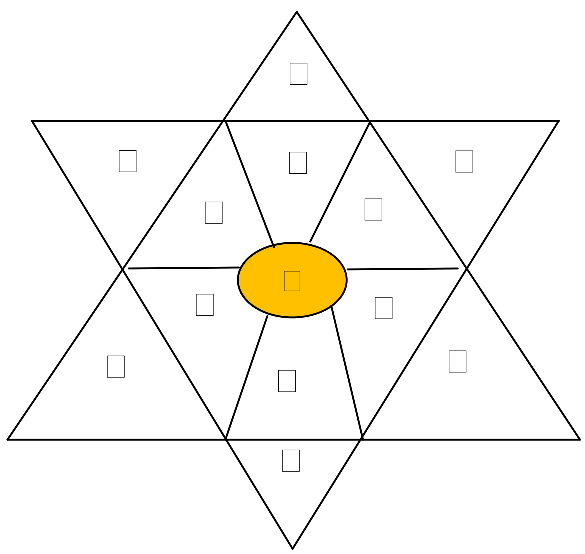
49. सकाळ

50. सकस

51. सचित्र

52. सखल

53. सचोटी, सरळ

7.जात कोणती पुसू नका

उत्तरसूची

1) कवी यशवंत देव

2) निळा

3) करा मध्ये

4) राम

5) भारत

6) विचारणे

7) उद्यान

8) रंग

9) धर्म कोणता

10) हिरवा

11) उद्यानातील फुलाला त्याचा रंग विचारू नका असे कवी म्हणतात.
12) गुलाब व चाफा या दोन्ही फुलांचा सुगंध येतो हे साम्य आहे.
13) रहिम प्रमाणे रामही दयाळू आहे.
14) कवी यशवंत देव यांनी जात कोणती पुसू नका ही कविता लिहिली आहे.
15) बसणे या शब्दाचा अर्थ चावणे किंवा दंश करणे असा होतो.
16) फुल या शब्दाला समानार्थी शब्द सुमन, कुसुम आहे.
17) सद्धर्माचा एकच न्याय आहे असे कवी सांगतात.
18) आपण सर्वजण भारत मातेचे सुपुत्र आहोत.
19) आम्ही सर्वजण भारत भू चे सुपुत्र आहोत.
20) या काव्यामध्ये हिंदू व मुस्लिम या जाती-धर्माबद्दलचा उल्लेख आलेला आहे.
21) मंदिर
22) मस्जिद
23) गुरुद्वारा
24) चर्च
25) विहार
26) अधर्म
27) उजव्या
28) रागिष्ट
29) कुपुत्र
30) जवाब
31) भारत देशामध्ये वेगवेगळया धर्माचे लोक राहतात.
32) आमच्या शाळेमध्ये बाग आहे.
33) आम्ही जमिनीवर राहतो.
34) मला कोणीही परका वाटत नाही.
35) काल रविवार होता म्हणून आम्ही उद्यानामध्ये गेलो होतो.
36) आम्ही सर्वजण भारतीय आहोत. आम्हाला आमच्या देशाबद्दल अभिमान आहे. आपला तिरंगा ध्वज, सिंह मुद्रा, राष्ट्रीय पक्षी, प्राणी, फुल या सर्वाबद्दल आम्हाला अभिमान आहे. सर्व जाती-धर्मासोबत आपण विविधतेमधून एकत्रितपणे गुण्या गोविंदाने राहतो.
37) आम्ही आमच्या शाळेमध्ये गांधी जयंती 2 ऑक्टोंबर दिवशी, 26 जानेवारी प्रजासत्ताक दिन व 15 ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिन हे सण साजरे करतो.
38) आमच्या गावामध्ये नागपंचमी, दीपावली, गणेश चतुर्थी, लक्ष्मी यात्रा आणि हनुमान जयंती यासारखे सण साजरे करतो.
39) या कवितेमध्ये लयबद्ध शब्द

न्याय - अध्याय
निळे - मळे
राम - धाम
म्हणूनी - मधुनी

पुसू नका -बसू नका

40) आम्ही लाल, निळी, पिवळी, पांढरी, आणि गुलाबी यासारख्या विविध रंगांची फुले पाहिलेली आहेत.

41) फुलांचा उपयोग देवाला घालण्यासाठी, पूजा करण्यासाठी, रांगोळी काढण्यासाठी, स्वागत करण्यासाठी, हार बनविण्यासाठी, मृतदेहावर घालण्यासाठी, आणि वेगवेगळया डेकोरेशन साठी वापरले जातात.

42) मी एक उद्दाण पाहिले आहे त्यामध्ये विविध रंगाची झाडे होती. वेगवेगळया प्राण्यांच्या प्रतिकृती त्यामध्ये उभ्या होत्या. लहान मुलांना खेळण्यासाठी पाळणे आणि घसरगुंडी होती. सर्वत्र हिरवळ पसरलेली होती.

43) सुखद सुमांचे गंध मळे म्हणजे असे मळे की ज्या मळयामधील फुले पाहिले असता अगदी मन सुखी होऊन जाते . मनाची प्रसन्नता वाढते. कोणतेही फुल पाहिल्यानंतर मन प्रफुल्लित होते.

44) कवी सांगतो आहे की डाव्या उजव्या करा मध्ये म्हणजेच हातामध्ये फरक समजू नका. आम्ही सर्वजण एक आहोत एकटीची भावना मनामध्ये राखूया.

45) या कवितेमधून आम्ही शिकलो की आम्ही सर्वजण भारत मातेचे सुपुत्र होत. भारतामध्ये जरी वेगवेगळया जाती-धर्माचे लोक राहत असले तरी देखील तेथे विविधतेतून एकता नांदत आहे. प्रत्येक व्यक्ती वेगवेगळी भाषा जरी बोलत असला तरीपण तो प्रथम भारतीय आहे ही भावना सर्वांच्या मनामध्ये सतत आहे.

8.माझे ध्येय

उत्तरसूची

1) वर्गामध्ये
2) माझे ध्येय
3) वेदांतला
4) ऋण
5) खेळाडू
6) श्रेयाला
7) गुरु शिवाय
8) दूध
9) तंदुरुस्त
10) आदल्या दिवशी सांगितले होते.
11) वर्गात माझे ध्येय याविषयी चर्चा होणार होती.
12) सदृढ शरीर, चपळता, आज्ञा पालन, धाडस, जिद्द हे गुण सैनिकाच्या अंगी असायला हवेत.
13) शारीरिक तंदुरुस्ती म्हणजे जेवणामध्ये समतोल आहार घेणे आणि दररोज शारीरिक व्यायाम करून शरीर सुदृढ बनविणे होय.
14) फक्त पावसाच्या भरवशावर राहून शेती न करता जर पाण्याची व्यवस्था केली आणि वेगवेगळया अवजारांचा

योग्य तेथे उपयोग करून शेती करणे म्हणजे ते तंत्रज्ञान होय.

15) होय, असेही देशाला समाजसुधारकांची आवश्यकता आहे.

16) उजळणे या शब्दाचा अर्थ प्रकाशित होणे असा आहे.

18) चूल आणि मूल म्हणजे फक्त स्वयंपाक करणे व मुलांना सांभाळणे होय .

19) कोंबड्यांची निगा राखणे व त्यांचे पालन करणे या शब्दसमूहासाठी एक शब्द म्हणजे कुक्कुटपालन.

20) कॅथरीनचे आजोबा शिक्षक होते.

21)"चूल आणि मूल"ही महिलांच्यासाठी परंपरागत चालत आलेली पद्धती होय.

22) देशाला प्रगतीच्या वाटेवर समाज सुधारकांनी आणलेले आहे.

23) नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर आपण शेतीमध्ये, शाळेमध्ये, घरामध्ये आणि इतर प्रत्येक ठिकाणी करू शकतो.

24) माझे ध्येय शिक्षक बनणे हे आहे.

25) र

26) मस्कर

27) आदल्या दिवशी सांगितले

28) माझे ध्येय

29) दूध घेते

30) छान पैकी नोकरी करावी

31) खेळाडू

32) चूल आणि मूल

33) वाचनाचा

34) मदर तेरेसा

35) गाव स्वच्छ करणे

36) मेधा पाटकर

37) कला जोपासणे

38) शिक्षक

39) वेदांतने शिक्षकांना म्हटले

40) श्रेयाने शिक्षकांना म्हटले

41) आर्यन ने शिक्षकांना म्हटले

42) धावपटू

43) क्रिकेट

44) बॅडमिंटन

45) वेटलिफ्टिंग

46) टेनिस

47) नोकरी

48) कलाक्षेत्र

49) शेतकरी

50) सैनिक

51) शिक्षिका

52) खेळाडू

53) समाज सुधारक

54) माझे ध्येय या पाठांमध्ये लता मंगेशकर, कल्पना चावला, सुनीता विल्यम्स, किरण बेदी, इंदिरा गांधी, प्रतिभाताई पाटील या थोर स्त्रियांची नावे आलेली आहेत.

55) नवीन तंत्रज्ञानामध्ये वेगवेगळी अवजारे, ट्रॅक्टर, पावर टेलर, मळणी करण्याचे मशीन इत्यादी होत.

56) पी टी उषा, सायना नेहवाल, सानिया मिर्झा, अंजुम चोप्रा या खेळाडू स्त्रियांचा उल्लेख माझे ध्येय या पाठामध्ये आलेला आहे.

57) शिक्षकांनी वर्गात सांगितले की समाज सुधारक हा समाजाला सुधारणारा प्रेरणा देणारा असावा.

58) कुक्कुट पालन म्हणजे कोंबड्या बाळगणे व त्यांची सेवा सुश्रूषा करणे, त्यांना दाणापाणी करणे. व त्यापासून येणारे उत्पन्न घेणे.

59) शेतकऱ्यामुळे आपल्याला अन्न मिळते, आपण सर्वजण पोटभर जेवण करू शकतो त्याचबरोबर कुटीर उद्योगामुळे अंडी व चिकन (कोंबडीचे मटण) खायला मिळते.

60) या प्रश्नाचे उत्तर विद्यार्थी स्वतःचे ध्येय कोणते आहे त्यानुसार ठरवतील की ते कसे साध्य करायचे.

61) आपल्या आवडत्या विषयात रस घेऊन त्यामध्ये जास्तीत जास्त पारंगत होणे म्हणजेच कला जोपासणे होय.

62) माझे ध्येय या पाठामध्ये शहनाई वादक बिस्मिल्ला खान, चित्रकार एम एफ हुसेन, संगीत दिग्दर्शक ए आर रहमान, अभिनय क्षेत्रात दिलीप कुमार, अमिताभ बच्चन, तबलावादक झाकीर हुसेन, शास्त्रीय गायिका गंगुबाई हनगल, पंडित भीमसेन जोशी इत्यादी.

63) श्रेयाच्या डोळयासमोर पी टी उषा, के मल्लेश्वरी, सानिया मिर्झा, सायना नेहवाल, अंजुम चोप्रा, या सर्व भारतीय खेळाडूंचा आदर्श आहे.

64) शिक्षकांनी सांगितले की समाज सुधारक हा स्वतःचे सुख बघणारा स्वार्थी नसावा तर तो निस्वार्थीपणे कार्य करणारा असावा. स्वार्थाला त्यागून परमार्थ स्वीकारणारा असावा यासाठीच म्हणतात की"केल्याने होत आहे रे आधी केलेची पाहिजे".

65) कला क्षेत्रात करिअर करण्यासाठी आपली कला व्यवस्थितपणे समजावून घेऊन, त्या दृष्टिकोनातून योग्य ते प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. अविरत परिश्रम, कलेवर निष्ठा तसेच आत्मविश्वास या गोष्टींची गरज आहे.

66) शेतीमध्ये नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर करण्यासाठी फक्त पावसावर अवलंबून न राहता पाण्याची सोय करायला हवी. वेगवेगळया अवजारांचा वापर करणे. पाणी सोडण्यासाठी स्प्रिंकलर आणि ठिबक सिंचन या प्रकारच्या

साधनांचा वापर करणे.

67) माझ्या परिसरामध्ये वेगवेगळे व्यवसायिक उपलब्ध आहेत उदाहरणार्थ वीट भट्टी लावणे, गवंडी काम करणे, शेती काम करणे, बुरुड काम करणे आणि सुतार काम करणे यासारखे व्यवसायिक पाहायला मिळतात.

68) प्रत्येक विद्यार्थ्याने आपापले ध्येय ठरवून खाल्ले होते जसे की शिक्षक बनणे, खेळाडू बनणे, शेती करणे, कला जोपासणे इत्यादी

69) आपले ध्येय ठरविणे आयुष्यात खूप महत्त्वाचे आहे, जर आपण ध्येय न ठरविता असेच राहिलो तर आपल्याला जे करायचे आहे ते राहून जाऊ शकते आणि योग्य मार्गाने न जाता मध्येच भरकटले जाऊ शकतो.

70) आपले ध्येय जोपासण्यासाठी प्रत्येक विद्यार्थ्याने प्रथम योग्य ते ध्येय ठरविले पाहिजे. त्या दृष्टिकोनातून योग्य ते प्रयत्न केले पाहिजेत आणि चिकाटी ठेवली पाहिजे. यश गाठेपर्यंत जिद्दीने योग्य प्रकारे पुढे गेले पाहिजे.

9.राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

उत्तरसूची

प्र.1ला. खालील बहुपर्यायी प्रश्नातून अचूक/ योग्य उत्तर निवडा.

1] ब) माणिक बंडोजी ब्रह्मभट्ट
2] ब) 29 एप्रिल 1909
3] क) पांडुरंग
4] अ) बंडोजी
5] ड) मंजुळादेवी
6] अ) माणिक
7] क) देव बाबा
8] क) खतातून अन्न व अन्नातून खत
9] अ) छोटी छोटी खेडी
10] ब) स्वच्छता अभियान
11] ड) वरील सर्व
12] ड) यापैकी नाही
13] ड) आठ
14] ड) सर्वनाम
15] ड) यमुना
16] ड) जानेवारी
17] अ) भाववाचक नाम
18] क) घेऊन वागणाऱ्यालाच, अधिक त्रास भोगाव लागतो
19] ब) माहात्म्य
20] अ) स्वच्छतेचे महत्व एक संतवाणी

प्र. 2रा. रिकाम्या जागा भरा.

21] राष्ट्रसंत
22] निर्मल ग्राम
23] पुरस्कारांची
24] स्वच्छ
25] यावली

प्र. 3रा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

26] प्रगती × अधोगती
27] स्वच्छ × अस्वच्छ
28] विकसित × अविकसित
29] आळशी × उद्योगी
30] आनंद × दुःख
31] देशभक्त × देशद्रोही

प्र. 4था. समानार्थी शब्द लिहा.

32] देव – ईश्वर
33] आई - माता
34] शहर – नगर
35] लोक - जन
36] सफाई - स्वच्छ
37] झाडू – केरसूणी

प्र. 5वा. खालील शब्द नमुन्याप्रमाणे लिहा.

नमुना : आई – वडील

38] हवा – पाणी
39] केर – कचरा
40] साफ – सफाई
41] अन्न – पाणी
42] रोग – राई
43] साधू – संत

प्र. 6वा. खालील शब्दाचा अर्थ लिहून वाक्यात उपयोग करा.

44] सहकार्य - मदत करणे
आपण सर्वांनी एकमेकांना सहकार्य केली पाहिजे.
45] पुरस्कार- बक्षीस, सन्मान
 आमच्या गुरुजींना आदर्श शिक्षक पुरस्कार मिळाला.
46] निर्मल ग्राम - स्वच्छ गाव
 सर्वांच्या प्रयत्नांनी आता आमचे गाव निर्मल ग्राम झाले आहे.
47] जागृत – जागे, जागरूक
 समाज सुधारण्यासाठी समाजात जागृती निर्माण झाली पाहिजे.
48] स्वावलंबी - इतरांवर अवलंबून नसलेला

 आपली स्वतःची सगळी कामे स्वतः करून आपण स्वावलंबी बनली पाहिजे.
49] अभियान - मोहीम
 आमच्या गावात साक्षरतेची अभियान चालू आहे.
50] उद्योग - काम, कार्य
 उद्योगाने माणूस प्रगतीच्या मार्गावर अग्रेसर होतो.
51] प्रशिक्षण - शिक्षण, सराव
 उन्हाळ्यातील प्रशिक्षण शिबिरात मुले नवीन कलेत पारंगत होतात.

प्र. 7वा. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

52] तरुण कार्यकर्त्यांना प्रशिक्षण देण्यासाठी धर्म सेवा श्रमाची स्थापना केली.
53] कर्नाटक सरकारने खेडी सुधारावी यासाठी “निर्मल ग्राम स्वच्छता अभियान” ही योजना सुरू केली.
54] कारक शब्द व अविकारक शब्द असे शब्दाच्या जातीचे दोन गट आहेत.
55] कोणत्याही व्यक्ती, वस्तू, पदार्थ व स्थळ यांच्या नावाला किंवा त्यांच्या गुणधर्माला नाम असे म्हणतात.
56] प्रामाणिकपणा, शौर्य ही भाववाचक नामाची उदाहरणे आहेत.
57] ज्या नामावरून केवळ एकाच व्यक्ती, स्थळ, वस्तू इत्यादींचा बोध होतो आणि त्या व्यक्ती वस्तू स्थळाला
ठेवलेल्या नावाला विशेष नाम असे म्हणतात.
58] एकाच जातीच्या वस्तूंना किंवा पदार्थांना, प्राण्यांना सामान्यपणे जे नाव देतो त्याला सामान्य नाम असे
म्हणतात.

प्र. 8वा. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा.

59] शिक्षण, आरोग्य,उद्योग या सर्व बाबतीत गावाचा विकास करण्यासाठी लोकशिक्षणाची आवश्यकता आहे.
60] गाव सक्षम झाले पाहिजेत, स्वावलंबी बनली पाहिजेत यासाठी तुकडोजी महाराज सतत काम करत राहिले.
लेखन, भजन, भाषण याद्वारे त्यांनी लोकशिक्षणाचे मोठे कार्य केले व राष्ट्र घडविले. म्हणून त्यांना राष्ट्रसंत
म्हणून ओळखले जाते.
61] खेडी सक्षम हवीत. छोटी छोटी खेडी हा देशाचा खरा आधार आहे. शहर सुधारून खेडी मागास राहिली
तर देशाचा विकास होणार नाही. तेव्हा स्वावलंबन, श्रम, प्रतिष्ठा, उद्योग प्रियता या गोष्टींची कास धरून
खेडी सक्षम बनविली पाहिजेत असे तुकडोजींचे विचार होते.
62] नामाचे मुख्य तीन प्रकार आहेत.
1) सामान्य नाम
2) विशेष नाम

3) भाववाचक नाम

प्र. 9वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे चार पाच वाक्यात लिहा.

63] सर्वप्रथम संघटनेचे कार्यकर्ते लोकांना मार्गदर्शन करत असत. त्यानंतर झाडू, खराटे, पाट्या आणून प्रत्यक्ष सफाईला सुरुवात होत असे. कचरा गोळा करत असत. लहान खड्डे भरून घेत. सांड पाण्याला वाट करून देत असत. शेवटी स्वच्छ जागेत शेण सडा टाकून सारवून घेत व त्यावर रांगोळी काढत अशाप्रकारे संघटनेचे कार्यकर्ते स्वच्छता करत असत.

64] स्वच्छता करून न थांबता त्या कचऱ्याचा योग्य वापर कसा करावा हे शिकवलं. खतातून अन्न व अन्नातून खत हा संदेश गावोगावी पोहोचवला. त्यातून स्वच्छतेचा आनंद मिळालाच पण उत्पादन वाढवून अधिक अन्न निर्मितीचे सुख मिळालं. समाजात रोगराई कमी झाली. लोकांचा आरोग्य सुधारलं. स्वस्थता येऊ लागली. तुकडोजी महाराजांच्या स्वच्छता संदेशे हे महत्त्व आहे.

प्र. 10वा. सविस्तर माहिती लिहा.

65) माझे निर्मल ग्राम

स्वच्छ सुंदर माझे निर्मल ग्राम ही संकल्पना आपल्या देशाच्या ग्रामीण भागाच्या विकासासाठी खूप महत्त्वाची आहे. गावातील लोकांचे आरोग्य आणि जीवनमान सुधारण्यासाठी तसेच पर्यावरणाची काळजी घेण्यासाठी निर्मल ग्राम असणे आवश्यक आहे. निर्मल ग्राम म्हणजे असे गाव जिथे स्वच्छता आणि आरोग्य विषयक सुविधांची चांगली व्यवस्था आहे. उघड्यावर शौचास बसणे टाळले जाते, कचरा व्यवस्थापन व्यवस्थित केले जाते, पाण्याची व्यवस्था चांगली असते आणि गावात स्वच्छता राखली जाते.

असे आपले निर्णय ग्राम असते.

- निर्मल ग्राम करण्यास मी खालील गोष्टी करेन.

1) आम्ही घरामध्ये शौचालय निर्माण करू.
2) घरातील व परिसरातील कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन करेन.
3) पिण्याच्या पाण्याचा योग्य वापर करेन.
4) गावात नियमित स्वच्छता मोहिम राबवण्यास सहभागी होईन.
5) तुकडोजी महाराजां प्रमाणे स्वच्छतेचे महत्त्व सर्वांना सांगेन.

10. विद्यार्थ्यांना बोध

उत्तरसूची

प्र.1ला.

1) अ. पुन्हा पुन्हा लिहून
2) ड. चतुर व्यक्तींना
3) अ. सुटसुटीत
4) अ. चतुर
5) ब. नीटनेटके
6) क. ओळी
7) अ. दोन
8) ब. शेवटपर्यंत
9) ब. हुशार
10) अ. एकमेकात घुसू नये
11) क. लांबट, खालच्या
12) क. ओतले
13) ब. शिष्याने
14) अ. समांतर
15) ड. समर्थ रामदास

प्र.2रा.

अ	ब
16) बाळबोध	→ साधे
17) मसीचे	→ शाईचे
18) घडसूनी	→घटवणे
19) नेमस्त	→ नेमून
20) पैस	→ मोकळे

प्र. 3रा.

21) पेन्सील
22) सुवाच्च
23) दीपावली
24) अभ्यास
25) शुद्धलेखन

प्र. 4था.

26) समर्थ रामदासांचे पूर्ण नाव नारायण सूर्याजी ठोसर होते.

27) बाळबोध, सुंदर अक्षर पाहताच चतुर समाधान पावतील.

28) मनाचे श्लोक समर्थ रामदासांनी लिहिले आहेत.

29) सुंदर अक्षर बाळबोध व खूप प्रयत्नाने सुंदर केलेले असावे.

30) काना, मात्रा, वेलांटी नीट असाव्यात खालच्या व वरच्या ओळीतील मात्रा, उकार व वेलांटी एकमेकात मिसळू नयेत.

31) ओळी लिहिताना दोन ओळी एकमेकास लागू नयेत व मात्रा, उकार एकमेकात मिसळू नयेत याची काळजी घ्यावी.

32) ज्यांनी नुकतेच लिहावयाला सुरुवात केली आहे त्यांनी जपून लिहावे असा संदेश दिला आहे.

33) अक्षराला 'आ' चे उच्चारण येत असेल तर त्या अक्षराला काना द्यावा.

34) ज्यावेळी अक्षराचे उच्चारण दीर्घ 'ऊ' सारखे होते तेव्हा दुसरा उकार द्यावा.

35) सुंदर अक्षरे ओवलेल्या माळे सारखे दिसली पाहिजेत.

प्र. 5वा.

36) विद्यार्थ्यांनी प्रयत्नपूर्वक, पुन्हा पुन्हा लिहून आपल्या अक्षर सुंदर करावे. अक्षर बाळबोध असावे. अक्षरांच्या काना, मात्रा, वेलांट्या व्यवस्थित असाव्यात. पहिल्या अक्षरासारखेच अक्षर शेवटपर्यंत असावे. होळीला ओळखू नये. लिहिताना अशा प्रकारची काळजी घ्यावी असे समर्थ रामदासांना वाटते.

37) सुंदर हस्ताक्षरासाठी मी दररोज शुद्धलेखन लिहितो. त्यासाठी मी दोन रेगी वही चा वापर करतो. शुद्धलेखनाच्या वही शिवाय इतर लेखन ही चांगले येईल यासाठी माझा शाळेतील सर्व गृहपाठ, वर्गपाठ चांगल्या हस्ताक्षरातच लिहिण्याचा प्रयत्न करतो. एखाद्या वेळी घाईघाईत वाईट हस्ताक्षर लिहून घेतल्यास घरी जाऊन ते व्यवस्थित व चांगल्या हस्ताक्षरात लिहितो.

38) समर्थ रामदास यांचे मूळ नाव नारायण सूर्याजी ठोसर हे होत. यांचा जन्म 24 मार्च 1608 रोजी जालना जिल्ह्यातील जांब या गावी झाला. यांच्या वडिलांचे नाव सूर्याजीपंत व आईचे राणूबाई होते. समर्थ रामदास हे महाराष्ट्रातील एक महान संत कवी होत. ते समर्थ संप्रदायाचे संस्थापक होते. त्यांनी प्रभू श्रीराम आणि हनुमान यांच्या भक्तीचा प्रसार केला.

39) हस्ताक्षरामध्ये होणारे चुका खालील प्रमाणे टाळता येतात.

1) नियमित शुद्धलेखन लिहिणे.
2) लेखन नियमांचा व चिन्हांचा योग्य वापर करणे.
3) शब्दांचे वाचन करत लेखन करणे.
4) कठीण शब्दांचा वारंवार सराव करणे.

प्र. 6वा.

40) बाळबोध अक्षर। घडसुनी करावे सुंदर।
जे देखतांची चतुर। समाधान पावती ॥1॥
वाटोळे सरळे मोकळे। वोतले मसीचे काळे।
कुळकुळीत वळी चालिल्या ढाळे। मुक्त माळा जैशा ॥2॥

प्र. 7वा.

41) मोहनदास करमचंद गांधी ज्यांना महात्मा गांधी म्हणून ही ओळखले जाते. लोक त्यांना प्रेमाने बापूजी म्हणत. यांचा जन्म 2 ऑक्टोबर 1869 रोजी गुजरात मधील पोरबंदर या ठिकाणी झाला. ते एक वकील, राजकारणी, सामाजिक कार्यकर्ते आणि लेखक होते. त्यांनी भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात महत्त्वाची भूमिका बजावली. सत्य, अहिंसा व स्वदेशी या मार्गाने ब्रिटिशांविरुद्ध लढा देऊन भारताला स्वातंत्र्य मिळवून दिले म्हणून आपण त्यागना 'राष्ट्रपिता' असे म्हणतो.

11. माझी शाळा

उत्तरसूची

प्र.1ला. योग्य पर्यायी शब्द निवडा.

1. शाळेचे
2. गोड आणि आपलीशी
3. शिक्षक
4. शाळेला
5. मैत्री आणि शिस्त
6. प्रेमपूर्ण
7. शाळेविषयी
8. आईसारखी
9. शिस्त आणि ज्ञान
10. प्रेमळ
11. गोड आणि आपुलकीची
12. मैत्री ज्ञान शिस्त
13. प्रेमाचा
14. दयाराम गिलानकर

प्र.2रा. योग्य शब्द भरा.

15. शाळा हे माझे दुसरे घर आहे .
16. शाळेत मला शिस्त आणि ज्ञान मिळते.
17. माझी शाळा सुंदर वाटते.
18. गुरु हे सदाचारी असतात.
19. शाळेमध्ये जंगी मित्र मेळा असतो.
20. आई मुलांच्या वरती जीव ओवाळते.
21. दरवर्षी आम्ही क्रीडा उत्सव साजरा करतो.
22. मातीचा गोळा सुंदर घडतो.

प्र.3रा. योग्य वाक्याला ✔करा आणि चूक वाक्याला ✕ करा:

23. माझी शाळा फारच कठोर वाटते. चूक
24. शाळेत मला खेळायला, शिकायला मिळते. बरोबर
25. शाळा ही आपली दुसरी आई आहे. बरोबर
26. शाळेमध्ये मला काहीच आवडत नाही. चूक

प्र.4था. लघू उत्तर लिहा.

27. माझी शाळा खूप मोठी आणि सुंदर आहे. शाळेत अनेक वर्ग आहेत. प्रत्येक वर्गात मोठे खिडक्या आहेत, जिथून भरपूर प्रकाश येतो.
28. शाळा हे तुमच्या मित्रांसोबत वेळ घालवण्यासाठी, नवीन गोष्टी शिकण्यासाठी, खेळ, कला आणि नाटकात सहभागी होण्यासाठी एक उत्तम ठिकाण आहे. तुम्ही जगाबद्दल आणि तुम्हाला आवडणाऱ्या गोष्टींबद्दल अधिक जाणून घेऊ शकता. मला शाळेतल्या मित्रांसोबत खेळायला, अभ्यास करायला आणि गप्पा मारायला आवडते.
29. दयाराम गिलाणकर
30. शाळेला दुधावरची साय अशी उपमा दिली आहे.
31. झाड आनंदाचे आहे.
32. शिष्य हा सद्गुनी असावा.
33. ज्योत ज्ञानाची पेटवावी.
34. शाळा हे कलेचे माहेर आहे.
35. क्रिकेट, फूटबॉल, उंचउडी, लंगडी, खो-खो, कबड्डी, बॅडमिंटन, बास्केटबॉल, थ्रोवबॉल, पकडापकडी,
36. शाळेत मुलांना विविध विषयांचे शिक्षण दिले जाते, जसे की मराठी, हिंदी, इंग्रजी, गणित, विज्ञान, सामाजिक शास्त्रे, आणि कला. यासोबतच, शाळेत मुलांना खेळ, शारीरिक शिक्षण, आणि नैतिक शिक्षण देखील दिले जाते

प्र.5वा. खाली दिलेल्या उदाहरणाप्रमाणे कवितेतील शब्द शोधून लिहा.

37. यशाचे मैदान
38. संस्काराची खाण
39. कलेचे माहेर
40. छंदांचा आगर
41. शब्दांची हिरवळ
42. भावनांचं रान
43. निसर्गाची लेन
44. विद्येचे पुजारी
45. पंढरीची वारी
46. कसोटीची फेरी

प्र.6वा. खालील वाक्यप्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

47. लळा लावणे- माया लावणे

आई आपल्या मुलांवर लळा लावते.

48. लाड पुरविणे- हाऊस पुरविणे, लाड करणे
    आई-बाबा माझे सर्व लाड पुरवितात.

49.जीव ओवाळून टाकणे- अतिशय प्रेम करणे
    आई आपल्या मुलांवर जीव ओवाळून टाकते.

50. शिस्त रुजविणे- शिस्त लावणे
    छत्रपती शिवाजी महाराजांनी सैन्यात शिस्त रुजविली होती.

प्र.7वा. जोड्या लावा.

51. शाळा a) आपुलकीची वाटते
52. शिक्षक b) शिकवतात
53. शिस्त, मैत्री c) शाळेत शिकवतात
54. कविता d) "माझी शाळा"

प्र.8वा. उत्तर लिहा.

55. शाळा ही एक अशी जागा आहे जिथे मुलांना औपचारिक शिक्षण दिले जाते. शाळेत मुलांना विविध विषयांचे ज्ञान दिले जाते, जसे की भाषा, गणित, विज्ञान, इतिहास आणि इतर. शाळेत मुलांना शिक्षकांकडून मार्गदर्शन मिळते आणि त्यांच्या ज्ञानाचा आणि व्यक्तिमत्त्वाचा विकास होतो. शाळेत मुला-मुलींना एकत्र येऊन शिकण्याची, खेळण्याची आणि सामाजिकीकरण करण्याची संधी मिळते.
56. माझ्या शाळेचा क्रीडांगण हा भाग मला सर्वात जास्त आवडतो. कारण तिथे मी मित्रांसोबत खेळू शकतो, मजा करू शकतो आणि शारीरिक ॲक्टिव्हिटीजमध्ये भाग घेऊ शकतो.
57. माझ्या शाळेतील एक आवडता क्षण म्हणजे वार्षिक स्नेहसंमेलनाचा दिवस. शाळेतील सर्व मुले-मुली एकत्र येऊन सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करतात, विविध वेशभूषा करून नाच-गाणे करतात, आणि उत्साहाने भाग घेतात. हा दिवस सर्वांसाठी खूप आनंददायी असतो.

प्र.9वा. शब्दार्थ लिहा.

58. कसोटी -परीक्षा
59. शिस्त –
60. गोड –
61. रुजविणे- पेरणे
62. लेण- अलंकार
63. माय- आई माता जननी

प्र.10वा.खालील कवितेच्या ओळी पूर्ण करा :

64. ओवाळीते जीव, जशी माझी माय
    दुधावर साय शाळा माझी|

    सुंदर घडतो ,मातीचा हा गोळा
    लावीत असे लळा शाळा माझी||

    रुजविते शिस्त, पुरविते लाड

आनंदाचे झाड शाळा माझी ||

सुविचार धन, यशाचा मैदान
संस्काराची खान शाळा माझी ||

क्रीडेचा उत्सव, छंदांचा आगर
कलेचे माहेर शाळा माझी ||

शब्दांची हिरवळ, भावनांचा रान
निसर्गाची लेणं शाळा माझी ||

सद्गुनी शिष्य, गुरु सदाचारी
कसोटीची फेरी शाळा माझी||

जंगी मित्र मेळा ,विद्येचे पुजारी
पंढरीची वारी शाळा माझी ||

अंधारल्या मनी ,पेटविते वात
ज्ञानाची ही ज्योत शाळा माझी||

प्र.10वा. चित्रविचार

65.

66. माझी शाळा मला खूप आवडते. शाळेतले शिक्षक खूप प्रेमळ आणि मदतनीस आहेत. माझ्या शाळेत एक मोठे मैदान आहे जिथे आम्ही खेळतो. मला माझ्या मित्रांसोबत शाळेत जायला आणि नवीन गोष्टी शिकायला खूप आवडते. शाळेतील वातावरण खूप छान आहे. शाळेतले तास खूप मजेदार असतात आणि मला नवीन गोष्टी शिकायला मिळतात.

शाळेतले शिक्षक खूप चांगले आहेत आणि ते आम्हाला नेहमी नवीन गोष्टी शिकवतात. ते आम्हाला फक्त पुस्तकी ज्ञानच नाही, तर जीवनातील महत्त्वाच्या गोष्टीही शिकवतात. शाळेतील वातावरण खूप सकारात्मक आहे आणि त्यामुळे मला दररोज शाळेत जायला खूप आवडते.

माझ्या शाळेत एक मोठे वाचनालय आहे, जिथे मी अनेक पुस्तके वाचतो. मला नवीन गोष्टी शिकायला खूप आवडते आणि शाळेत मला ते करण्याची संधी मिळते. शाळेतील स्नेहसंमेलन, क्रीडा स्पर्धा आणि इतर सांस्कृतिक कार्यक्रमांमध्ये भाग घेणे मला खूप आवडते. शाळेतील प्रत्येक गोष्ट मला खूप खास वाटते.

12.डोंगरातली शाळा

उत्तरसूची

प्र.1ला. योग्य पर्यायी शब्द निवडा.

1. खडी चढावी लागते
2. ओढा पार करावा लागतो
3. डोंगराच्या शिखरावर
4. शिकण्यासाठी
5. वळणावळणाचा आणि खडतर
6. ओढे, खडी, जंगल
7. वेळ सांगितलेला नाही (धड्यात नेमकं वेळ नाही, पण मार्ग खडतर आहे हे स्पष्ट आहे)
8. हो, दमल्यावर
9. उत्साह असतो
10. खडतर व चढणारी
11. डोंगरातील शाळेची वाट
12. शिकण्याची ओढ आणि चिकाटी
13. डोंगरावरची शाळा सुंदर आहे.
14. त्या शाळेतील मुलं मुले दररोज शाळेला येतात.
15. शिक्षिका सर्वांना प्रेमाने शिकवतात.
16. शिक्षणासाठी मेहनत करणे म्हणजे
17. डोंगरात शाळा चालवणे कठीण असते .
18. शाळा बांधू ती सिमेंटची अशी त्याने घोषणा केली.
19. वडाचे झाड म्हणजे देवाचे झाड आहे.
20. पोरांच्या डोक्यात सतत शाळा होती.
21. गरज ही शोधाची जननी आहे.
22. झाडालाही शिकण्याची गोडी लागली.
23. जंगलात व डोंगरदऱ्यामध्ये होते.
24. मुले शाळेला एका अवघड पायवाटेने जात असत.
25. पवना ही शहरात जाऊन शिकलेली एक तरुण मुलगी होती.
26. मुंबईला जाऊन श्रीमंत झालेला शंभू नावाच्या व्यापाराने शाळा बांधायची ठरविले.
27. बांबू नारळाच्या झाडा यांचा वापर करून शाळा बांधली.
28. एक जंगलातलं गाववाडीच म्हणायची आजूबाजूला डोंगर एक बाजूला दर्या पुढे कोकणात मध्ये जराशी सपाट जागा सगळा परिसर दाट झाडेने मांडलेला बांडगोल महावृक्षापासून ते फांदा फांद्यावर लोणार या माऊस वनस्पती पर्यंत वाढीतून मुलं शाळेसाठी खालच्या गावात उतरून जात असत अशी गावची परिस्थिती होती.

29. कारण गावात शाळा नव्हती त्यामुळे मुलांना शाळेसाठी खालच्या गावात उतरून जावे लागत असत म्हणून गावात शाळेची गरज होती तसेच गावात पवना नावाचे तरुण मुलगी चांगले शिकवत असे त्यामुळे गावातली मुलं खालच्या गावातल्या शाळेत चमकत होती. म्हणून गावात शाळा बांधायचं ठरले.
30. शाळा सिमेंट काँक्रेटची बांधायची असल्याने जागेची अडचण होती सिमेंट विटा कशा आणणार कशा गावकऱ्यांचा झाडे तोडण्यास विरोध होता त्यामुळे झाडे तोडण्यास आलेल्या टोळीला गावकऱ्यांनी परत पाठवलं अशा अनेक अडचणी शाळा बांधण्यासाठी आल्या.
31. गावकऱ्यांचा विरोध झाल्याने शंभुने गावात सिमेंट काँक्रेटची शाळा बांधण्याचा विचार मनातून टाकला पण गावातली गावातील पोरांच्या डोक्यात सतत शाळा बांधायचे होते म्हणून नारळाच्या झावड्या बांबूच्या कामख्या इत्यादींच्या वापर करून शाळा बांधण्यात आली.
32. शंभू ने गावात सिमेंट काँक्रेटची शाळा बांधण्याचा विचार मनातून काढून टाकला पण गावातील पोरांना शाळा बांधायची होती म्हणून पवनाने पुढाकार घेऊन नारळाच्या झाडा बांबूच्या कमट्या इत्यादींचा वापर करून शाळा बांधली ती शाळा पाहून शंभूला वाटले की सिमेंट काँक्रेट पेक्षा हीच शाळा सुंदर आहे.

प्र.4था. समानार्थी शब्द लिहा.

33. अवघड - कठीण
34. मजूर - कामगार
35. सांगाडा - रचना बांधणी
36. रस्ता - वाट
37. बांबू - वेळ
38. झाड - वृक्ष

प्र.5वा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

39. श्रीमंत x गरीब
40. होकार x नकार
41. नेणार x आणणार
42. साक्षर x निरक्षर

प्र.6वा. कोणी कोणास व केव्हा म्हणाले ते सांगा व लिहा.

43. “शाळा बांधू ती सिमीट कांक्रीटची”

हे वाक्य शंभुने गावकऱ्यांना म्हटले आहे गावात शाळा बांधायचे ठरल्यानंतर शंभुने हे वाक्य म्हटले आहे.

44. “ शाळा बांधायची अन तू त्यात मात्र मास्तरीण”

हे वाक्य पोरांनी पवनाला म्हटले आहे गावात बांबूची शाळा बांधायचे ठरल्यानंतर पोरांनी पवनाला हे वाक्य म्हटले आहे.

45. “ पवने मला माफ कर”

हे वाक्य रघुनी पवनाला म्हटले आहे व्यसनमुक्ती केंद्रातून परत आल्यानंतर रघुनी हे वाक्य म्हटले आहे.

46. “ त्या शिमिटापेक्षा हे बेस्ट हाय”!

हे वाक्य शंभुने म्हटले आहे गावातील झावड्या बांबू नी तयार केलेली शाळा पाहून शंभूने हे वाक्य म्हटले आहे.

प्र.7वा. खालील शब्दांचे लिंग बदला.

47. रताळे- रताळे
48. घर- घरे
49. सासू - सासवा
50. दिशा- दिशा
51. वेळ- वेळा
52. मीठ- मीठ
53. चूक- चुका
54. तारीख- तारखा
55. विहीर- विहिरी
56. सून-सुना

प्र.8वा. सर्जनशील लेखन.

57. “माझा एक दिवस डोंगरावरच्या शाळेत“-

पहाट झाली की पक्ष्यांच्या किलबिलाटासोबत जाग येते. डोंगरावरची शाळा म्हटल्यावर नेहमीच्या शाळेपेक्षा काहीतरी वेगळं असतं. दुरून दिसणारी माझी शाळा, हिरव्यागार डोंगराच्या कुशीत वसलेली. आज शाळेचा दिवस आहे, म्हणून सकाळी लवकर उठून शाळेसाठी तयारी केली. शाळेत जायला निघालो, तेव्हा समोरचा डोंगर आणि आजूबाजूचा निसर्गरम्य देखावा पाहून मन प्रसन्न झाले. शाळेत जाताना वाटेत लागणारे छोटे-छोटे धबधबे आणि त्यातून येणारा थंडगार वारा अंगाला तरतरी देत होता. आवारात छानपैकी फुलझाडं लावली होती, त्यामुळे शाळेला एक वेगळंच सौंदर्य लाभलं होतं. डोंगरावर असल्यामुळे, अभ्यासासोबत निसर्गाच्या सानिध्यात वेळ घालवण्याची संधी मिळत होती. आम्ही सगळे मित्र-मैत्रिणींनी डोंगरावर फिरायला गेलो. तिथे छानपैकी गप्पा मारल्या, खेळलो आणि निसर्गाच्या अद्भुत दृश्यांचा आनंद घेतला.

58. डोंगरातल्या शाळेच्या शिक्षिकेला पत्र लिहा. विषय: “तुमचं समर्पण आम्हाला शिकवलं”

प्रिय शिक्षिका,

मी तुम्हाला हे पत्र डोंगरातल्या शाळेतील तुमच्या समर्पण आणि मेहनतीबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करण्यासाठी लिहित आहे. तुम्ही दुर्गम भागात राहणाऱ्या मुलांसाठी करत असलेल्या कार्याला सलाम! तुमच्या शिकवण्यामुळे आणि प्रयत्नांमुळे, आम्ही फक्त पुस्तकी ज्ञानच नाही, तर जीवन

जगण्याची कलाही शिकलो आहोत. प्रतिकूल परिस्थितीतही तुम्ही जिद्द आणि चिकाटीने आम्हाला शिकवलं, हे खरंच खूप प्रेरणादायी आहे. तुमच्यामुळेच, शाळेत येणं आणि शिक्षण घेणं, हे आमच्यासाठी आनंददायी आणि उत्साहाचं ठरलं.तुमच्या मार्गदर्शनामुळे, आम्ही मोठे होऊन चांगले नागरिक बनू, असा विश्वास आहे. तुमचं समर्पण आणि प्रेम, आम्ही कधीही विसरणार नाही.

धन्यवाद!

तुमचा

विद्यार्थी/विद्यार्थीनी

[तुमचे नाव]

[तुमची शाळा]

[आजची तारीख]

59. डोंगरातली शाळा – चित्र पहा व त्यावरून 5 वाक्ये लिहा.

1. चित्रात, डोंगरावर एक सुंदर शाळा दिसत आहे.
2. शाळेच्या इमारतीभोवती हिरवीगार झाडी आणि डोंगर आहेत.
3. शाळेच्या समोर एक छोटासा खेळण्याचा plaus आहे.
4. मुले शाळेत जाताना दिसत आहेत, जणू काही निसर्गाच्या कुशीत शिक्षण घेत आहेत.
5. ही शाळा डोंगरातील शांत आणि रमणीय वातावरणात आहे.

प्र.9वा. विचार प्रश्न .

60. "जर शाळेकडे जाणारा रस्ता डोंगरातून बंद झाला, तर मुलांना शाळेत जाण्यासाठी दुसरा मार्ग शोधावा लागेल." "डोंगरातून शाळेकडे जाणारा रस्ता बंद झाला आहे, त्यामुळे मुलांना शाळेत जाण्यासाठी अडचणी येत आहेत."

61. डोंगराळ भागांतील शाळांसाठी सरकारने अनेक गोष्टी करायला हव्यात. यात शिक्षकांची उपलब्धता, योग्य सुविधा, आणि ऑनलाइन शिक्षणाची सोय करणे महत्त्वाचे आहे. या उपायांमुळे डोंगराळ

भागातील शाळांमध्ये शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यास मदत होईल आणि विद्यार्थ्यांना चांगले भविष्य घडवता येईल.

62. डोंगरातल्या शाळांमध्ये शिकणारी मुले मोठी झाल्यावर विविध क्षेत्रांमध्ये करिअर करू शकतात. त्यांना शेती, पर्यटन, हस्तकला, शिक्षण, आरोग्य, आणि पर्यावरण संवर्धन यांसारख्या क्षेत्रांमध्ये संधी मिळू शकतात याव्यतिरिक्त, मुलांना ऑनलाइन शिक्षण, संगणक कौशल्ये आणि इतर आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून विविध क्षेत्रांमध्ये करिअर करण्याची संधी आहे.

63. त्या शाळेतील मुले शिक्षणासाठी खूप कष्ट घेतात. ते दररोज लांबचा, डोंगर-झाडीतून जाणारा कठीण रस्ता पार करून शाळेत जातात. काही वेळा पाऊस, वारा, थंडी, ऊन याची तमा न बाळगता ते नियमित शाळेत जातात. त्यांना वह्या-पुस्तकांची कमतरता असूनही ते मन लावून अभ्यास करतात. कधीकधी उपाशीपोटी शाळेत येतात, तरीही शिकण्याची इच्छा कायम ठेवतात.
थोडक्यात: ते प्रतिकूल परिस्थिती असूनही शिकण्यासाठी चिकाटीने प्रयत्न करतात.

64. डोंगरात राहणारी मुले आणि शहरातील मुले यांच्या जीवनात अनेक फरक आहेत. डोंगरात राहणारी मुले निसर्गाच्या सान्निध्यात वाढतात, त्यांना शहरांतील मुलांपेक्षा जास्त मोकळी हवा, नैसर्गिक खेळ आणि कमी प्रदूषण मिळतं. पण, त्यांना शहरांतील मुलांपेक्षा चांगली शिक्षण, आरोग्य आणि मनोरंजनाच्या सुविधा मिळणे कठीण होऊ शकते.

डोंगरातील मुलांचे जीवन:

निसर्गाच्या जवळ:

डोंगरातील मुले बहुतेकवेळा निसर्गाच्या सान्निध्यात वाढतात. त्यांना झाडे, डोंगर, नद्या आणि विविध प्रकारचे प्राणी यांचा अनुभव मिळतो.

मोकळी हवा:

डोंगराळ भागात प्रदूषण कमी असल्याने मुलांना शुद्ध हवा मिळण्याची शक्यता जास्त असते.

शारीरिक कसरत:

डोंगरात राहणाऱ्या मुलांना पायऱ्या चढणे-उतरणे, डोंगरावर चालणे अशा शारीरिक हालचाली करण्याची संधी मिळते, ज्यामुळे त्यांचे आरोग्य चांगले राहते.

साधे जीवन:

डोंगराळ भागातील जीवनशैली तुलनेने साधी असते. मुलांना जास्त भौतिक सुखसोयींची सवय नसते.

समुदायाचे महत्त्व:

डोंगराळ भागात समुदाय जीवनाला जास्त महत्त्व दिले जाते.

शिक्षण आणि आरोग्य सुविधा:

डोंगराळ भागात शिक्षण आणि आरोग्य सुविधा शहरांपेक्षा कमी प्रमाणात उपलब्ध असू शकतात.

मनोरंजनाचे पर्याय:

डोंगरात मुलांसाठी शहरांप्रमाणे मनोरंजनाचे पर्याय कमी असू शकतात.

शहरी मुलांचे जीवन:

भौतिक सुखसोयी:

शहरांतील मुलांना घरात सर्व सुखसोयी मिळतात.

शिक्षण आणि आरोग्य सुविधा:

शहरांमध्ये शिक्षण आणि आरोग्य सुविधा चांगल्याप्रकारे उपलब्ध आहेत.

मनोरंजनाचे पर्याय:

शहरांमध्ये मुलांना विविध मनोरंजनाचे पर्याय मिळतात, जसे की चित्रपटगृहे, उद्याने, खेळण्याची मैदाने.

प्रदूषण:

शहरांमध्ये प्रदूषण जास्त असल्याने मुलांना शुद्ध हवा मिळणे कठीण होऊ शकते.

स्पर्धा:

शहरांमध्ये शिक्षण आणि नोकरीसाठी जास्त स्पर्धा असते.

निष्कर्ष:

दोन्ही प्रकारच्या जीवनशैलीचे फायदे आणि तोटे आहेत. डोंगरातील मुले निसर्गाच्या जवळ राहतात, तर शहरी मुले भौतिक सुखसोयी आणि चांगल्या सुविधांचा लाभ घेतात.

65. डोंगरातील मुलांची शिक्षणाबद्दलची आवड त्यांच्या शिक्षकांबद्दल आणि शाळेबद्दल असलेल्या उत्साहातून दिसते. शाळेत येण्याची त्यांची उत्सुकता, शिक्षकांनी शिकवलेल्या गोष्टींमध्ये त्यांचा सक्रिय सहभाग, आणि शिक्षकांनी विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे देण्याची त्यांची तयारी यातून त्यांची शिक्षणाची आवड दिसून येते. एकंदरीत, डोंगरातील मुलांची शिक्षणाबद्दलची आवड त्यांच्या उत्साहातून, शिक्षकांमधील श्रद्धेतून, आणि शिक्षणाच्या माध्यमातून चांगले जीवन जगण्याच्या इच्छेतून दिसून येते. डोंगराळ भागातील मुलांची शिक्षणाबद्दलची आवड त्यांच्या जिज्ञासेतून, प्रश्नांमुळे आणि शिक्षणाच्या संधींचा पुरेपूर उपयोग करण्याच्या प्रयत्नांतून दिसते.

66. शिक्षकांनी मुलांना शिकवण्यासाठी अनेक गुण अंगी बाणवणे आवश्यक आहे. त्यापैकी काही महत्वाचे गुण म्हणजे संवाद कौशल्ये, सहानुभूती, संयम, विषयाचे ज्ञान, आणि शिकवण्याची आवड. शिक्षकांनी मुलांशी संवाद साधताना स्पष्ट आणि सोप्या भाषेत बोलायला हवे. विद्यार्थ्यांना समजून घेणे, त्यांच्या अडचणींमध्ये मदत करणे, आणि त्यांच्या प्रश्नांची उत्तरे देणे आवश्यक आहे. शिक्षकांनी मुलांमध्ये आत्मविश्वास निर्माण करणे, त्यांना प्रेरित करणे, आणि शिकण्याची आवड निर्माण करणे खूप महत्वाचे आहे.

67. विद्यार्थी म्हणून जर मला ही शाळा प्रत्यक्ष पाहायला मिळाली, तर मी पुढील गोष्टी करेन:

1. तेथील विद्यार्थ्यांशी मैत्री करेन – त्यांचं दैनंदिन जीवन, अभ्यासाची पद्धत आणि आवडीनिवडी जाणून घेईन.

2. त्यांच्या कष्टांमधून शिकण्याचा प्रयत्न करेन – ते किती खडतर परिस्थितीतही शिकतात, याचं मला खूप मोठं प्रेरणास्थान मिळेल.

3. शाळेतील सर्व ठिकाणं पाहीन – वर्गखोल्या, ग्रंथालय, खेळाचे मैदान वगैरे पाहून अनुभव समृद्ध करेन.

4. शिक्षकांना भेटून त्यांचं मार्गदर्शन घेईन – त्यांच्या शिकवण्याच्या पद्धती समजून घेण्याचा प्रयत्न करेन.

5. तिथल्या शिस्त, मेहनत आणि जिद्दीचा आदर्श घेईन – आणि माझ्या अभ्यासात अधिक मेहनत घेण्याची प्रेरणा घेईन.

6. परतल्यावर हा अनुभव इतर मित्रांना सांगेन – जेणेकरून त्यांनाही शिकण्याची प्रेरणा मिळेल.

विद्यार्थी म्हणून मला हे अनुभव माझं मनोबल वाढवतील आणि शिक्षणाकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन बदलून टाकतील.

प्र.10वा. गटचर्चा प्रश्न.

68. "प्रयत्न केल्यास अशक्य काहीच नाही" – हे वाक्य पाठातून सिद्ध करण्यासाठी, पाठात असे प्रसंग किंवा उदाहरणे असायला हवीत जिथे एखादे कठीण किंवा अशक्य वाटणारे काम, प्रयत्नांनी, चिकाटीने आणि योग्य दृष्टिकोनाने यशस्वी करून दाखवले आहे. या वाक्याचा अर्थ असा आहे की, जर आपण एखाद्या गोष्टीसाठी प्रयत्न करत राहिलो, तर कोणतीही गोष्ट अशक्य नसते. प्रयत्नांमुळे आपण कोणतेही मोठे किंवा कठीण काम पूर्ण करू शकतो. या वाक्याला पाठातून सिद्ध करण्यासाठी, खालील गोष्टी विचारात घेणे आवश्यक आहे:

69. ग्रामीण आणि शहरी भागांतील शाळांमध्ये अनेक मूलभूत फरक आहेत. शहरी शाळांमध्ये सामान्यतः चांगली संसाधने, अधिक अनुभवी शिक्षक आणि विविध शैक्षणिक संधी उपलब्ध असतात, तर ग्रामीण शाळांमध्ये या सुविधांचा अभाव असतो.

शहरी शाळा:

सुविधा:

शहरी भागांमध्ये शाळांमध्ये आधुनिक वर्गखोल्या, सुसज्ज प्रयोगशाळा, मोठी ग्रंथालये आणि क्रीडांगणे असतात.

शैक्षणिक संधी:

शहरी भागांमध्ये, विद्यार्थ्यांना विविध विषयांवर अधिक पर्याय मिळतात. तसेच, उच्च शिक्षण आणि व्यावसायिक शिक्षणासाठी चांगली संधी असते.

विद्यार्थी:

शहरी शाळांमध्ये विविध सामाजिक-आर्थिक आणि सांस्कृतिक पार्श्वभूमीतील विद्यार्थी एकत्र येतात, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये विविधतेची जाणीव वाढते.

ग्रामीण शाळा:

सुविधा:

ग्रामीण भागांमध्ये शाळांमध्ये अनेकदा अपुऱ्या सुविधा असतात. वर्गखोल्यांची कमतरता, प्रयोगशाळा आणि ग्रंथालयांचा अभाव असतो.

शैक्षणिक संधी:

ग्रामीण भागांमध्ये, विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी शहरी भागांपेक्षा कमी पर्याय मिळतात. उच्च शिक्षणासाठी शहरांमध्ये जावे लागते.

विद्यार्थी:

ग्रामीण शाळांमध्ये, विद्यार्थ्यांची पार्श्वभूमी साधारणतः एकसारखी असते, जसे की शेतकरी किंवा कामगार कुटुंबातील मुले.

निष्कर्ष:

ग्रामीण आणि शहरी भागांतील शिक्षणामध्ये मोठी दरी आहे. ग्रामीण भागांमध्ये शिक्षणाच्या सुविधा आणि संधी वाढवण्याची गरज आहे, जेणेकरून तेथील विद्यार्थ्यांनाही चांगले शिक्षण मिळू शकेल.

70. डोंगराळ भागात शिक्षण देणे खूप कठीण आहे. रस्ते, दळणवळण आणि इतर सुविधांची कमतरता असते. अशा परिस्थितीत, शिक्षक मुलांना शिकवण्यासाठी खूप मेहनत घेतात.डोंगरात शिक्षण देणाऱ्या शिक्षकांचा सन्मान करणे अत्यंत महत्वाचे आहे. दुर्गम भागात शिक्षण देणे हे एक मोठे आव्हान आहे, आणि या शिक्षकांनी ते स्वीकारून मुलांचे भविष्य घडवण्याचे कार्य अविरतपणे चालू ठेवले आहे. त्यांचा सन्मान करणे म्हणजे त्यांचे कार्य आणि समर्पणाचा गौरव करणे होय.

71. शहरी भागातील विद्यार्थ्यांनी डोंगराळ भागातील मुलांकडून अनेक गोष्टी शिकण्यासारख्या आहेत. डोंगराळ भागातील मुले नैसर्गिक वातावरणाशी एकरूप होऊन जगतात, त्यामुळे त्यांच्यात सहनशक्ती, चिकाटी आणि निसर्गावर प्रेम करण्याची वृत्ती असते. शहरी भागातील मुलांना या गोष्टी शिकायला मिळतात.

72. माझी शाळा एक छान आणि उत्साही ठिकाण आहे. ती शहराच्या मध्यभागी आहे आणि तिथे खूप चांगली वातावरण आहे. माझ्या शाळेत खूप चांगले शिक्षक आहेत आणि ते मला प्रत्येक गोष्ट खूप चांगल्या प्रकारे शिकवतात. मला माझी शाळा खूप आवडते कारण तिथे मला खूप ज्ञान मिळते आणि मी माझ्या मित्रांसोबत खूप मजा करतो. माझ्या शाळेत एक मोठे क्रीडांगण आहे, जिथे आम्ही खेळतो. तिथे एक मोठी ग्रंथालय आहे, जिथे खूप पुस्तके आहेत. माझ्या शाळेत एक संगणक कक्ष देखील आहे, जिथे आम्ही संगणक शिकतो. मला माझ्या शाळेतील प्रत्येक गोष्ट आवडते. माझ्या शाळेतील शिक्षक खूप दयाळू आणि मदतनीस आहेत. ते आम्हाला प्रत्येक विषयावर मार्गदर्शन करतात आणि चांगले नागरिक बनण्यास मदत करतात. मला माझ्या शाळेत शिक्षण घेण्यास खूप आनंद मिळतो.

73. शिक्षण म्हणजे केवळ शाळेत जाणे किंवा पुस्तकी ज्ञान मिळवणे नाही. शिक्षण म्हणजे ज्ञान, कौशल्ये आणि मूल्यांची प्राप्ती, ज्यामुळे व्यक्तीला सक्षम आणि सुज्ञ नागरिक बनण्यास मदत होते. शिक्षणामुळे व्यक्तीचा आत्मविश्वास वाढतो, चांगली नोकरी मिळवण्याची संधी मिळते, आणि समाजाच्या विकासात योगदान देण्यास प्रेरणा मिळते.

74. तंबू शाळा म्हणजे तात्पुरत्या स्वरूपात उभारलेली शाळा, जी विशेषत: ऊसतोडणी कामगारांच्या मुलांसाठी असते. महाराष्ट्रात, ऊसतोडणीसाठी आलेल्या कामगारांच्या मुलांसाठी ही शाळा उभारली जाते, जेणेकरून त्यांना शिक्षणापासून वंचित राहावे लागणार नाही.

75. "साक्षर भारत" वर्ग साधारणपणे प्रौढ व्यक्तींसाठी चालवले जातात ज्यांना अजूनही शिक्षण पूर्ण करायचे आहे किंवा ज्यांना साक्षर व्हायचे आहे. विशेषतः, ज्यांनी शाळेत जाऊन शिक्षण पूर्ण केलेले नाही किंवा ज्यांना वाचायला-लिहायला येत नाही, अशा लोकांसाठी हे वर्ग उपयुक्त आहेत.

76. माझी शाळा

माझ्या शाळेचे नाव [तुमच्या शाळेचे नाव] आहे. ती [तुमच्या शाळेचे ठिकाण] येथे आहे. माझी शाळा एक छान इमारत आहे, जिथे खूप मोठे आणि सुंदर वर्गखोल्या आहेत. माझ्या शाळेत खूप चांगले शिक्षक

आहेत, जे आम्हाला खूप छान शिकवतात. शाळेत एक मोठे क्रीडांगण आहे, जिथे आम्ही खेळतो. मला माझी शाळा खूप आवडते, कारण तिथे मी खूप काही शिकतो आणि माझ्या मित्रांसोबत मजा करतो. शाळेत वार्षिक स्नेहसंमेलन आणि विविध स्पर्धा होतात, ज्यात मी उत्साहाने भाग घेतो. शाळेतील वातावरण खूप छान आणि सकारात्मक आहे.

13.जन्म झाला शून्याचा

उत्तरसूची

1) क - जगातील
2) ड – गणित
3) क - भारतीय
4) ड - भारतीय
5) अ - भारत
6) ब – ब्रह्मगुप्त
7) ब -चर्चा आठ
8) ड -मोठया
9) अ - उलट सुलट
10) क -चिन्हे
11) क C
12) अ –एकमत
13) क -त्रस्त
14) अ -ग्रंथ
15) ड - नम्र
16) ड- शून्य
17) ब -मित्र
18) क -विस्फारले
19) अ – कान
20) अ -शून्य
21) ब – दहा
22) ड – शून्य
23) ब - दहा
24) ब – दोन
25) ब – दहा
26) अ – सहस्त्र
27) अ -आकडयांच्या मागे
28) क – तसेच राहतात
29) अ – तसेच राहतात
30) अ -शून्य

31) ड – शून्य
32) ब – शून्य
33) ब – क्रांती
34) अ – हलका   3
5) अ – अभिनंदन केले
36) क – शून्याचे
37) गणित तज्ञाची
38) ग्रंथ
39) शून्याला
40) क्रांती
41) शून्याचे
42) स्वागत- शिक्षक वर्गात येताच सर्व मुलांनी त्यांचे टाळया वाजवून स्वागत केले.
43) अभिनंदन – सागरने वर्गात पहिला क्रमांक घेतल्यानंतर त्याचे सर्वत्र अभिनंदन होऊ लागले.
44) मित्र – राम आणि श्याम हे दोघे सच्चे मित्र आहेत.
45)अभ्यास- सर्व मुले गणित विषयाचा अभ्यास करत होती.
46) हलका – डोक्यावर ठेवलेला गवताचा पेंडा खूप हलका आहे.
47)विषय – संजनाला गणित विषय फार आवडतो.
48)काळजी- आई वडील मुलांची खूप काळजी करतात.
49) नम्रपणा – सहावीच्या मुलींच्यात नम्रपणा फार आहे.
50) बरोबर
51) बरोबर
52) बरोबर
53) बरोबर
54) कमी करणे
55) गोंधळ कमी करणे
56) नको तो विचार करणे
57) विजय मिळवणे
58) काम कमी करणे
59)वैतागून जाणे
60) काट- छाट
61) वारे – वादळे
62) गुंता - गुंत
63) उलट – सुलट
64) भारतीय विद्यापीठात
65) ब्रह्मगुप्त यांच्याकडे
66) गणितातील गुंतागुंत कमी करण्यासाठी
67) शून्याला

68) सर्व गणित तज्ञांनी
69) संख्याशास्त्राचा अभ्यास सोपा करणाच्या पद्धतीचा शोध घेणे.
70) रोमन पद्धतीत दहा हजार मांडताना C हे चिन्ह शंभर वेळा लिहावे लागे.
71) कारण शून्याला कोणत्याही आकड्यात मिळवले असतात किंवा आकड्यातून वजा केले असता आकडे आहेत तसेच राहतात आणि कितीही मोठ्यात मोठ्या संख्येला गुणले किंवा भाग दिले असता गणिताचे उत्तर शून्यच येते म्हणून शून्याला महापराक्रमी असे म्हटले आहे.
72) सभेला ग्रीक, रोमन, ज्यू, आणि अरब वगैरे बरीच गणितं तज्ञ मंडळी हजर होते.
73) आम्हाला माहित असलेले गणित तज्ञ खालील प्रमाणे रामानुजन सी आर राव शकुंतलादेवी आर्यभट वराह मिहीर महावीराचार्य भास्कराचार्य इत्यादी.
74) नामाच्या रूपावरून एकादी वस्तू वास्तविक अगर काल्पनिक पुरुष जातीचे आहे की स्त्री जातीची आहे की दोन्हीपैकी कोणत्या जातीची नाही असे ज्यावरून कळते त्याला त्याचे लिंग असे म्हणतात.
75) मराठीत लिंगाचे तीन प्रकार आहेत.
76) लिंगाचे प्रकार पुढील प्रमाणे 1) पुल्लिंग 2)स्त्रीलिंग 3)नपुसकलिंग
77) तो
78) ती
79) ते
80) तो, ती, ते
81) युवती
82) बाबा
83) मुलगा
84) माळीण
85)बेडकी
86) लांडोर

14. सूर्योदय

उत्तरसूची

1) अ-(सुर्य)
2) ड –(आकाशात)
3) क – (आई)
4) ब – (शाल)
5) ड –(पांघरलेला)
6)ब – (भरजरी)
7)क –(निळा)
8)क – सोनेरी
9) क - मोती
10) अ – सडे 1
11)ब -जमिनीवर

12) ड – केसरांचे
13) ब - डौलत
14)अ-सूर्य
15) अ -सूर्य
16) ड – गुलाब
17) अ – उधळत
18) क – नभातून
19) अ – सोनियाच्या
20) ब -ओतत
21) ब – फूलाबरोबर
22) क -सूर्य
23) ब – पाखरे
24) अ – छान
25) अ -पाखरे
26) ड – गोड
27) अ -मंद वारा
28) ड – साऱ्या जगाला
29) ड - सूर्याला
30) खांब
31) केसराचे
32)गुलाबाची
33) गुदगुल्या
34) साऱ्या जगाला
35) मोतियाच्या
36) आई
37) मित्र
38) पाखरांच्या
39) नभ
40) मित्र
41) सखा
42) पक्षी
43) हळू
44) पवन
45) माता
46) जमिनीवर
47) खेळणे
48) नाचणे

49) रंगने
50) करणे
51) बघणे
52) म्हणणे
53) लावणे
54) डोकावणे
55) ओतने
56) झालरी
57) स्वारी
58) उधळू
59) फुलांशी
60) गायन
61) आला
62) हळूच पाहणे
63) सोबत
64)ढीग
65) हळू
66) शोभिवंत रंगीत चुणीदार कापडाची पट्टी
67) सखा
68) पवन
69) लपून
70) सूर्य उगवणे
71) पक्ष्यांची किलबिल
72) पठारे
73) झाडे
74) फुलपाखरे
75) दगड
76) इंद्रधनुष्य
77) आकाशात सूर्य आलेला आहे.
78) महाल हा निळया रंगाचा असून त्या महालाला सोनेरी खांब व मोत्याचे झालर लावलेले आहेत.
79) भूवरी केसराचे सडे घातलेले आहेत.
80) नभातून सोनियाच्या राशी ओतीत आहे.
81) सोबत पाखरांच्या बरोबर झाली आहे.
82) साऱ्या जगाला मंद वारा जागवितो.
83) कारण सकाळ झाली असून सूर्याचे आगमन झाले आहे आणि सूर्याची किरणे सगळीकडे पसरली आहे. तसेच सूर्य आकाशात आल्यामुळे सर्वत्र अंधार नाहीसा होऊन उजेड पडला आहे म्हणून उठा उठा असे कवयित्री म्हणत आहे.

15.कर्नाटक - प्रेक्षणीय स्थळे

उत्तरसूची

प्र.1ला. रिकाम्या जागा भरा.

1. दख्खन पठाराच्या पश्चिमेस
2. बदामी
3. ऐहोळे व पट्टदकल
4. 120
5. भैरव क्षेत्र यान
6. कन्नड
7. बागलकोट
8. डिसेंबर / जानेवारी
9. पांढऱ्याशुभ्र कापसाप्रमाणे
10. हस्तीदंत

प्र.2रा.जोड्या जुळवा.

अ	ब
11. पर्यटन स्थळ.	पर्यटकांनी भेट देण्याचे ठिकाण
12. वनराई	जंगल
13. पर्यटक	प्रवासी
14. दुतर्फा	दोन्ही बाजूनी
15. काशीदा	दोऱ्याने कपड्यावर केलेले नक्षीकाम
16. तुषार	पाण्याचे बारीक थेंब
17. दख्खन	दक्षिण
18. दशावतारी	नाटक
19. किनारपट्टी लगतचा प्रदेश	करावळी
20. कर्नाटकातील नृत्य नाट्य कलाप्रकार	यक्षगान

प्र.3रा. योग्य उत्तर निवडून लिहा.

21. वेगळ्या देशात वास्तव करणाऱ्या
22. बनेरघट्टा राष्ट्रीय उद्यान
23. मंड्या
24. जोगचा धबधबा
25. श्रीरंगपट्टण
26. चंदन
27. कन्नड

28. गोल घुमट

29. 1948

30. चामुंडेश्वरी हिल

प्र.4 था. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

31. कर्नाटक हे नाव काळी सुपीक माती असणारा प्रदेश म्हणजे करीनाडू यावरून पडले आहे
32. सागर, कुमठा या भागातील कारागीर चंदन आणि हस्तिदंताच्या कोरीव कामासाठी प्रसिद्ध आहेत
33. जोग चा धबधबा शरावती नदीवर आहे
34. कर्नाटकात कन्नड बरोबरच मराठी, तामिळी, तेलगू, मल्याळी, उर्दू या भाषा देखील बोलल्या जातात
35. बेंगळुरू शहराला सिलिकॉन सिटी म्हणून ओळखले जाते
36. जोगच्या धबधब्याची उंची 298 .8 मीटर आहे
37. जोग धबधव्यावर असलेल्या जलविद्युत केंद्राचे नाव महात्मा गांधी जलविद्युत केंद्र आहे
38. गोल घुमट विजयापुरा या शहरात आहे
39. मुलुख – ए- मैदान तोफेचे वजन 55 टन आहे.
40. कर्नाटकाची राजधानी बेंगळुरू ही आहे.

प्र.5वा. वाक्प्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

41. खूप भीती वाटणे
    विजेवर चालणाऱ्या घसरगाडीतून धबधब्यात उतरताना छातीचा ठोका चुकतो
42. पाणलोट क्षेत्र वाढून समृद्धी येणे
    कृष्णा कावेरी तुंगभद्रा शरावती या धंद्यामुळे कर्नाटक सुजलाम सुफलाम बनला आहे
43. प्रवाशांची रेलचेल असणे
    कर्नाटक हे पर्यटकांचे नंदनवन आहे
44. समृद्धी येणे
    विजयापुर हे आदिलशहाच्या राजवटीत भरभराटीस आले
45. सतत चालत राहणे
    घनदाट जंगलात दिवसाही रातकिड्यांच्या आवाजाबरोबर पायपीट करावी लागते
46. मन घट्ट करणे
    घनदाट झाडी असणाऱ्या अरुंद पायवाटेवरून जाताना जीव मुठीत घेऊन चालावे लागते
47. एखादी गोष्ट करण्याचे ठरविणे
    कर्नाटकात आलेला पर्यटक पुन्हा एकदा तेथे येण्याचा निश्चय करतो
48. मौल्यवान गोष्ट साठविणे
    हिरवेगार दिसणारे बदामी गाव कोंदनात पाचू बसविल्याप्रमाणे दिसत होते
49. अर्थपूर्ण करणे, उद्देश पूर्ण करणे.
    मंदिराच्या आजूबाजूला दाट वनराई व कुंड असल्याने बनशंकरी हे नाव सार्थ करते
50. आश्चर्याने पाहणे
    भैरव क्षेत्र येथील सुईच्या टोकाप्रमाणे निमुळते होत गेलेले दगडाचे उंच सुळके पाहून डोळे विस्तारतात

प्र.6वा. दोन-तीन वाक्यात उत्तरे द्या.

51. बेंगळूर शहरातील रस्त्याच्या दुतर्फा वृक्ष आहेत. चौका चौकात उद्याने आहेत त्यामुळे बेंगळूर शहराला बगीच्यांचे शहर म्हटले जाते

52. कर्नाटकात अभयारण्य, पक्षीधाम धरणे, नद्या, वन्यजीव भरपूर आहेत ही भूमी तांबे, लोखंड, बॉक्साइड, मॅंगनीज, सोने या खनिज संपत्तीने समृद्ध आहे. त्यामुळे कर्नाटकास सुवर्णभूमी म्हणतात.

53. कर्नाटकातील अभयारण्यात हत्ती, गवे, माकड, वाघ, हरण, अस्वल, साप हे प्राणी आढळतात. या अभयारण्यात अनेक औषधी वनस्पती आढळतात.

54. कर्नाटकातील अभयारण्य खालील जिल्ह्यात आहेत.

बंडीपूर --- - चामराज नगर जिल्हा

नागरहोळे ---- कोडगू जिल्हा

दांडेली ---- उत्तर कन्नड जिल्हा

बनेरघट्टा ---- बेंगळुरू जिल्हा

55. केरसुनी, बिडी, नारळाच्या झाडण्या, चटई, टोपल्या तयार करणे, लोकरीचे कपडे विणणे, मातीची भांडी, मूर्ती तयार करण्याच्या घरगुती उद्योगाला कुटीर उद्योग म्हणतात.

प्र.7वा. चार-पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

56. बेंगळुरू ही कर्नाटकची राजधानी आहे. येथे रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला वृक्ष आहेत .चौकात कारंजे व रस्ते स्वच्छ आहेत .जगप्रसिद्ध विश्वेश्वरय्या म्युझियम येथे आहे. बेंगळूर पॅलेस, विधानसौध इमारत, इस्कॉन मंदिर, कब्बन पार्क , टिपू समर पॅलेस अशी पर्यटन स्थळे आहेत. वाहतूक कोंडीवर उपाय म्हणून येथे मेट्रो रेल्वे सेवा आहे. बेंगळूर मध्ये माहिती तंत्रज्ञान केंद्रे आणि प्रसिद्ध शैक्षणिक आणि संशोधन संस्था आहेत त्यामुळे बेंगलोरला सिलिकॉन सिटी असे म्हणतात.

57. कर्नाटकातील सुप्रसिद्ध हस्तकला म्हणजे चंदनाच्या लाकडावरील नक्षीकाम, शिशवीच्या कोरीव वस्तू, खेळणी, हस्तिदंत कोरीव काम, मातकाम, बिदरचे विद्री काम, रेशीम कपड्यावरील कशिदा, दगडी कोरीव काम इत्यादी आहेत.

58. कर्नाटकात येणारा पर्यटक मलनाडच्या मसाल्याचा स्वाद , मैसूरच्या चंदनाचा सुगंध, कारवारच्या शहाळयाचा गारवा, धारवाडच्या पेढ्यांचा व बेळगावच्या कुंद्याचा गोडवा घेऊन जातो . पर्यटनातील सुखद अनुभव व गमती जमती घेऊन तो परततो.

59. कर्नाटकाला आधी मैसूर प्रांत म्हटले जात होते. मैसूर येथे चामुंडेश्वरी देवालय, वृंदावन गार्डन ,चामुंडेश्वरी टेकडीवरील महिषासुरचा भव्य पुतळा, कृष्णराज सागर धरण आहे. मैसूरचा राजवाडा, चर्च, प्राणी संग्रहालय, प्रमुख विद्या केंद्र, कुटीर उद्योग केंद्र येथे आहेत.

60. भैरव क्षेत्र यान हे पर्यटन स्थळ यल्लापूर तालुक्यात दुर्गम ठिकाणी आहे. हे साहसी पर्यटकांचे आवडते ठिकाण आहे तेथे जाण्यासाठी पायपीटच करावी लागते. एका बाजूला खोल दरी तर दुसऱ्या बाजूला उंच डोंगर , घनदाट झाडी. अरुंद पायवाट निमुळते होत गेलेले दगडाचे उंच सुळके पाहून आश्चर्य वाटते. दरीत भैरव , शिवपार्वतीचे मंदिर आहे हे पर्यटन स्थळ पर्यटकांना आकर्षित करते.

61. तुम्ही भेट दिलेल्या पर्यटन स्थळाची माहिती लिहा

प्र.8वा. खालील शब्दांचे जोडशब्द लिहा.

62. सुजलाम सुफलाम
63. भव्य दिव्य
64. नयन मनोहर
65. निसर्ग सौंदर्य
66. हरिहर
67. मनमोहक

प्र.9वा. विरुद्धार्थी शब्द.

68. स्वदेशी
69. अधोगती
70. दुर्गंध
71. नैसर्गिक
72. रुंद
73. निंदा

प्र.10वा. कंसातील योग्य शब्द वापरून रिकाम्या जागा भरा.

74. पुरुषवाचक
75. किती
76. सर्वनाम
77. मी
78. आम्ही
79. तो

16.संवादिनी

उत्तरसूची

1) फ्रान्समध्ये
2) पाईप ऑर्गन
3) चर्चमध्ये
4) अलेक्झांडर फ्रांकॉईस ड्युबेन.
5) पिपाणी
6) काही काळ हवा साठवून ठेवण्यासाठी
7) पारशी नाटक कंपन्यांनी हे वाद्य भारतात आणले.
8) शास्त्रीय संगीत गायकांनी.
9) पाश्चात्य संगीताला.
10) हार्मनी (Harmony)
11) फ्रान्स
12) रीड
13) पॅरिस व जर्मनी
14) कुकड, वालुकड, पालीठाणा, भावनगर.
15) भारत
16)1842
17) पं. रामभाऊ विजापुरे
18) झडप
19) चर्च
20) पितळी पिपाणी
21) पाईप ऑर्गन
22)100 वर्षे
23)1842

24) पोट भाता

25) वालुकड,पालीठाणा

26) संवादिनी हे वाद्य खूप लोकप्रिय आहे कारण त्यामधून वाजणारे गोड मधुर स्वर बाहेर येतात हे वाद्य सहजपणे उचलून नेता येण्यासारखे असल्यामुळे सहलीला जाताना करमणुकीसाठी हे वाद्य घेऊन जाता येते अगदी साध्या माणसापासून ते मोठमोठ्या संगीत कार्यक्रमात सुद्धा ते वापरले जाते म्हणून हे वाद्य लोकप्रिय आहे.

27) काहीजण म्हणतात की पारशी नाटक कंपन्यांनी हे वाद्य भारतात आणले तर काहीजण असा उल्लेख करतात की ख्रिश्चन धर्म प्रसारकांनी हे वाद्य भारतात आणले भारतात नाटक करणारे जे काही संघ होते त्यांनी या वाद्याचा सर्वप्रथम उपयोग करून घेतला त्यानंतर कीर्तनात त्याचा शिरकाव झाला काही काळानंतर शास्त्रीय संगीत गायकांनी गायनासाठी त्याचा वापर केला आणि ते वाद्य देखील त्यांना पटले अशाप्रकारे हे वाद्य भारतात आले.

28) भारतातील जगप्रसिद्ध संवादिनी वादक

पं. गोविंदराव टेंबे,पं.विठ्ठलराव कोरगावकर, पं.मधुकर पेडणेकर, पं.मनोहर चिमोटे, पं.हनुमंतराव वाळवेकर, पं.ज्ञानप्रकाश घोष, पं.तुलसीदास बोरकर, पं.पुरुषोत्तम वालावलकर, पं.आप्पा जळगावकर, पं.वसंत कनकापूर,पं.रामभाऊ विजापूरे.

29) संवादिनी हे वाद्य जरी भारतात तयार झालेला नाही ,तरी आज ते प्रत्येक भारतीयाच्या आवडीचे व सर्व कार्यक्रमांमध्ये आवर्जून वापरले जाणारे बनले आहे कारण शास्त्रीय संगीत, गझ,ल भजन, चित्रपट संगीत, गुरुबानी, कव्वाली, चर्च,नाटक, संगीत वर्ग या सर्व ठिकाणी हे वाद्य आवर्जून वापरले जाते इतके हे भारतामध्ये रूळलेले आहे याचा जन्म फ्रान्समध्ये झाला सुरुवातीला पाईप ऑर्गन या वाद्याच्या संकल्पनेतून संवादिनीचा जन्म झाला 1842 सालीअलेक्झांडर फ्रांकॉईस या संगीत तज्ञाने हार्मोनियम म्हणजेच पायपेटी हे वाद्य तयार केले यातूनच पुढे प्रगती होत गेली.आणि आज आपण वापरात असलेली संवादिनी प्रगत रूपात तयार झाली.

30) पंडित रामभाऊ विजापुरे हे जणूकाही संवादिनीसाठीच घडविलेले व्यक्तिमत्त्व होते.मास्तरांच्या शिष्यांनी 1991 मध्ये श्रीराम संगीत महाविद्यालयाची सुवर्ण जयंती साजरी केली. योगायोगाने त्याचवर्षी मास्तरांचा 75 वा वाढदिवसही झालेला होता.मास्तरांना टी.चौडय्या प्रशस्ती,कर्नाटक राज्य संगीत विद्वान व महामहोपाध्याय या पदव्या देवून गौरविण्यात आले.त्यांचे एक शिष्य श्री.रविंद्र काकोटी यांनी बेंगळूर येथे विजापूरे हार्मोनियम फौंडेशन स्थापना केली आहे.दरवर्षी श्री.काकोटी आपल्या गुरूंना वंदन करून 'हार्मोनियम सण ' साजरा करतात.

31) संवादिनी

32) सनई

33) माऊथ ऑर्गन

34) लावणी

35) पं.भीमसेन जोशी

36) करमणूक - मनोरंजन

- अभ्यास करत असताना कंटाळा आल्यास मी करमणूक म्हणून थोडावेळ गाणे गुणगुणत बसतो.

37)शास्त्रीय संगीत-शास्त्र नियमानुसार गायिलेले संगीत

- पं.भीमसेन जोशी हे एक थोर शास्त्रीय संगीतकार होते.

38)प्रसिद्ध-प्रचलित, महान

- गनिमी युद्धनीतीमध्ये छत्रपती शिवाजी महाराज प्रसिद्ध होते.

39) पं.रामभाऊ विजापूरे

40) झाकीर हुसैन

41) हरिप्रसाद चौरसिया

42) पं.रवीशंकर

43) बिस्मिल्ला खान

44) पं.शिवकुमार शर्मा.

45) थापवाद्य

46) तंतूवाद्य

47) थापवाद्य

48) स्वरवाद्य

49) तंतूवाद्य

50) नामाबद्दल विशेष माहीती सांगणार्या शब्दाला विशेषण असे म्हणतात.

51) सुंदर, हिरवे, छोटे, मोठे, उंच, खूप, गोड, नाजूक, पिवळसर.

52) दोन गुलाब, 10 मासे, 5 0मुले, 1 वडाचे झाड, 5 नारळाची झाडे, शंभर माणसे इत्यादि.

17. एक होती अवकाश कन्या

उत्तरसूची

प्र.1ला. खालील प्रश्नाची उत्तरे पर्यायातून शोधा.

1. अ) 16/01/2003
2. क) 7
3. ब) 80
4. अ) 01/02/2003
5. ब) 60
6. क) कर्नाल
7. अ) 1995
8. अ) कोलंबिया
9. क) 7
10. ब) 2003
11. अ) होय
12. ब) अंतराळात संशोधन करणे
13. क) उड्डाण प्रशिक्षक जीन पियरे हॅरीसन
14. ब) आदराची भावना निर्माण करणारी गोष्ट

प्र.2रा. खालील कृती सोडवा व काळाचे रूप लिहा .

15. मी यावर्षी दक्षिण भारत सहलीला जाईन. (भविष्यकाळ)
16. काल झालेल्या भाषण स्पर्धेत मी उत्तम भाषण केले. (भूतकाळ)
17. काल राम ने बागेतील आंबे शेजाऱ्यांना दिले.(भूतकाळ)
18. वकील आणि आरोपीला आपली बाजू मांडू दिली.(भूतकाळ)
19.भविष्यातून मी कधीतरी विमानातून प्रवास करीन. (भविष्यकाळ)
20. हसणे हा मनुष्यस्वभाव आहे. (वर्तमानकाळ)

प्र.3रा.खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

21. कल्पनाचे पदवी पूर्व शिक्षण कर्नालच्या दयालसिंग कॉलेज मध्ये झाले.
22. कल्पना चावला यांनी अमेरिकेतील अमेरिकेतील युनिव्हर्सिटी ऑफ टेक्सास कॉलेजमध्ये उच्च शिक्षण घेतले
23. उच्च शिक्षण घेतल्यानंतर कल्पना चावला यांनी नासाच्या संशोधन विभागात संशोधकाची नोकरी केली.
24. NASA ही संस्था अंतराळात संशोधन करण्याचे काम करते.
25. NASA चे विस्तारित रूप – NATIONAL AERONAUTICS SPACE ADMINISTRATION
26. ISRO चे विस्तारित रूप – INDIAN SPACE RESEARCH ORGANISATION
27. कल्पनाला अवकाश यात्री विभागात 1994 मध्ये प्रवेश मिळाला.
28. 1995 साली कल्पना चावला लिंडन जॉन्सन स्पेस सेंटरवर प्रशिक्षणासाठी रुजू झाल्या.
29. कोलंबिया यानाने अवकाशात 16 जानेवारी 2003 झेप घेतली.
30. कोलंबिया यानाने परतीची वेळ 1 फेब्रुवारी 2003,स्थानिक वेळ 9 वाजून 16 मिनिटे निश्चित केली.
31. स्वप्न पूर्ण करण्याबद्दल कल्पना चावला म्हणते, ‘स्वप्नाकडून सत्याकडे जाणारा मार्ग अस्तित्वात आहे .फक्त तो शोधायाची दृष्टी आणि धैर्य तुमच्या अंगी असायला हवे .’
32. इतिहासाची पाने अजरामर करणाऱ्या महिलांची नावे – मैत्रेयी ,गार्गी,झाशीची राणी लक्ष्मीबाई,कित्तूर राणी चन्नम्मा इ.
33. NASA ही अमेरिकेची संस्था आहे.
34. या प्रवासात(कोलंबिया)कल्पना चावला व त्यांच्या टीमने 80 पेक्षा जास्त प्रयोग केले.
35. जमिनीपासून 60 किलोमीटर उंचीवर कोलंबिया यानाचा स्फोट झाला .
36. वैमानिक या शब्दाचा अर्थ – विमान चालवणारा
37. तुला माहित असलेल्या अंतराळवीर महिलांची नावे – सुनिता विल्यम्स , कल्पना चावला
38. विध्यार्थ्यांच्या इच्छेनुसार वेगवेगळी उत्तरे ग्राह्य धरणे.
39. काळ म्हणजे – वाक्यात दिलेल्या क्रीयापादावरून जसा क्रियेचा बोध होतो, तसेच ती क्रिया कोणत्या वेळी घडत आहे याचाही बोध होतो त्याला काळ म्हणतात. काळाचे प्रमुख 3 प्रकार पडतात.
    1.वर्तमानकाळ 2.भूतकाळ 3. भविष्यकाळ

प्र.4था. खाली दिलेल्या वाक्यप्रचाराचा वाक्यात उपयोग करा.

40. अंतर्धान पावणे – रात्रीच्या अंधारात चोर दडून अंतर्धान पावला.

41. लुप्त होणे – जंगलातील दुर्मिळ वनस्पती आता पूर्णपणे लुप्त झाल्या आहेत.
42. देदीप्यमान – कल्पना चावला यांची कीर्ती देदीप्यमान आहे.
43. टप्पा गाठणे – रामने परीक्षेत चांगले गुण मिळवून यशाचा पहिला टप्पा गाठला.

प्र.5वा. रिकाम्या जागा भरा.

44. कल्पनाच्या हट्टापुढे पुढे वडील नमले.
45. कल्पनाचा जन्म कर्नाल इथे झाला.
46. शाळेत एक हुशार विध्यार्थिनी म्हणून कल्पनाची ख्याती होती.
47. कल्पनाच्या दोन बहिणीची नावे सुनिता व दीपा होती.

प्र.6वा. चार ते पाच वाक्यात उत्तरे लिहा.

48. कल्पना चावलाच्या कुटुंबाविषयी माहिती – वडील बनारसीलाल व आई संयोगिता होते.संजय नावाचा एक भाऊ व सुनिता आणि दीपा या बहिणी होत्या.कल्पना चावला कुटुंबात लहान होत्या.
49. या पाठात आलेले इंग्रजी शब्द – ISRO, NASA, AERONAUTICS, ENGINEER, AEROSPACE, COLLEGE, UNIVERSITY, ARLINGTON, OF, TEXAS, AMERICA, HOUSTON, COMMANDER, FLIGHT, COLUMBIA, JEENS, TSHIRT
50. **राणी चन्नमा** - त्या एक प्रसिद्ध भारतीय राणी होत्या,ज्यांनी ब्रिटीश ईस्ट इंडिया कंपनीविरुद्ध सशस्त्र लढा दिला.त्या कित्तूर संस्थानच्या राणी होत्या आणि त्यांचा जन्म कर्नाटकातील बेळगाव जिल्ह्यातील काकती गावात झाला.त्यांचे शौर्य आणि लढा आजही लोकांना प्रेरणा देतात.
51. कल्पना चावलाने 1994 मध्ये नासाच्या अवकाश यात्री विभागात प्रवेश मिळवला.ह्युस्टन येथील लिंडन जॉन्सन स्पेस सेंटर वर 1995 साली ती प्रशिक्षणासाठी रुजू झाली.येथील उत्तम कामगिरीमुळे अंतराळवीर म्हणून तिची निवड झाली.
52. आपल्यावर सोपविलेले काम पार पाडून कोलंबियाने परतीची तयारी सुरु केली.शनिवार दिनांक 1 फेब्रुवारी 2003, स्थानिक वेळ 9 वाजून 16 मिनिटे निश्चित केली. नियंत्रण कक्षाशी संपर्क साधला आणि पृथ्वीवर येण्यासाठी प्रक्रिया सुरु केली पण वेळेआधीच कोलंबियाचा कक्षाशी संपर्क तुटला आणि जमिनीपासून 60 किलोमीटर उंचीवरच यानाचा स्फोट झाला.

18. माझ्या लहानपणीची बाग

उत्तरपत्रिका

प्र.1ला. – खालील प्रश्नाची उत्तरे पर्यायातून शोधा.

1. क) फुलझाडांचा
2. ब) बाग
3. ब) जाई
4. ड) माधवानुच

5. ब) बागेने
6. क) बाग

प्र.2रा - एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

7. बाग मजेदार होती.
8. नित्य सकाळी कवी जलसिंचन करत होते.
9. कवीने झाड वाढविले होते.
10. कवीला पुष्पवाटिका (फुलांची बाग) पाहून हर्ष झाला.
11. कवी कोकिळा मैना रावे यांचे मंजुळ गाणी ऐकून दंग व्हायचे.
12. कवी बागेची काळजी घ्यायला ताईला सांगत आहे.
13. कवीने भगिनीला बागेची काळजी घ्यायला विनंती केली आहे.
14. कवीला बाग पाहून खेद झाला.
15. कवी वर्षानंतर फिरून सदनाला आले.
16. कवी प्रिय विषयाला विसंबू नका असे म्हटले आहे.

प्र.3रा - चूक की बरोबर ते सांगा.

17. चूक
18. बरोबर
19. बरोबर
20. चूक
21. बरोबर
22. चूक
23. चूक

प्र.4था. - विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

24. दुःख 2. 3. 4. 5.
6. 7. 8. 9. 10.
25. पराजय
26. नैसर्गिक
27. धाकटा
28. कुरूप
29. उत्तर
30. सावली
31. नकळत
32. विष
33. अनादर

प्र.5वा - दिलेल्या फुलांचे रंग लिहा.

34. लाल, गुलाबी, पिवळा
35. पिवळा
36. पिवळा, नारंगी

37. पांढरा
38. लाल, पांढरा, पिवळा
39. पांढरा, पिवळा
40. गुलाबी, पांढरा
41. पिवळा, पांढरा, केशरी
42. पांढरा, पिवळा
43. पांढरा

प्र.6वा - समानार्थी शब्द लिहा.

44. पाणी शिंपडणे
45. ज्ञान
46. आकर्षण
47. निवास, सदन
48. जलधारा
49. पोपट
50. एक पुष्पवेल
51. दुःख
52. बाग
53. भुंगा

प्र.7वा - खालील ओळींचे भावार्थ लिहा.

54. कवीला लहानपणी बागेची फार आवड होती. घरामागे त्याने एक छान बाग तयार केली होती.
55. जाईची वेल सुकलेली होती हे पाहून कविता डोळयातून पाणी आले.

प्र.8वा - कवितेच्या ओळी पूर्ण कर.

56. फुललेली ती पुष्प वाटिका पाहून नयनाही,
हर्ष जाहला जो हृदयाला उपमा त्या नाही
कोकीळ, मैना ,रावे यावे पतंग वा भृंग,
ऐकूनी त्यांची मंजुळ गाणी व्हावे म्या दंग
57. "नीट काळजी या बागेची माझ्या घे ताई "
ऐसी विनंती निज भगिनीला करुनी मी जाई.
वर्ष लोटले, आलो फिरूनी आपूल्या सदनाला,
मागे जाऊन बाग पाहता खेद मना झाला.

19. चुकलेले पाखरू

उत्तरसूची

1. क) बाबाजी पाटील
2. अ) सूर्योदय

3. अ) माणूस
4. हसणे
5. अ) पती
6. अ) परत जाणे
7. आश्चर्य वाटणे
8. दिग्विजय
9. अ) मन
10. अ) केव्हा
11. गुन्हेगार व्यक्तीला त्याच्या गुन्ह्याची शिक्षा म्हणून पोत्यामध्ये घालून उंच अशा किल्ल्याच्या एखाद्या टोकावरून खोल दरीमध्ये ढकलून देणे यालाच कडेलोट म्हणतात
12. बाबाजी पाटलांना शिवाजी महाराजांनी मारले होते
13. सबुद देणे
14. शिवाजी महाराज,जीवा,जीवाची आई, पहारेकरी, भालदार
15. जीवा लहान वयाचा असल्यामुळे त्याला कोणत्याच प्रकारची समज नव्हती फक्त त्याच्या वडिलांना मारलेल्या व्यक्तीला त्याला मारायचे होते यासाठी त्याला पाखरू म्हटले आहे व त्याचा जो समज होता तो चुकीचा होता म्हणून त्याला चुकलेलं असं म्हटलेलं आहे. म्हणून लहान निष्पाप वयाच्या जीवाला चुकलेले पाखरू असं संबोधण्यात आले आहे
16. आपल्या आईचे नाव सांगून जीवाचा पळून जाण्याचा बेत होता
17. अ) प्रश्नार्थक
18. अ) जबाबदारी पडणे
19. पहिल्या पाच वर्गातील कठोर व्यंजनामुळे अनुनासिकाखेरीज कोणत्याही व्यंजना पुढे कठोर व्यंजन आले असता त्या पहिल्या वजनाच्या जागी त्याच्याच वर्गातील पहिले कठोर व्यंजन घेऊन संधी होतो त्याला प्रथम व्यंजन संधी असे म्हणतात
20. पहारेकऱ्यांच्या प्रश्नांना उत्तर देणे.छोट्या छोट्या लढाया, चौकीतून सगळयांच्या नजरा चुकविणे या समस्यांना तोंड द्यावे लागले.
21. जीवाचे वडील बाबाजी पाटील यांना शिवाजी महाराजांनी मारले होते, असे आईने सांगितल्यामुळे त्याचा बदला म्हणून जीवा महाराजांना मारणार होता.
22. पहारेकऱ्यांच्या प्रश्नांना उत्तर देत चौकी चौकी मधून गडावर हिंडत दंडात जीवा दरबारापर्यंत पोहोचला
23. जीवाला दरबारात महाराज आठ मोठ्या मंडळी शी बोलत बसले होते व गहन चर्चा चालली होती
24. मानपान
25. कारण आईला जीवा शिवाय कोणाचा आधार नव्हता पती देखील लढाईमध्ये, अमर झाला होता. म्हणून आई जीवाला गडावर पाठवून देण्यास तयार नव्हती
26. बंदूक, तलवार, भाला, कट्यार, वाघनख्या, इत्यादी
27. चिकाटी, निश्चय, धाडसी, भोळेपणा, तल्लख बुद्धी इत्यादी.
28. युद्ध साहित्याची यादी.. तलवार, बंदूक, भाला,कट्यार, चिलखत, वाघनख्या. इत्यादी
29. संकटात टाकणे: गणिताचा विषय म्हणजे मुलांना तोफेच्या तोंडी दिल्यासारखे होते.

30. रायगड राजगड पन्हाळा रत्नदुर्ग सिंधुदुर्ग विजयदुर्ग इत्यादी.
31. कारण जीवाला वाटत असेल की आकाशातून उडून घरी आईजवळ लवकर पोहोचता येईल.
32. पटपट, लगबग, दुडू दुडू, झमझम, रिप रिप. इत्यादी.
33. शिवाजी महाराजांचे पूर्ण नाव शिवाजी शहाजी भोसले.
34. उद्गारवाचक
35. जहागीरदाराचे पोर आणि वाघासारखा.
36. शब्द
37. मन
38. बाहेर
39. केस फेस, दात कात, थाट माट, तन मन, चटपट, इत्यादी.
40. अतिशय आनंद होणे
41. शिवाजी महाराजांनी म्हटलेले वाक्य आहे
42. बक्षीस
43. पळून जाणे
44. शारीरिक हानी करणे. वाक्य :
45. सुद्धा
46. जीवाला घरी सोडण्यासाठी सैनिक, स्वतः शिवाजी महाराज गेले होते
47. शिवाजी महाराजांनी जीवाला म्हटले आहे. ज्यावेळी जीवाहा शिवाजीला मारण्यासाठी आला आहे हे कळलं त्यामुळे त्याला शिक्षा म्हणून शिवाजीराजांनी हे उद्गार काढले आहेत.
48. क, च, त, प या वर्गातील कोणत्याही व्यंजना पुढे अनुनासिक आल्यास पहिल्या व्यंजनाबद्दल त्याच्याच वर्गातील अनुनासिक व्यंजन संधी येऊन संधी होतो याला 'अनुनासिक संधी' म्हणतात.उदा. संमती, जगन्नाथ
49. क च त प वर्गातील कठोर व्यंजनापुढे अनुनासिकाखेरीज स्वर किंवा मृदू व्यंजन आल्यास त्याच्या जागी त्याच वर्गातील तिसरे व्यंजन येऊन संधी होतो त्याला 'तृतीय व्यंजन संधी' म्हणतात
50. नमस्कार करणे. वाक्य: नरेंद्र ने आई-वडिलांची भेट होताच दोघांच्या पायावर डोके ठेवले

20. चोर रंगेहात पकडला गेला

उत्तर सूची

1. बहुपर्यायी शब्द

1. क. विजयनगर
2. अ. कृष्णदेवराय
3. ब. शेठ
4. अ. शेठची
5. अ. हुकूम
6. ब. चालख
7. ड. तेनालीराम

8. क. राणी
9. ड. तेनालीराम
10. क. हिऱ्यांचे
11. अ. प्रदर्शन
12. क. घरी
13. क. मागील बाजूने
14. ड. तिजोरीचे
15. क. शिपाई
16. ब. मशाल
17. क. तेनालीराम
18.माझ्या राज्यात चोरी असे राजाने म्हटले.
19.कोतवालाला चोरास पकडणे जमले नाही.
20.तेनालीरामने राजाला सांगितले मी चोराला लवकर हजर करेन.
21.चोराने चोरी कशी करायची योजना आखली.
22.चोर पिशवी घेऊन छतावरून उतरू लागला.
23.पिशवीत हिरे माणिक होते
24.साध्या वेशात शिपाई होता.
25.चोराला पाहून शिपाई ओरडू लागला.
26.लोक चोराला शोधू लागले.
27.कोणीही जागेवरून हलू नका असेच शिपायाने म्हटले
28.चोरा जवळ चोरीचा माल नव्हता म्हणून त्याला हसू आले.
29.चोरीच्या पिशवीवर शिपायाची नजर पडली
30.आपण चोराला कसे पकडावे हा प्रश्न उभा राहिला
31.तेनालीराम पुढे येऊन म्हणाला ज्याचे हात व कपडे लाल रंगाने माखले असतील त्याला तुम्ही पकडा
32.चोराचे हात लाल रंगाने माखले होते.
33.चोराला दरबारात हजर करण्यात आले
34.रंग तिजोरीला शिंपडून ठेवला होता
35.पुराव्यासहित पकडले जाणे
36.पिशवी
37.पहारेकऱ्यांना
38.चोराला
39.आनंद
40.दरबारात
41.कृष्णदेवराय. - ड) दरबार
42.शेठजी. - अ) व्यापार

43.तेनालीराम. - ब)चोरास पकडणे

44.जवाहिर. - इ) हिरे

45.लोक. - क) मशाली

46.कृष्णदेवरायाला शेठजींनी सांगितले की मी बरबाद झालो माझे सर्व संपत्ती चोरीला गेली आहे.

47.तेनालीराम जवाहिऱ्याकडे जाऊन एक युक्ती केली व त्यांनी प्रदर्शन भरवले व तिजोरीला भरपूर रंग शिंपडून ठेवला त्यामुळेचोराचे हात लाल रंगाने माखले व तो चोर पकडला गेला

48.चोराने तिजोरीचे बारकाई निरीक्षण केले व तिजोरी उघडली जडजवाहीर पिशवीत भरून तो छतावरून उतरून गेला.

49.राजाने कोतवालास चोरास लगेच पकडून आणा व दरबारात हजर करा असा आदेश दिला

50.चोराला वाटले की आपण या गर्दीचा फायदा घेऊन आपण या ठिकाणाहून हळूच पळून जाऊ शकतो त्यामुळे चोराला हसू आले

51.हजर

52.खाली

53.उत्तर

54.मंद

55.पळणे

56.धन

57.कष्ट

58.सदन

59.हस्त कर

60.हर्ष

61.कामे

62.राजे

63.हिंरे

64.पिशव्या

65.दरबार

9. तेनाली रामाची कथा- त्याचे प्रास्ताविक -त्यातील पात्रे -त्यातील उद्दिष्ट- त्यातील संवाद स्पष्ट करणे

21. आणि काय आश्चर्य

उत्तरसूची

प्र.१ला. खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तर निवडा.

1. कोकण 2. भटकायची 3. गावा शेजाऱ्याच्या वाडीत 4. शिवरात्री 5. महादेवाचा 6. पुरुषोत्तम धाकस

7. रात्री 12.00 वाजता 8. प्रार्थना 9. कर्र कर्र 10. कांडीचोर 11. , 12. प्रचिन्ह

प्र.2रा. जोड्या जुळवा.

13. किर्र किर्र **14.** तंबोरे **15.** सर सर **16.** धुत्कार **17.** टिव टिव **18.** माणसासारखी किंकाळी

प्र.3रा. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

19. आमच्या नाण्याच्या पायावर नक्षत्र पडलेलं आहे. **20.** घुबडाच्या आवाजाला
21. नानूने महादेवाचा धावा सुरू केला. **22.** ऐती म्हणजे फुकट मिळालेले.
23. वाडी म्हणजे दहा वीस घरांची छोटी वस्ती. **24.** पूर्णविराम
25. वाक्याच्या शेवटी तपशील द्यावयाचा असल्यास अपूर्णविराम वापरतात. **26.** नानू म्हणायचा.
27. भीती **28.** वाघ आला.

प्र.4था. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

29. कारण देवळाकडे जाण्याचा रस्ता जंगलातून होता. **30.** देवळात जाण्यापूर्वी नानू ने गायीच्या धारा काढल्या गुरांना चारा घातला देवासमोर दिवा लावला आणि घराला कुलूप लावला. **31.** रानातल्या जनावरांचे डोळे बॅटरीच्या प्रकाशाने दिपून जातात व त्यांना पुढचे काहीच दिसत नाही. **32.** हातातील बॅटरी क्षणभर बंद करून त्याने सर्व शक्ती पणाला लावून भयंकर किंकाळी फोडली व हातातील काठी उगारून पाऊल दानकन पुढे टाकले.

33. खूप भिऊन जाणे. **34.** धावा करणे म्हणजे प्रार्थना करणे वाघाला पाहून नानू ने महादेवाचा धावा सुरू केला.

35. नानूच्या घरच्या परिसरात खूप घनदाट जंगल होते व सर्वत्र पाणीच पाणी होते.

36. वाघाला पाहून नानूच्या मनात वाघ म्हटलं तरी खाणार आणि वाघ्या म्हटलं तरी खाणारच.

प्र.5वा. विरुद्धार्थी शब्द लिहा.

37. दिवस **38.** नावड **39.** उजेड **40.** मागे **41.** लहान **42.** विसरणे

प्र.6वा. वाक्यप्रचाराचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

43. सामोरे जाणे **44.** अंगावर येणे संकट वाढवणे **45.** मार्गस्थ होणे **46.** मौजमजा करत जाणे
47. शरणांगती पत्करणे **48.** जागा सोडणे **49.** संपूर्ण ताकद लावून प्रयत्न करणे **50.** समोरच्याला बदडून काढणे
51. करायला एक जाणे आणि दुसरच होणे

प्र.7वा. खालील वाक्य कोणी कोणास म्हटले ते सांगा.

52. हे वाक्य मामाने नानूला म्हटले आहे.
53. हे वाक्य आईने नानूला म्हटले आहे.
54. हे वाक्य नानूने उद्देशून म्हटले आहे.
55. हे वाक्य नानू ने स्वतःलाच म्हटलं आहे.

प्र.8वा. खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

56. पाठातील वाघाच्या अंगावर पिवळे पट्टे चमकणारे भयंकर डोळे धारदार सुळे आणि कडक मिशा असा वाघ नानूच्या समोर आला.

57. कृती

58. आपण ज्यावेळी आपले विचार लिहून दाखवितो त्यावेळी वेळोवेळी घ्यावा लागणारा विराम निरनिराळ्या चिन्हाने दाखवला जातो त्यांनाच विरामचिन्हे असे म्हणतात. पूर्णविराम, अर्धविराम, स्वल्पविराम, अपूर्णविराम प्रचिन्ह, उद्गार चिन्ह, अवतरण चिन्ह, संयोग चिन्ह आणि अपसरण चिन्ह ही विरामचिन्हे आहेत.

59. सर्वप्रथम मित्राला सावरण्याचा प्रयत्न करेन. प्रथमोपचार करेन. अपघाताचे गांभीर्य लक्षात ठेवून कुटुंबीयांना कळविण आणि दवाखान्याला नेण्यासाठी प्रयत्न करेन.

22. अभंग

उत्तरसूची

प्र.1ला. योग्य पर्याय निवडून लिहा.

1. संत नामदेव **2.** विठ्ठलाचे **3.** पंढरपूर **4.** चंद्रभागा **5.** नामदेव दामाजी रेळेकर **6.** नामदेव **7.** नामदेव

8. विसोबा खेचर

प्र.2रा. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

9. संत नामदेव विठोबाला दर्शन देण्यासाठी प्रार्थना करत आहेत.

10. स्वामिनी स्टार साधे जीवन आणि व्यसन विरोध **11.** मुखाने पांडुरंगाची स्तुती करावी असे नामदेवांना वाटते.

12. नित्यनेमाने संतांचे दर्शन घडावे असे नामदेव म्हणतात. **13.** नामदेवाला पंढरपुरात राहावेसे वाटते.

14. महाद्वार या शब्दाचा अर्थ पंढरपूर असा होतो.

15. देवांचे संतांचे गुणगान करून लोकांना भक्ती मार्गाकडे आकर्षित करणे म्हणजे कीर्तन होय.

16. देवाला सरळ मनाने शरण जाणे म्हणजे भक्ती.

प्र.3रा. जोड्या जुळवा.

17. ज्ञानेश्वरी **18.** गाथा **19.** महाभारत **20.** रामायण **21.** एकनाथी भागवत

प्र.4था. खालील शब्दांचे अर्थ लिहा.

22. वसती करणे, राहणे **23.** अंघोळ **24.** तोंड वदन **25.** लोक माणसे **26.** नेहमी

27. मला **28.** उत्तम चांगला **29.** असा

प्र.5वा. सांगितलेल्या सूचने प्रमाणे लिहा.

30. अ) पंढरीचा वास चंद्रभागे स्नान
आणिक दर्शन विठोबाचे
हेची मज घडो, जन्मजन्मांतरी
मागणे श्रीहरी नाही दुजे.

आ) मुखी सदा नाम, संतांचे दर्शन
जनी जनार्दन ऐसा भाव
नामा म्हणे नित्य तुझे महाद्वारे,
कीर्तन गजरी सप्रेमाचे.

प्र.6वा. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

31. पंढरपूरला वास्तव्य करण्याची संत नामदेवांनी विठ्ठलाला मागणी केली होती हे वरील अभंगात स्पष्ट होतेच. पंढरीच्या रहिवाशांना ही संधी मिळत असल्यामुळे ते सगळे पावन झाले आहेत.

32. संत ज्ञानेश्वर, संत तुकाराम, संत एकनाथ, संत नामदेव, जनाबाई, संत सोपानदेव,संत सावता माळी, संत गोरा कुंभार, संत चोखामेळा.

33. संत नामदेवांचे पूर्ण नाव नामदेव दामाजी रेळेकर होते. ते वारकरी संप्रदायातील एक महत्वाचे संत होते.
अधिक माहिती:संत नामदेव यांचा जन्म महाराष्ट्रातील हिंगोली जिल्ह्यातील नरसी-बामणी या गावी झाला होता.
ते विठ्ठलाचे मोठे भक्त होते आणि त्यांनी अनेक अभंग लिहिले आहेत. त्यांची अभंगवाणी शीख धर्माच्या 'गुरुग्रंथ साहिब'मध्ये देखील समाविष्ट आहे. संत नामदेव हे ज्ञानेश्वर महाराजांच्या समकालीन होते.

प्र.7वा. दिलेल्या शब्दांचा वापर करून वाक्य बनवा.

34. पंढरपुरात श्री विठ्ठलाचा वास असतो.
35. सर्व वारकरी चंद्रभागेमध्ये स्नान करतात.
36. विठोबाचे दर्शन नेहमी व्हावे असे संतांना वाटते.
37. संत महात्मे कीर्तनातून भगवंताचे कार्य सांगतात.
38. आम्ही नित्य पूजा करावी.
39. अभंगातून देवाची स्तुती करतात.

प्र.8वा. सविस्तर लिहा.

40. पंढरीचा वास, चंद्रभागे स्नान" या अभंगाचा अर्थ असा आहे की, 'पंढरीचा वास आणि चंद्रभागेत स्नान' ही माझ्यासाठी सर्वात मोठी गोष्ट आहे. याच बरोबर विठ्ठलाचे दर्शन व्हावे, असे मला वाटते. हेच माझ्या जन्मो जन्मीचे मागणे आहे. माझ्या मुखी नेहमी देवाचे नाम असावे आणि संतांचे दर्शन व्हावे, तसेच जगात सर्वत्र फक्त आणि फक्त देवाचेच रूप दिसावे, अशी माझी इच्छा आहे. या ओळीत, कवीला पंढरपूरमध्ये राहण्याची इच्छा व्यक्त केली आहे. पंढरपूर हे महाराष्ट्रातील एक महत्वाचे धार्मिक स्थळ आहे आणि ते विठ्ठलाचे स्थान मानले जाते. चंद्रभागा नदीत स्नान करणे हे देखील एक पवित्र कृत्य

मानले जाते. या अभंगात, कवीला चंद्रभागेत स्नान करण्याची इच्छा आहे, कारण यामुळे त्याला शुद्ध आणि पवित्र होण्याची भावना येते.

41. कृती

42. ज्ञानेश्वरी, गाथा ,महाभारत , रामायण,एकनाथी भागवत

